

MASUMİYET KARİNESİ İLE BASININ HABER VERME HAKKI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN CEZA HUKUKU BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Examination of the Relationship Between the Presumption of Innocence and the Press' Right to Announce News in the Context of Criminal Law

Yeşim YILMAZ*

ÖZ

Masumiyet karinesi adil yargılamanın en önemli güvencelerinden biridir. Yargı mercileri ile birlikte tüm kamu görevlileri masumiyet karinesine saygı göstermeli ve ayrıca basın açıklamalarında kişilerin suçluluğunu ilan eden önyargılı beyanlara yer verilmemelidir. Basın da haber verme hakkını kullanarak toplumu bilgilendirirken masumiyet karinesinin gereklerine riayet etmelidir. Devletin pozitif yükümlülüğü çerçevesinde masumiyet karinesinin ihlalinin önlenmesi için haber verme hakkına birtakım sınırlamalar getirilmektedir. Basın özgürlüğüne yapılan bu müdahalelerin ise demokratik toplumda zorunlu ve ölçülü olması gerekmektedir. Bu bakımdan haberin kamu yararına yönelik bir tartışmaya olan katkısı, haberin içeriği ile bilginin elde edinme yöntemi ve doğruluğu, ceza yargılaması üzerindeki etkisi, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve uygulanan yaptırımın orantınlılığı gibi kriterler değerlendirilerek bir sonuca ulaşılmaktadır. Türk hukukunda masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ceza

Makale Geliş Tarihi / Date Received: 14.03.2025.

Makale Kabul Tarihi / Date Accepted: 19.06.2025

* Dr. Öğr. Üyesi, Altınbaş Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı, E-posta: yesim.yilmaz@altinbas.edu.tr, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7318-6959>, ROR ID: <https://ror.org/0145w8333>.

hukuku normlarıyla korunmaktadır. Çalışmamızda masumiyet karinesi, basın özgürlüğü ve basının haber verme hakkı üzerinde durulmakta; adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesinin korunması ile basının haber verme hakkı arasındaki dengenin nasıl kurulacağı ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi, lekelenmeme hakkı, basın ve ifade özgürlüğü, basının haber verme hakkı.

ABSTRACT

The presumption of innocence is one of the most important guarantees of fair trial. Judicial authorities and all public officials must respect the presumption of innocence and press releases shouldn't include prejudiced statements declaring guilty. The press must also comply with the requirements of the presumption of innocence while the public is informed by exercising its right to announce news. Within the framework of the State's positive obligation, certain restrictions are imposed on the right in order to prevent violations of the presumption of innocence. These interferences must be necessary and proportionate in a democratic society. In this respect, a conclusion is reached by evaluating criteria such as the contribution of the news to a public-interest debate, the content of the news, the method of obtaining the information and its veracity, its impact on criminal proceedings, infringement of the right to privacy and the proportionality of the sanction imposed. In Turkish law, the presumption of innocence and the right not to be labelled as criminal are protected by criminal law norms. In our study, the presumption of innocence, freedom of the press and the right to announce news are emphasized; how to establish the balance between these rights is discussed.

Keywords: Right to a fair trial, presumption of innocence, right not to be labelled as criminal, freedom of press and expression, press' right to announce news.

GİRİŞ

Adil yargılanma hakkı, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde gerçekleşen hakkaniyete uygun ve aleni bir muhakemeyi gerektirmektedir. Ceza muhakemesinde bu hakkın şüpheli/sanığa sağladığı güvencelere uygun şekilde davranılmalıdır. Adil yargılanma hakkının en önemli unsurlardan biri de masumiyet karinesidir. Avrupa İnsan Hakları

Sözleşmesi'nin (AİHS) 6. maddesinde ve Anayasa'nın 38. maddesinde güvence altına alınan masumiyet karinesi, hakkında suç isnadı bulunan kişinin suç işlediği hükmen kesinleşene kadar masum sayılmasını, suçlu ilan edilmemesini ifade etmektedir. Böylece kişinin onur, şeref ve saygınlığının zedelenmesi, toplum nezdinde suçlu sayılması ile mahkûm edilmesi önlenerek lekelenmeme hakkı da sağlanmaktadır. Mahkûmiyet kararı kesinleşmeksizin yargı makamlarının veya diğer kamu makamlarının suçluluğu veya suçluluğa ilişkin kanaatlerini beyan etmesi durumunda masumiyet karinesi ihlal edilmektedir. Aynı zamanda kamu makamlarının basına yaptığı açıklamalar masumiyet karinesini ihlal edebilmektedir.

Basının en önemli görevi, haber verme hakkını kullanarak toplumu bilgilendirmektir. Basın, bu görevi yerine getirirken bağımsız ve özgür olup basın özgürlüğü demokratik hukuk devletinin en önemli yapı taşlarından biridir. Bu özgürlük, AİHS'in 10. maddesi kapsamında ifade özgürlüğünün bir görünüm şekli olarak korunmakta; ayrıca Anayasa'nın 26. maddesinde herkesin düşünce ve kanaatlerini açıklama ve yayma hakkına sahip olduğu ve bu özgürlüğün resmî makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsadığı; aynı zamanda Anayasa'nın 28. maddesinde ve Basın Kanunu'nun 3. maddesinde basının özgür olduğu düzenlenmektedir. Bununla birlikte, basın özgürlüğü mutlak ve sınırsız olmayıp, kanun ile öngörülen meşru sebeplerle ve orantılılık ilkesine uygun şekilde sınırlanabilmektedir. Basın özgürlüğünün sınırlanmasında AİHS'in 10. maddesinin 2. fıkrasında düzenlenen sınırlama nedenleri ve ayrıca Anayasa'nın 26. maddesinde düzenlenen ifade özgürlüğü ile 27. maddesinde düzenlenen bilim ve sanat özgürlüğünün sınırlama nedenleri uygulama alanı bulmaktadır. Başkalarının şöhret ve haklarının korunması, yargı mercilerinin yetki ve tarafsızlığının güvence alınması ile görevini gereğine uygun şekilde yerine getirmesi amaçları, basın özgürlüğünü sınırlandıran sebeplerden olup adil yargılanma hakkının bir gereğidir ve aynı zamanda masumiyet karinesini içermektedir¹. Bu kapsamda basın özgürlüğü, masumiyet karinesinden yararlanma hakkı ve lekelenmeme hakkı ile sınırlandırılmaktadır. Basının masumiyet karinesinin gereklerine uygun davranmaksızın kişiyi suçlu olarak yansıtmaması kişilik haklarını zedelemekte, yargının tarafsızlığını ve toplumu

¹ Yalçın Şahinkaya, *Suçsuzluk Karinesi* (Seçkin Yayınevi, 2008), 268.

etkilemektedir. Devlet, masumiyet karanesinin ihlal edilmesini önlemek için gerekli tüm tedbirleri almakla yükümlüdür².

Toplumda önemli bir işlevi olan haber verme hakkı, olayların doğrudan aktarılması ile birlikte yorumlanması ve eleştirilmesini de kapsamaktadır. Bazı durumlarda, özellikle kamu yararını etkileyen davalar hakkında basın tarafından sert yorumlar yapılması demokratik bir toplumda kaçınılmaz olarak görülmektedir. Aynı zamanda ceza muhakemesi sürecindeki işlemlerin aktarılması haber verme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir. Nitekim basın, soruşturma ve kovuşturma sırasında toplumu bilgilendirme görevini yerine getirmek amacıyla haber verme hakkının sınırlarını aşmaksızın hareket ettiğinde, suç işlemekle itham edilen kişiler hakkında haber yapılması hukuka uygun olacaktır. Bununla birlikte, masumiyet karanesinden yararlanma ile lekelenmeme hakkı ihlallerinin çoğunun basın faaliyetleri kapsamında gerçekleştiği bilinmektedir. Basının henüz kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı olmadan bir kişinin suçluluğunun sabit olduğu kanaatini uyandıracak nitelikte ifadeler kullanması, özellikle soruşturma evresinde lekelenmeme hakkını zedeleyecek şekilde yayınlar yapması muhakemenin adilliğini etkileyecektir. Bu çerçevede basın haber verirken belirli sınırları aşmamalıdır.

Bu çalışmada masumiyet karanesi ile basının haber verme hakkı arasındaki ilişki ceza hukuku bağlamında incelenecektir. Çalışmanın ilk kısmında öncelikle adil yargılanma hakkının güvencelerine ve masumiyet karanesine ilişkin genel bilgiler verilecek, devamında masumiyet karanesinin lekelenmeme hakkı ile ilişkisi ve sonuçları ele alınacaktır. Çalışmanın ikinci kısmında basın özgürlüğüne ilişkin genel bilgilere ve sınırlama nedenlerine değinilecektir. Aynı zamanda basının haber verme hakkından söz edebilmek için gerekli koşullar üzerinde durulacaktır. Son olarak, Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği düzenlemeleri ile mesleki etik düzenlemelerinde basının haber verme hakkının masumiyet karanesi ve lekelenmeme hakkı ile sınırlanması ayrıca ele alınacaktır.

Çalışmanın son kısmında, masumiyet karanesi ile basının haber verme hakkı arasındaki ilişki bakımından özellikle Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) yaklaşımına yer verilecek ve konuya ilişkin Anayasa Mahkemesi (AYM) bireysel başvuru kararlarından söz edilecektir. Haber veya

² İlhan Üzülmüş, "Türk Hukukunda Suçsuzluk Karanesi ve Sonuçları," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 58 (2005): 54; Şahinkaya, *Suçsuzluk Karanesi*, 282.

yazıya konu kişi tarafından haber sebebiyle hakkına yapılan müdahalenin kişilik haklarını ihlal ettiği iddia edildiğinde AİHM, AİHS m. 6 bağlamında masumiyet karinesi veya AİHS m. 8 bağlamında özel hayata saygı hakkı çerçevesinde bir değerlendirme yapmaktadır. Basın özgürlüğüne müdahale edilerek hakkında yaptırım uygulanan basın mensubu veya basın kuruluşları hak ihlali iddiasıyla başvurduğunda ise ifade özgürlüğü çerçevesinde değerlendirme yapmakta ve basın özgürlüğü ile masumiyet karinesi veya özel hayata saygı hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır. Bu durum dikkate alınarak, AİHM'in konuya yaklaşımı farklı başlıklar altında değerlendirilecektir.

Devamında Türk hukukunda basının haber verme hakkı ile çatışan haklar arasındaki dengenin nasıl kurulduğu ve masumiyet karinesi ile lekelenmeme hakkının ceza hukuku normlarıyla korunması üzerinde durulacaktır. Bu çerçevede Türk hukukunda masumiyet karinesinin ve lekelenmeme hakkının ihlal edilmesini önlemeye yönelik düzenlemelere ve Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) düzenlenen suçlara değinilecektir. Son olarak, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının korunması amacıyla basın özgürlüğüne yapılan müdahaleler, ceza hukukunun son çare olması (*ultima ratio*) ilkesi çerçevesinde değerlendirilecektir.

I. ADİL YARGILANMA HAKKININ BİR GÜVENCESİ OLARAK MASUMİYET KARİNESİ

A. Adil Yargılanma Hakkı Güvencelerine ve Masumiyet Karinesine Genel Bakış

Bir insan hakkı olan adil yargılanma hakkı, yargılamanın hakkaniyete uygun ve adil bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlayarak hukuk devletinin temel unsurunu teşkil etmektedir³. Bu hak uluslararası ve ulusal düzeyde güvence altına alınmakta olup Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin (İHEB) 10. maddesinde, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin (MSHUS) 14. maddesinde ve AİHS'in 6. maddesinde düzenlenmektedir. Anayasa'nın 36. maddesinde de herkesin adil yargılanma hakkına sahip olduğu hüküm altına alınmaktadır.

³ Sibel İncoğlu, "Adil Yargılanma Hakkı," içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, ed. Sibel İncoğlu, 3. Baskı (Beta Yayınevi, 2013), 209.

Adil yargılanma hakkı, içerisinde birtakım hak ve ilkeler barındırmaktadır. Bunlar; MSHUS 14. maddenin 1. fıkrası ile AİHS 6. maddenin 1. fıkrasında açıkça sayılan, kanunla kurulmuş bağımsız ve tarafsız mahkemede yargılanma hakkı, makul sürede yargılanma hakkı, aleni yargılanma hakkı ve hakkaniyete uygun yargılanma hakkıdır. Bununla birlikte, bazı hak ve ilkeler maddede açıkça sayılmasa da adil yargılanma hakkı kapsamındaki zımni unsurlar olarak kabul edilmektedir. Mahkemeye başvurma hakkı, silahların eşitliği ve çelişmeli muhakeme, gerekçeli karar hakkı, susma ve kendi kendini suçlamaya zorlanamama hakkı, duruşmada bulunma hakkı gibi hak ve ilkeler bu kapsamdadır⁴. Aynı zamanda maddelerin 3. fıkralarında, adil yargılanma hakkının ceza muhakemesindeki özel görünüm şekilleri olan suç şüphesi altındaki kişinin asgari savunma haklarına yer verilmektedir.

Masumiyet karanesi adil yargılanma hakkının güvencelerinden biridir⁵. Nitekim adil yargılanma hakkının merkezinde yer alan masumiyet karanesi

⁴ İnçeoğlu, “Adil Yargılanma Hakkı,” 210.

⁵ Özen Atlıhan, “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Adil Yargılanma Hakkının Temel Unsuru Olarak Masumiyet Karanesi,” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* VIII, no. 3-4 (2004): 298. Doktrinde terim birliği bulunmamakla birlikte, bu hakkı ifade etmek üzere, masumiyet karanesi yanında suçsuzluk karanesi, suçsuz sayılma hakkı, suçlu sayılmama karanesi ve ayrıca masum sayılma hakkı terimleri kullanılmaktadır. Terime ilişkin tartışmalar konusunda bkz. Metin Feyzioğlu, “Suçsuzluk Karanesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 48, no. 1 (1999): 137-139; Ömer Anayurt, “Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karanesi,” içinde *Dr. Şükrü Alpaslan’a Armağan* (İstanbul Barosu Yayınları, 2007), 175 vd.; Önder Tozcan, “Suçsuzluk Karanesi: Türk Hukukundaki Sonuçları,” *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XI, no. 3-4 (2007): 317-318; Burcu Değirmencioğlu, “AİHM İçtihatları Işığında ‘Masumiyet Karanesi’nin Korunması,” *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, no. 2 (2019): 309-313; Murat Önok, “Lekelenmeme Hakkı ve Masumiyet Karanesinin İfade ve Basın Özgürlüğüne Etkileri,” içinde *Masumiyet Karanesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 98 vd.; Atilla Tanrıvermiş, *Masumiyet Karanesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenmeme Hakkı* (Seçkin Yayınevi, 2021), 40 vd.; Olgun Değirmenci, “Temel Hukuki Metinlerde Masumiyet Karanesi ve Lekelenmeme Hakkı İlişkisi,” içinde *Masumiyet Karanesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 45 vd.; R. Murat Önok, “Ceza Hukuku ve Meslek Etiği Bağlamında Basının Adli Haberleri Verme Hakkıyla Masum Sayılma Hakkı Arasındaki İlişki,” içinde *10. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali “Ben Masumum” Tebliğler*, ed. Adem Sözüer (On İki Levha Yayıncılık, 2023), 35 vd. Aynı zamanda masumiyet karanesini psikolojik bir olay olarak açıklayan ve normatif kavram olarak açıklayan iki görüş bulunmaktadır. Bkz. Atlıhan, “Masumiyet Karanesi,”

kişinin peşinen suçlu sayılmasını engellediğinden, adil yargılanma ve şüpheli/sanığın savunma haklarının gerçek anlamda hayata geçirilebilmesi için zorunlu bir unsurdur⁶. İHEB'in 11/1. maddesinde, MSHUS'un 14/2. maddesinde ve AİHS'in 6/2. maddesinde açıkça güvence altına alınmaktadır. Anayasa'nın "Suç ve cezalara ilişkin esaslar" başlıklı 38. maddesinin 4. fıkrasında da suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimsenin suçlu sayılamayacağı düzenlenmektedir. Aynı zamanda masumiyet karinesi askıya alınamayan bir hak olup Anayasa'nın 15. maddesi uyarınca savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde dahi suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamamaktadır.

Suçlu sayılmayan bir kişi henüz masum olarak görülmelidir⁷. Masumiyet karinesi, bir suçla itham edilen kişinin suçluluğu mahkeme tarafından ispatlanmadan önce suçlu olduğu kanaatinin ifade edilmesini yasaklamaktadır. Mahkemenin veya devlet yetkilisinin, suç ile itham edilen kişinin suçlu olduğunu düşündüğünü gösteren bazı gerekçelerin olması yeterli görülmektedir⁸. Masumiyet karinesi, hâkim ve mahkeme gibi yargı makamlarının önyargılı beyanlarda bulunmaması ile birlikte, diğer kamu görevlilerinin önyargı içeren beyanlarda bulunmamasını da güvence altına

293; Şahinkaya, *Suçsuzluk Karinesi*, 31-33. Masumiyet karinesinin ortaya çıkması ve tarihsel gelişimi için bkz. Değirmencioglu, "Masumiyet Karinesinin Korunması," 324 vd. Masumiyet karinesinin Türk hukukundaki gelişimi için bkz. Pınar Memiş, "Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi" (Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2003), 36 vd. Masumiyet karinesinin Batı ve Türk hukukundaki gelişimi ve ayrıca felsefi gelişimi hakkında detaylı değerlendirmeler için bkz. Gökhan Çayan, "Masumiyet Karinesi Doktrini," *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 42 (2021): 53 vd.

⁶ Güneş Okuyucu Ergün, "Suçsuzluk Karinesi: 'Alice Harikalar Diyarında'," içinde *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2012 C. III*, ed. S. Sinan Kocaoğlu (Ankara Barosu, 2012), 41-42. Anglo Sakson hukukunda masumiyet karinesinin daha çok suçluluğun makul şüphenin ötesinde kesin ve açık delillerle ispatlanmasını sağlayan, hatalı mahkumiyetleri önleyen ve ispat yüklerini düzenleyen bir ilke olarak kabul edildiğine ilişkin bkz. Çayan, "Masumiyet Karinesi Doktrini," 70 vd.

⁷ Önok, "Lekelenmeme Hakkı," 101; Anayurt, "Masumiyet Karinesi," 178. Karş. Üzülmüş, "Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları," 44; Hüseyin Şık, "Suçsuzluk Karinesi," *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 1 (2013): 108-109.

⁸ *Allenet de Ribemont v. Fransa*, B. No: 15175/89, 10.02.1995, § 35. Bu çalışmada yer verilen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi içtihatlarına HUDOC veri tabanından ulaşılmıştır. Accessed Mart 13, 2025, <https://hudoc.echr.coe.int/>.

almaktadır⁹. Bu kapsamda polis¹⁰, savcı¹¹, meclis başkanı¹², cumhurbaşkanı¹³, savcılık yetkilileri¹⁴, adalet bakanı¹⁵, başbakan¹⁶, içişleri bakanı¹⁷ gibi devlet yetkilileri tarafından yapılan açıklamaların masumiyet karinesini ihlal etmemesi gerekir. Ancak devleti temsil etmeyen ve kamu otoritesi kullanmayan bir siyasi parti lideri tarafından yapılan açıklamalar kamu görevlisi beyanı olarak kabul edilmemektedir¹⁸.

Masumiyet karinesi, kişiyi hükmün kesinleşmesine kadar koruma amacı taşımaktadır¹⁹. Kişi hakkında ceza davasının açılmış olması gerekmez,

⁹ Allenet de Ribemont v. Fransa, § 36. Gazeteye davanın durumu hakkında açıklamalar yapan mahkeme heyeti başkanı hâkimin ifadelerinin masumiyet karinesini ihlal ettiğine ilişkin bkz. Lavents v. Letonya, B. No: 58442/00, 28.11.2002, § 127-128: “*Mahkeme, Bayan Šteinerte'nin 4 ve 5 Kasım 1999 tarihlerinde yayınlanan ilk röportajında, “kararın mahkumiyet mi yoksa kısmi beraat mi olacağını” henüz bilmediğini söylediğini kaydeder. Mahkeme'nin görüşüne göre, böyle bir ifade, hâkimin, en azından suçlama noktalarından birinde, başvuranın suçlu olduğuna zaten ikna olduğunu ve onu tamamen masum bulma olasılığını dışladığını açıkça göstermiştir. Bayan Šteinerte, 7 Aralık 1999 tarihinde 'Kommersant Baltic' gazetesinde yayınlanan ikinci röportajda, sanıkların tüm suçlamaları reddetme konusundaki ısrarları karşısında büyük şaşkınlık duyduğunu ifade etmiştir. Özellikle, gazetecilerin ve okuyucuların dikkatini, başvuranın tutumunun kendisine en anlaşılabilir ve mantıksız görüldüğü bir suçlamaya (mevcut davada yasadışı silah bulundurma) çekmiştir. Mahkeme, bu tür ifadelerin aynı zamanda başvuranın suçunun kabulü anlamına geldiğini düşünmektedir. Dahası, Mahkeme, Bayan Šteinerte'nin son mülakat sırasında, sanığın suçsuz olduğunu mahkemeye kanıtlaması gerektiğini öne sürmesi karşısında şaşkınlığını ifade etmekten başka bir şey yapamamaktadır. Genel niteliği göz önüne alındığında, böyle bir işaret, demokratik bir Devletin temel ilkelerinden biri olan masumiyet karinesi ilkesine aykırıdır. Bu nedenle Mahkeme, Sözleşme'nin 6 § 2 maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır.*”

¹⁰ Allenet de Ribemont v. Fransa, § 37.

¹¹ Dakaras v. Litvanya, B. No: 42095/98, 10.10.2000, § 42; Turyev v. Rusya, B. No: 20758/04, 11.10.2016, § 21: “*Hükümet'in de belirttiği gibi, savcılar savcı olmakla ifade özgürlüklerini kaybetmezler; dahası sessiz kalmaları sorumsuz kaynaklar tarafından doldurulabilecek bir bilgi boşluğu yaratabilir. Ancak, bir savcının sözleri bir otoriteden gelmektedir ve halkın gözünde özellikle ikna edicidir.*”

¹² Butkevičius v. Litvanya, B. No: 48297/99, 26.03.2002, § 53.

¹³ Peša v. Hırvatistan, B. No: 40523/08, 08.04.2010, § 149.

¹⁴ Khuzhin ve Diğerleri v. Rusya, B. No: 13470/02, 23.10.2008, § 96.

¹⁵ Konstas v. Yunanistan, B. No: 53466/07, 24.05.2011, § 43.

¹⁶ Gutsanovi v. Bulgaristan, B. No: 34529/10, 15.10.2013, § 194-196.

¹⁷ Gutsanovi v. Bulgaristan, § 198. İç İşleri Bakanlığının basın birimi tarafından yayınlanan basın açıklaması da bu kapsamdadır. Bkz. Ergashev v. Rusya, B. No: 12106/09, 20.12.2011, § 171.

¹⁸ Mulosmani v. Arnavutluk, B. No: 29864/03, 08.10.2013, § 141.

¹⁹ Anayurt, “Masumiyet Karinesi,” 185; Muharrem Özen ve Atacan Köksal, “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı,” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68, no. 1 (2019): 275.

soruşturma aşamasında da geçerlidir²⁰. Aynı zamanda itham edilen suçun niteliği ve ağırlığı karinenin uygulanması bakımından önemli değildir²¹. Bu karene gereği, mahkeme üyelerinin görevlerini yerine getirirken sanığın söz konusu suçu işlediğine dair önyargılı hareket etmemeleri gerekir; ispat yükü iddia makamına aittir ve şüpheden sanık yararlanır²². Ayrıca savunmasını buna göre hazırlayıp sunabilmesi için kendisine karşı açılacak dava hakkında sanığı bilgilendirmek de iddia makamının görevidir²³. Susma hakkı da masumiyet karinesinin bir sonucu olarak görülmektedir²⁴.

Masumiyet karinesinin sağladığı güvencenin iki boyutu olduğu kabul edilmektedir²⁵. Öncelikle bu karene, devam eden ceza muhakemesi süreçlerine ilişkin yapılan, halkı şüphelinin suçlu olduğuna inanmaya teşvik eden ve yetkili adli makamların olayları değerlendirirken önyargılı hareket etmesine neden olan açıklamaları engellemektedir²⁶. Bu kapsamda güvence sadece ceza

²⁰ Değirmencioğlu, “Masumiyet Karinesinin Korunması,” 320; Çayan, “Masumiyet Karinesi Doktrini,” 69.

²¹ Çayan, “Masumiyet Karinesi Doktrini,” 67.

²² İddia makamının ispatla yükümlü olmasına ilişkin bkz. Tozman, “Suçsuzluk Karinesi,” 320 vd. Masumiyet karinesi ile şüpheden sanık yararlanır ilkesi yakın ilişki içindedir. Bkz. Sulhi Dönmezer, “Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler,” içinde *Prof. Dr. Nurullah Kunter’e Armağan* (Beta Yayınevi, 1998), 68. Masumiyet karinesinin gereklerinden biri olarak şüpheden sanık yararlanır ilkesi için bkz. Tozman, “Suçsuzluk Karinesi,” 325 vd. İlkenin kabul edilmesinin nedeni, bir suçlunun cezasız kalmasının bir masumun cezalandırılmasına tercih edilmesi olarak ifade edilmektedir. Bkz. Nevzat Toroslu ve Metin Feyzioğlu, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 21. Baskı (Savaş Yayınevi, 2021), 205.

²³ Barberà, Messegué ve Jabardo v. İspanya, B. No: 10590/83, 06.12.1988, § 77; Janosevic v. B. No: 34619/97, 23.07.2002, § 97. Ayrıca bkz. AYM Kürşat Eyol Başvurusu, B. No: 2012/665, 13.06.2013, § 26. Masumiyet karinesinin ceza muhakemesi hukukundaki sonuçları için bkz. Veli Özer Özbek, “Masumiyet Karinesi ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etki Eden Sonuçları,” içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 32 vd.; Üzülmmez, “Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları,” 56 vd.; Anayurt, “Masumiyet Karinesi,” 211 vd.; Şık, “Suçsuzluk Karinesi,” 117 vd.; Okuyucu Ergün, “Suçsuzluk Karinesi,” 42 vd.; Abdullah Koç, “Hukuk Devletlerinde Sınırlanamayacak Olan Çekirdek Hak: Masumiyet Karinesi,” *Dicle Akademi Dergisi* 3, no. 1 (2023): 11 vd.

²⁴ Dönmezer, “Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler,” 69.

²⁵ Kemal Coşkun v. Türkiye, B. No: 45028/07, 28.03.2017, §§ 41-43; Seven v. Türkiye, B. No: 60392/08, 23.01.2018, § 42-43. Hasan Tahsin Gökcan, “Bireysel Başvuru Temelinde Lekelenmeme Hakkı,” içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 81 vd.

²⁶ Ismoilov ve Diğerleri v. Rusya, B. No: 2947/06, 24.04.2008, § 161; AYM Galip Şahin Başvurusu, B. No: 2015/6075, 11.06.2018, § 39.

yargılamasını yürüten mahkemeye sınırlı olmayıp ayrıca diğer tüm idari ve adli makamların da işlem ve kararlarında, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin suçlu olduğu yönünde ima ya da açıklamalarda bulunmamasını gerektirmektedir. Masumiyet karanesinin ikinci yönü, ceza yargılaması sonucunda mahkûmiyet dışında bir hüküm kurulduğunda devreye girmekte ve daha sonraki yargılamalarda ceza gerektiren suçla ilgili olarak kişinin masumiyetinden şüphe duyulmamasını, kamu makamlarının toplum nezdinde kişinin suçlu olduğu izlenimini uyandıracak işlem ve uygulamalardan kaçınmasını gerekli kılmaktadır²⁷.

B. Masumiyet Karanesinin Lekelenmeme Hakkı ile İlişkisi

Lekelenmeme hakkı, kişinin onur, şeref ve saygınlığının zedelenmesinin, toplum nezdinde suçlu sayılmasının ve damgalanmasının önlenmesini amaçlamaktadır²⁸. Esasen bu hak, insan onuruna saygı hakkının bir gereğidir²⁹. Masumiyet karanesi ile lekelenmeme hakkı arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Zira masumiyet karanesi lekelenmeme hakkının da korunmasını sağlamaktadır. Kişinin toplum nezdinde onurunu ve saygınlığını korumaya yönelik olan bu haklar, adil yargılanma hakkı kapsamında önemli haklar olarak görülmektedir³⁰. Bununla birlikte, kişinin soruşturma öncesinde veya dışında da suçlu ilan edilmesi mümkün olduğundan, lekelenmeme hakkının ceza muhakemesi işlem ve aşamaları ile sınırlandırılmaması gerekmektedir³¹.

²⁷ Galip Şahin Başvurusu, § 40.

²⁸ Eyüp Kara, “Lekelenmeme Hakkı,” *Adalet Dergisi*, no. 43 (2012): 188; Güneş Okuyucu Ergün, “Lekelenmeme Hakkı Bağlamında Soruşturmanın Gizliliği,” içinde *Masumiyet Karanesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 142. Ayrıca bkz. Y. 13. CD, E.2014/32524, K.2014/37202, 29.12.2014, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

²⁹ Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 59 vd.; Ramazan Gülsün, “İnsan Onuru ve Lekelenmeme Hakkı,” *International Journal of Legal Progress* 1, no. 2 (2015): 20 vd. Ayrıca bkz. Devrim Güngör, “İnsan Onuru Bağlamında Lekelenmeme Hakkı,” içinde *Masumiyet Karanesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 63 vd.

³⁰ YCGK, E.2023/7, K.2023/481, 27.09.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>). Adil yargılanma hakkına uygun davranılması, lekelenmeme hakkının korunmasını güvence altına alır. Bkz. Kara, “Lekelenmeme Hakkı,” 191.

³¹ Benzer yönde Kürşat Yemenici, “Ceza Muhakemesinde Lekelenmeme Hakkı” (Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2024), 140 vd. Ayrıca bkz. Alparslan Dereli, “İHAM İçtihatları Işığında Kitle İletişim Araçlarının Lekelenmeme Hakkı Üzerindeki Etkisi,” içinde *İnternet Hukukunda Dezenformasyonla*

Doktrinde lekelenmeme hakkını masumiyet karinesinin özel bir görünümü veya unsuru olarak gören görüşler olduğu gibi³², lekelenmeme hakkını masumiyet karinesinin sonucu olarak nitelendiren görüşler³³ ve lekelenmeme hakkını masumiyet karinesini genişleten bir ilke olarak değerlendiren görüşler³⁴ bulunmaktadır. Aynı zamanda her iki hakkın birbiriyle bağlantısı olsa da iki kavram diğerinde olmayan bağımsız unsurlar içerdiğinden, bağımsız kavramlar olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir³⁵. Ayrıca birbiriyle kesişen yönleri olan söz konusu hakların birbirini tamamlayan bir işlev gördüğü, lekelenmeme hakkının masumiyet karinesinin unsuru olarak görülmemesi ve onun kapsamıyla sınırlandırılmaması gerektiği de dile getirilmektedir³⁶.

AİHM kararlarında lekelenmeme hakkından ayrıca söz edilmediği gibi, lekelenmeme hakkından doğrudan söz eden normatif bir dayanak da bulunmamaktadır. Karşılaştırmalı hukukta lekelenmeme hakkının masumiyet karinesi ile şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında ele alındığı görülmektedir³⁷. Özel hukuk yönüyle kişilik haklarının bir yansıması

Mücadele, ed. Bülent Kent, Yasin Söyler ve Merve Ayşegül Kulular İbrahim (On İki Levha Yayınevi, 2024), 283.

³² Kara, “Lekelenmeme Hakkı,” 190; Dilara Yüzer, “Basın Yoluyla Adli Haberlerin Verilişi ve Suçsuzluk Karinesi,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, Özel Sayı (2013): 1678; Hande Ulutürk, “Suçsuzluk Karinesi,” *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 171 (Kasım 2018): 99. Lekelenmeme hakkının masumiyet karinesinden kaynaklandığına ilişkin ayrıca bkz. Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 20. Baskı (Beta Yayınevi, 2021), 195.

³³ Hakan Hakeri ve Yener Ünver, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 21. Baskı (Adalet Yayınevi, 2023), 240; Koray Doğan, *Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi*, 3. Baskı (Seçkin Yayınevi, 2022), 157; Fatih Akıncı, “Lekelenmeme Hakkı,” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 43 (2020): 183, 187; Özen ve Köksal, “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı,” 269.

³⁴ Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 54. Lekelenmeme hakkının masumiyet karinesinden türeyen ancak genişleyen bir hak olduğuna ilişkin bkz. Değirmenci, “Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı İlişkisi,” 49.

³⁵ Önok, “Lekelenmeme Hakkı,” 106-107. Yazar ayrıca, lekelenmeme hakkını bağımsız ve kendine özgü içeriği olan bir hak olarak görmediğini, lekelenmeme hakkının bir yönüyle masum sayılma hakkının etkilerinden veya görünüş biçimlerinden biri olduğunu ifade etmektedir. Bkz. Önok, “Lekelenmeme Hakkı,” 107. Lekelenmeme hakkının masumiyet karinesi ile bağlantılı ancak ayrı ve özel bir hak olduğu hakkında bkz. Kara, “Lekelenmeme Hakkı,” 190-191. Ayrıca bkz. Y. 18. CD, E.2019/1547, K.2019/10878, 19.06.2019, Karşı Oy yazısı (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

³⁶ Yemenici, *Ceza Muhakemesinde Lekelenmeme Hakkı*, 132-133.

³⁷ Yemenici, *Ceza Muhakemesinde Lekelenmeme Hakkı*, 129. Lekelenmeme hakkının masumiyet karinesi ile iç içe ve sıkı sıkıya bağlı, öğreti ve içtihat kaynaklı bir hak olduğu

niteliğinde olan lekelenmeme hakkının, ceza hukuku bakımından kişilerin onur, şeref ve saygınlığının korunması ile arasında bağ olduğu ifade edilebilecektir³⁸. Anayasa Mahkemesi kararlarında içeriğine yer verilmese de kimi zaman masumiyet karinesinin tamamlayıcısı şeklinde kullanılan bu hak, bazı Yargıtay kararlarında tanımlanmaktadır³⁹. Masumiyet karinesinin, yargılama makamlarının önyargılı hareket etmemesini sağlayan içsel koruma ve kişinin toplum nezdinde suçlu konumda bulunmasını engelleyen dışsal koruma olmak üzere ikili bir koruma sağladığı kabul edilmektedir⁴⁰. Böylece masumiyet karinesinin dışsal koruması, resmi makamların veya basının beyanları ile kişinin lekelenmeme hakkına zarar verilmemesini gerektirmektedir.

Kişi suçluluğu hükmen sabit olana kadar masumiyet karinesinin korumasından yararlanacağından, kamu yetkililerinin suçlayıcı ifadelerden kaçınması gerekmektedir. Yargı mercileri ve kamu görevlileri tarafından kişinin suçlu olduğunun beyan edilmesi halinde, masumiyet karinesi ve aynı

hakkında bkz. Yüksel Ertürk Bezgin, *Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelenmeme Hakkı* (Adalet Yayınevi, 2021), 119-120.

³⁸ Aysun Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar ve Hukuka Uygunluk Nedenleri* (Yetkin Yayınları, 2022), 475. Ayrıca bkz. Mustafa Ruhan Erdem, “Lekelenmeme Hakkı Açısından Medyanın Adli Olayları Haber Konusu Yapmasında Sınırlar”, içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1 (Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022), 179-180. Ayrıca bkz. YCGK, E.2023/7, K.2023/481, 27.09.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>): “Kişinin toplum nezdinde saygınlığının ve onurunun zarar görmemesi amacına hizmet etmekte olan lekelenmeme hakkı ile kişiler bir suç ithamı ile karşılaştıklarında bile, kendilerini rahat ve güvende hissederler. Lekelenmeme hakkının güvence altına alınmadığı bir ortamda kişinin toplum tarafından linçe maruz kalması daha kolay olmakla birlikte hedef alınan kişi açısından toplum nezdinde telafisi güç zararların ortaya çıkacağı, öngörülemez tavır ve tepkilerin gelişeceği muhakkaktır. Kişinin itibarının zarar görmesi tehdidine binaen lekelenmeme hakkının güvence altına alınması gerekmektedir.”

³⁹ Y. 10. CD, E.2021/3614, K.2021/9700, 06.10.2021; Y. 10. CD, E.2021/1483, K.2021/5741, 20.05.2021, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>): “Lekelenmeme hakkı, suç şüphesi nedeniyle hakkında soruşturma veya kovuşturma yürütülen kişinin bu işlemlerden dolayı onur, şeref ve haysiyetinin zarar görmemesi, toplum içindeki saygınlığının zedelenmemesi, hakkında henüz kesin hüküm verilmemiş kişinin masumiyetine zarar verecek, kişiyi toplum nezdinde mahkûm edecek her türlü söz, yayın, haber gibi davranışlardan kaçınma olarak tanımlanabilir.”

Yargıtay’ın lekelenmeme hakkını müstakil bir hak olarak değerlendirdiği kararı için ayrıca bkz. Erdal Yerdelen, “Syok Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri,” *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (2023): 27-28.

⁴⁰ Atlıhan, “Masumiyet Karinesi,” 310; Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 44-45; Akıncı, “Lekelenmeme Hakkı,” 186.

zamanda lekelenmeme hakkının ihlali gündeme gelecektir. Zira masumiyet karinesi toplumu şüpheli/sanığın suçlu olduğuna inanmaya teşvik eden açıklamaları da yasaklamaktadır. Bu iki hak birbirleriyle ilişkili olmakla birlikte farklı yönleri de bulunduğundan, masumiyet karinesinin ihlal edilmediği hallerde lekelenmeme hakkının ihlalinden söz etmek mümkün olabilir. Nitekim lekelenmeme hakkı adil yargılanma hakkı ile birlikte özel hayata saygı hakkı ile de bağlantılıdır⁴¹. Masumiyet karinesi devlete karşı ileri sürülebilirken, lekelenmeme hakkı özel kişilere karşı da ileri sürülebilmektedir. Lekelenmeme hakkının korunması bakımından soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun davranılması, adli merciler tarafından basına gizli bilgilerin sızdırılmaması ve soruşturmaların etkin şekilde gerçekleştirilerek makul sürede tamamlanması önem arz etmektedir⁴².

Modern toplumun gereği olarak toplum adli olaylar hakkında bilgilendirilmekte ve basın adli olayları haberleştirmektedir⁴³. Adli olayların konu olduğu haber ve programlar bakımından ise masumiyet karinesi ile lekelenmeme hakkının ihlali gündeme gelmektedir⁴⁴. Masumiyet karinesi ancak yargı mercileri ve kamu yetkilileri tarafından açıklanan hususlara basında yer verilmesi halinde ihlal edilebilecekken; lekelenmeme hakkı, kişinin şeref ve itibarının korunması kapsamında değerlendirildiğinden, doğrudan basında yer alan haber, yorum ve eleştiriler yoluyla ihlal edilebilecektir. Basına yansıyan kimi olaylarda, şüpheliye ait bilgi ve görüntüler içeren adli haberlerin verilmiş şekli nedeniyle kişilerin lekelenmeme hakkının, dolayısıyla şeref ve itibarının korunması hakkının ihlali gündeme gelmektedir⁴⁵. Bununla birlikte, basında yürütülen kampanyalar kapsamında kamuoyuna açıklanan bilgi ve yorumların yargılama makamlarının tarafsızlığını etkileyebileceği durumlarda adil yargılanma hakkının ve

⁴¹ Benzer yönde Önok, “Lekelenmeme Hakkı,” 105-106. AYM, lekelenmeme hakkının ihlal edildiği yönündeki iddiaları, şeref ve itibar hakkı veya özel hayat ya da haberleşmenin gizliliğini ihlal kapsamında değerlendirmektedir. Bu konuda bkz. Gökcan, “Lekelenmeme Hakkı,” 84 vd.

⁴² Ulutürk, “Suçsuzluk Karinesi,” 101.

⁴³ Kara, “Lekelenmeme Hakkı,” 191. Ayrıca bkz. Bezgin, *Lekelenmeme Hakkı*, 154.

⁴⁴ Dereli, “Lekelenmeme Hakkı,” 282. Türkiye’de basının masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı yönünden yarattığı sorunlar ile bu konuda öne sürülen bazı çözüm önerileri için bkz. Naim Karakaya, “Lekelenmeme Hakkı,” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, no. 2 (2015): 313-317.

⁴⁵ Örnek bir olay için bkz. AYM Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, B. No: 2021/24447, 20.12.2023. Ümraniye’de gerçekleşen cinsel istismar vakalarına ilişkin bir başka örnek için bkz. Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1679.

masumiyet karanesinin zedelendiğinden söz edilebilecektir. Masumiyet karanesi gibi başkalarının şöhret ve haklarının korunması kapsamında lekelenmeme hakkı da basın özgürlüğünün sınırını oluşturmaktadır. Bu çerçevede yaptırım uygulanmak suretiyle basın özgürlüğüne müdahale edilmesi, masumiyet karanesinin ve/veya başkalarının şeref ve itibarlarının, bu anlamda lekelenmeme hakkının korunmasına yönelik olabilecektir. Bu amaçlara yönelik olarak basın özgürlüğüne yapılan müdahalenin, demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olması gerekmektedir. Konuya aşağıda detaylı şekilde değinilecektir.

II. BASIN ÖZGÜRLÜĞÜ KAPSAMINDA BASININ HABER VERME HAKKI

A. Basın Özgürlüğüne İlişkin Genel Bilgiler ve Basın Özgürlüğünün Sınırları

Demokratik toplumun yapı taşı olan basın, haber verme hakkını kullanarak kamuoyunu bilgilendirme işlevini yerine getirmektedir⁴⁶. Böylece kamuoyu oluşmasını sağlayarak siyasi iktidarın denetlenmesi ve sınırlandırılması imkânı sağlanmaktadır. Devlet mekanizmalarının yürüyüşü üzerindeki denetim ve etkisi dikkate alındığında, basın “dördüncü erk” olarak ifade edilmektedir⁴⁷. AİHM de basının “kamunun bekçi köpeği” rolünü üstlendiğini vurgulamaktadır⁴⁸. Bugün kitle iletişim araçlarının çeşitlenmesi

⁴⁶ Nur Centel, “Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü,” *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 49, no. 3 (1994): 70. Anayasa Mahkemesi, ifade özgürlüğü ile onun yansıması olan basın özgürlüğünün demokratik bir toplumun zorunlu temellerinden olduğunu, toplumun ilerlemesi ve her bireyin gelişmesi için gerekli temel şartlardan birini oluşturduğunu ifade etmektedir. Bkz. AYM Mehmet Ali Aydın Başvurusu, B. No: 2013/9343, 04.06.2015, § 69. Aynı zamanda ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün herkes için geçerli ve demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemde olduğunu vurgulamaktadır. Bkz. AYM Bekir Coşkun Başvurusu, B. No: 2014/12151, 04.06.2015, § 34-36. Anayasa Mahkemesi’ne göre, basın özgürlüğü, kamuoyuna, çeşitli düşünce ve tutumların iletilmesi ile bunlara ilişkin bir kanaat oluşturmaları için en iyi araçlardan birini sağlamaktadır. Bkz. AYM İlhan Cihaner (2) Başvurusu, B. No: 2013/5574, 30.06.2014, § 63. Ayrıca bkz. AYM Erbil Tuşalp Başvurusu, B. No: 2015/2595, 23.10.2019, § 35; AYM Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. (2) Başvurusu, B. No: 2016/12313, 26.12.2019, § 42.

⁴⁷ Kayıhan İçel, *Kitle İletişim Hukuku*, Yenilenmiş Bası (Beta Yayınevi, 2015), 137-138; Peri Uran, “Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi’nin Basın Özgürlüğüne Yaklaşımı,” *TBB Dergisi*, no. 120 (2015): 126.

⁴⁸ Lingens v. Avusturya, B. No: 9815/82, 08.07.1986, § 44; Von Hannover v. Almanya (no 2), B. No: 40660/08 ve 60641/08, 27.02.2012, § 102.

ve hızlı şekilde geniş kitlelere ulaşma imkânı getiren internetin yaygınlaşması ile basının toplumdaki rolü ve önemi artmakta, aynı zamanda etki alanı genişlemektedir. Bu kapsamda basının dördüncü erk olmaktan çıkıp birinci erk haline gelmeye başladığı dahi dile getirilmektedir⁴⁹.

Basın kavramını, yalnızca gazete, dergi, kitap gibi yazılı ve basılı eserleri kapsayan şekilde tanımlayan görüşler olduğu gibi⁵⁰; basılı eserler yanında televizyon, radyo ve internet gibi kitle iletişim araçları ile gerçekleştirilen yayınları da kapsayacak şekilde geniş yorumlayan görüşler de bulunmaktadır⁵¹. Basın özgürlüğü kavramı geniş anlamda tüm kitle iletişim araçları ile yapılan yayınları kapsamakta olup bu çalışmada basın, yazılı ve aynı zamanda radyo, televizyon gibi görsel-ışitsel kitle iletişim araçları ile yapılan yayınlar ile birlikte internet yoluyla yapılan yayınları da kapsayacak şekilde kullanılmaktadır. Günümüzde kamunun haber alma hakkını kullandığı en önemli aracın internet olması ve internet haber sitelerinin de 5187 sayılı Basın Kanunu kapsamına alınması göz önüne alındığında, bu sonuca varmak kanaatimizce isabetlidir.

Basın devletin her türlü baskısından uzak kalmalıdır⁵². Zira ancak özgür olduğunda toplumdaki işlevini yerine getirebilecektir. Devletler basın

⁴⁹ Anayurt, “Masumiyet Karinesi,” 194; Hande Ulutürk, “Basın Özgürlüğü Çerçevesinde Haber Verme ve Haber Alma Hakları,” *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167 (Temmuz 2018): 79.

⁵⁰ Yaşar Salihpaşaoğlu, *Türkiye’de Basın Özgürlüğü* (Seçkin Yayınevi, 2007), 23; Uran, “Basın Özgürlüğü,” 88; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 72. Ayrıca bkz. İçel, *Kitle İletişim Hukuku*, 128. Yazar, bugün yazılı basın yanında sözlü veya elektronik basın ve internet basını terimlerinin de ortaya çıktığını ancak eserinde basın terimi ile yazılı basını kastettiğini ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Sulhi Dönmezer ve Köksal Bayraktar, *Basın Hukuku*, Genişletilmiş 6. Bası (Beta Yayınevi, 2016), 17. Yazarlar, radyo televizyon rejimi ile internet rejimini kitle iletişim hukuku kapsamında ele almakta, yazılı eserler bakımından basın hukuku kavramını benimsemektedir.

⁵¹ Ayvaz Cebre, “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 7 (2016): 290; Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 112. YCGK, E.2019/582, K.2024/34, 24.01.2024: “*Haber ajansları, gazeteler, dergiler, televizyonlar, radyolar ve internet geniş anlamda basın kavramı içine girer.*” (<https://karararama.yargitay.gov.tr>). Doktrinde kitle iletişim araçlarını ifade etmek için medya ve bu araçların kullanılması yoluyla sağlanan özgürlüğü ifade etmek için medya özgürlüğü terimi de kullanılmaktadır. Bkz. Hamide Zafer, “Medya Özgürlüğü ve Adli Haberlerin Verilişi,” içinde *Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Hatırasına Armağan* (İstanbul Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1999), 753; Centel, “Dürüst Yargılama,” 57-58. Ayrıca bkz. Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı (US-A Yayıncılık, 2024), 252.

⁵² İçel, *Kitle İletişim Hukuku*, 130.

özgürlüğüne müdahale etmeme şeklinde negatif yükümlülük ile birlikte, basın özgürlüğünü sağlayacak tedbirleri alma ve üçüncü kişilerden gelecek engellemelere karşı basın özgürlüğünü koruma şeklinde pozitif yükümlülük altındadır⁵³. Basın özgürlüğü ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirilmelidir⁵⁴. Demokratik toplumda önemli bir yere sahip olan ve haber verme hakkı ile birlikte halkın habere ulaşmasına imkân sağlayan basın özgürlüğü, ifade özgürlüğünün bir görünümüdür⁵⁵. Bu doğrultuda AİHS'in 10. maddesinde hüküm altına alınan, kamu makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğü ile haber ve görüş alma ve verme özgürlüğünü içeren ifade özgürlüğü kapsamında korunmaktadır⁵⁶. Ayrıca Anayasa'nın "Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti" başlıklı 26. maddesi ile "Basın hürriyeti" başlıklı 28. maddesi ve devamındaki maddeler uyarınca çeşitli güvenceler getirilmektedir⁵⁷. Bu kapsamda Anayasa'nın "Sürelî ve süresiz yayın hakkı" başlıklı 29. maddesi, "Basın araçlarının korunması" başlıklı 30. maddesi, "Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı" başlıklı 31. maddesi ile "Düzeltilme ve cevap hakkı" başlıklı 32. maddesi basın özgürlüğü ile ilgili düzenlemelerdir.

Anayasa'nın 28. maddesinde basının hür olduğu, sansür edilemeyeceği; basımevi kurmanın, izin alma ve mali teminat yatırma şartına bağlanamayacağı ve devletin basın ve haber alma hürriyetlerini sağlayacak tedbirleri alacağı hüküm altına alınmaktadır. 28. maddede ayrıca düzenlenen basın özgürlüğünün, basılı eserler bakımından geçerli bir özgürlük olduğu kabul edilmektedir. Nitekim "*Basımevi kurmak izin alma ve mali teminat şartına bağlanamaz.*" şeklindeki 28. maddedeki düzenleme ile "*Bu fıkra hükmü, radyo, televizyon, sinema ve benzeri yollarla yapılan yayımların izin sistemine bağlanmasına engel değildir.*" şeklindeki 26. maddedeki düzenleme birlikte değerlendirildiğinde, 28. maddede söz edilen basın özgürlüğünün yalnızca basılmış eserler açısından geçerli olduğu ve görsel-işitsel araçlarla

⁵³ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 298; Ulutürk, "Basın Özgürlüğü," 88.

⁵⁴ Çetin Özek, *Türk Basın Hukuku* (Fakülteler Matbaası, 1978), 32.

⁵⁵ AYM Ahmet Kadri Gürsel Başvurusu, B. No: 2016/50978, 02.05.2019, § 125; AYM Akın Atalay Başvurusu, B. No: 2016/50970, 02.05.2019, § 11. Türkiye'de basın özgürlüğünün tarihçesi için bkz. Dönmezer ve Bayraktar, *Basın Hukuku*, 167 vd.; Salihpaşaoğlu, *Türkiye'de Basın Özgürlüğü*, 125 vd.

⁵⁶ İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğüne ilişkin diğer uluslararası belgeler için bkz. Zafer, "Medya Özgürlüğü," 757-758.

⁵⁷ Anayasa'nın basın özgürlüğü için öngördüğü ilkeler ve bu ilkelerin anayasal gelişim süreci için bkz. Salihpaşaoğlu, *Türkiye'de Basın Özgürlüğü*, 93 vd.

veya internet ve sosyal medya aracılığıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin 26. maddede düzenlenen düşüncüyü açıklama ve yayma hürriyeti kapsamında kaldığı sonucuna ulaşılmaktadır⁵⁸. Anayasa Mahkemesi de bu görüşte olmakla birlikte, görsel ve işitsel basının yaptığı iş çerçevesinde basın özgürlüğünden tamamen ayrı düşünülerek incelenmesinin mümkün olmadığını ifade etmektedir⁵⁹. Bu çerçevede görsel ve işitsel kitle iletişim araçları olan radyo ve televizyon yayınlarına yönelik müdahalelerin, Anayasa'nın 26. maddesinde korunan ifade özgürlüğü ve Anayasa'nın 28. maddesinde korunan basın özgürlüğü çerçevesinde geliştirilen standartlar çerçevesinde incelenmesi gerektiği kanaatindedir⁶⁰. Söz konusu düzenlemeler bir bütün olarak değerlendirildiğinde; yazılı, görsel-işitsel iletişim araçları ve internet yoluyla yapılan yayınların tamamının ifade özgürlüğünün koruması altında olduğu söylenebilecektir⁶¹.

Basın özgürlüğü; kamunun bilgi edinme hakkı (haber, düşünce ve bilgilere ulaşma hakkı), yorumlama ve eleştiri hakkı, basının haber verme hakkı ile yaratma hakkını kapsamaktadır⁶². Nitekim basılmış eserlerin basımı ve yayımı ile internet haber sitelerini kapsayan Basın Kanunu'nun, 3. maddesinde de basının özgür olduğu ifade edildikten sonra, basın özgürlüğünün, bilgi edinme, yayma, eleştirme, yorumlama ve eser yaratma haklarını içerdiği açıkça hüküm altına alınmaktadır. Dolayısıyla basının haber verme hakkı, kamunun haber alma hakkı ile birlikte basın özgürlüğü ve ifade özgürlüğünün güvencesi altındadır. Haber verme hakkı uyarınca basın, habere ulaşabilecek ve elde edilen haberi yayınlamak ve dağıtmak hakkına sahip olabilecektir⁶³.

İfade özgürlüğü ve onun bir yansıması olan basın özgürlüğü mutlak hak niteliği taşımamakta olup bu haklar belirli amaçlara yönelik olarak sınırlanabilmektedir⁶⁴. Nitekim basın, haber verme hakkını kullanırken birtakım görev ve sorumluluklara uygun davranmalıdır. Sınırlama nedenlerine AİHS'in 10. maddesinde sınırlı sayıda olacak şekilde yer

⁵⁸ YCGK, E.2019/26, K.2023/91, 15.02.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

⁵⁹ AYM R.V.Y. A.Ş. Başvurusu, B. No: 2013/1429, 14.10.2015, § 33.

⁶⁰ AYM Sabah Yıldızı Radyo ve Televizyon Yayın İletişim Reklam Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi Başvurusu, B. No: 2014/12727, 25.05.2017, § 23.

⁶¹ Cebre, "Haber Verme Hakkı," 292.

⁶² Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 316 vd. Basın özgürlüğünün kapsamına ilişkin ayrıca bkz. Özek, *Türk Basın Hukuku*, 35-36; Ulutürk, "Basın Özgürlüğü," 93 vd.

⁶³ Cebre, "Haber Verme Hakkı," 293.

⁶⁴ Böylece siyasi iktidarın iradesi ve takdir yetkisi sınırlandırılmaktadır. Bkz. Özek, *Türk Basın Hukuku*, 14.

verilmektedir. Maddeye göre; “Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.” Dolayısıyla ancak bu amaçlarla yapılan müdahaleler hukuka uygun olacaktır.

Aynı zamanda Anayasa’nın ifade özgürlüğünü düzenleyen 26. maddesi ve basın özgürlüğünü düzenleyen 28. maddesinin yaptığı atıf göz önüne alındığında, bu özgürlükler Anayasa’nın 26/2. ve bilim ve sanat özgürlüğünün düzenlendiği 27/2. maddelerinde belirtilen amaçlarla sınırlanabilecektir. Buna göre, ifade özgürlüğü ve basın özgürlüğüne müdahalenin meşru olabilmesi için ancak millî güvenlik, kamu düzeni, kamu güvenliği, Cumhuriyetin temel nitelikleri ve Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünün korunması, suçların önlenmesi, suçluların cezalandırılması, Devlet sırrı olarak usulünce belirtilmiş bilgilerin açıklanmaması, başkalarının şöhret veya haklarının, özel ve aile hayatlarının yahut kanunun öngördüğü meslek sırlarının korunması veya yargılama görevinin gereğine uygun olarak yerine getirilmesi amaçlarına yönelik olması gerekmektedir⁶⁵. Ayrıca bu özgürlük, Anayasa’nın 1., 2. ve 3. maddeleri hükümlerinin değiştirilmesini sağlamak amacıyla kullanılamayacaktır. Bu noktada temel hak ve özgürlüklerin sınırlanmasına ilişkin Anayasa’nın 13. maddesinin de göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmelidir. Basın Kanunu’nun basın özgürlüğünü düzenleyen 3/2. maddesinde de Anayasa’da düzenlenen benzer sınırlama sebeplerinden söz edilmektedir. Bununla birlikte, sınırlama nedenlerinin çoğunlukla uyumlu olduğu ifade edilebilecek olsa da Anayasa’da, AİHS’te yer verilmeyen cumhuriyetin nitelikleri veya resmi dilin değiştirilme yasağı gibi nedenler kabul edilmekte; ayrıca Anayasa’daki sınırlama nedenlerinde, AİHS m. 10/2 ve Basın Kanunu m. 3/2’de yer alan sağlığın veya ahlakın korunması nedenine yer verilmemektedir⁶⁶. Basın özgürlüğünün sınırlarının, başkalarının şöhret ve

⁶⁵ Anayasa ile basın özgürlüğünün sınırlama nedenlerinin kapsamının genişletildiği ve Anayasa’nın basın özgürlüğünün kapsamını daralttığı yönünde eleştiriler için bkz. Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 306-307.

⁶⁶ Basın özgürlüğünün Anayasa’daki sınırlarına ilişkin detaylı bilgi için bkz. Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 389 vd.

haklarının korunması, devletin ve toplumun korunması ile ahlakın korunması şeklinde üç kategori altında toplanabileceği ifade edilmektedir⁶⁷.

İfade ve basın özgürlüğünün kapsam ve sınırlarına ilişkin düzenlemeler; basılmış eserler, radyo-televizyon yayınları ile internet ortamındaki yayınların farklı yapısı ve kendine özgü özellikleri nedeniyle, kullanılan kitle iletişim aracının türüne göre farklı kanunlarda yer almaktadır⁶⁸. Bunlar; 5187 sayılı Basın Kanunu, 2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ve 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'dur.

İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğünün sınırlanması halinde, bu özgürlükler ile bu özgürlüklere müdahalenin sebebi olan haklar arasında bir çatışma meydana gelmekte olup çatışan haklar arasındaki dengenin nasıl sağlanacağı ve bu çerçevede somut olayda çatışan haklardan hangisinin koruma altına alınması gerektiği konusunda AİHM ve Anayasa Mahkemesi tarafından çeşitli standartlar getirilmektedir. Bu çalışma kapsamında özellikle başkalarının şöhret ve haklarının korunması ile yargının yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması sebepleriyle basın özgürlüğü arasındaki dengelemenin ne şekilde yapılması gerektiği üzerinde durulacaktır.

B. Basının Haber Verme Hakkı

1. Haberin Gerçeğe Uygun Olması

Basının haber verme hakkının hukuka uygun sayılması için bazı koşulların gerçekleşmesi aranmaktadır⁶⁹. Buna göre; haber gerçek ve güncel olmalı, haberin verilmesinde kamu yararı bulunmalıdır⁷⁰. Aynı zamanda haberin konusu ile veriliş şekli arasında düşünsel bir bağ bulunması

⁶⁷ Salihpaşaoğlu, *Türkiye'de Basın Özgürlüğü*, 44.

⁶⁸ Düzenlemelerin tek bir kanunda birleştirilmesi yönünde öneriler için bkz. Ulutürk, "Basın Özgürlüğü", 79-80.

⁶⁹ Haber verme hakkının koşullarına ilişkin bkz. Sinan Bayındır ve Özge Apış, "Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi," *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 91 (2010): 92 vd.; Yüzer, "Suçsuzluk Karinesi," 1660 vd.; Cebre, "Haber Verme Hakkı," 304 vd.; Ulutürk, "Basın Özgürlüğü," 123 vd.; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 352 vd.; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 253 vd.

⁷⁰ Özek, *Türk Basın Hukuku*, 174-179; Duygun Yarsuvat, "Kitle İletişim Araçlarının Ceza Adaletine Etkisi," *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, no. 10 (Ocak 1995): 100.

gerekmektedir. Yargıtay ve Anayasa Mahkemesi kararlarında da bir yayının haber verme hakkı kapsamında değerlendirilip değerlendirilmeyeceği konusunda söz konusu koşullar çerçevesinde değerlendirme yapılmaktadır.

Haberin hukuka uygunluğundan söz edebilmek için öncelikle haber gerçek olmalıdır. Aynı zamanda bir olaya dayanan eleştiri ve yorum bakımından da olaya ilişkin gerçeklik koşulu sağlanmalıdır. Olayın gerçekmiş gibi gösterilmesi hukuka aykırı olacaktır⁷¹. Gerçek olmayan bir olay kamu yararı da taşımayacağı gibi, yalnızca haberin gerçek olması da yeterli olmayıp diğer şartların da aranması gerekmektedir⁷². Ancak olay gerçek değilse diğer koşulların aranmasına gerek bulunmamaktadır. Asılsız, uydurma, hayal ürünü ve sansasyon amacıyla olayların gerçekmiş gibi yansıtılması, masumiyet karinesini ihlal edecektir⁷³. İfade özgürlüğü ve basın özgürlüğü, maddi bir dayanak olmaksızın ve suçlamalara karşı koyma imkânı sunmaksızın bireyleri suç teşkil eden eylemlerle itham ederek sorumsuz bir şekilde hareket etme konusunda bir hak vermediğinden, kamuoyuna bilgi verme hakkının sınırları çerçevesinde bu hak ile kişilerin hakları arasında bir denge kurulmalıdır⁷⁴.

Haberin gerçekliğinden anlaşılması gereken, haberin verildiği andaki görünen gerçekliğe uygun olmasıdır⁷⁵. Bu kapsamda haberi veren kişi, doğru ve güvenilir bilgi sunma görevine ve araştırma yükümlülüğüne uygun hareket ederek yeterli düzeyde araştırma yapmalıdır. Bu araştırma yükümlülüğü basına, mahkemeler gibi maddi gerçeğin araştırılması şeklinde bir külfet yüklememektedir⁷⁶. Basının olayla ilgili görünen ve bilinen hususları araştırması ve incelemesi gerekmekte olup araştırma ve inceleme yükümlülüğü ayrıca soruşturmanın gizliliği ilkesi ile sınırlanmaktadır⁷⁷. Aynı zamanda bir olay görünen gerçekliğe uygun olsa da haberin verilmesinde masumiyet karinesine saygı gösterilmelidir.

Sonradan haberin gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkarsa, araştırma yükümlülüğüne uygun davranıldığı sürece basın haber verme hakkından

⁷¹ Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 92.

⁷² Dereli, “Lekelenmeme Hakkı,” 306-307.

⁷³ Benzer yönde Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1663-1664; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 130.

⁷⁴ Flux v. Moldova (No. 6), B. No: 22824/04, 29.07.2008, § 31.

⁷⁵ Özek, *Türk Basın Hukuku*, 175; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 254; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 353; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 126.

⁷⁶ Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1662; Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 92-93.

⁷⁷ Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1661.

yararlanacaktır⁷⁸. Ayrıca resmî açıklama, kaynak ve kayıtların bulunmasının araştırma yükümlülüğünü kaldıracağı ifade edilmektedir⁷⁹. Bununla birlikte, Türk hukukunda Anayasa'nın 39. maddesinde ve hakaret suçu bakımından Türk Ceza Kanunu'nun 127. maddesinde ispat hakkı tanınmakta olup böylece gazetecinin haberin gerçek olduğunu ispatlamasına olanak sağlanmaktadır⁸⁰.

Tüm bu açıklamalar ışığında, adli bir olaya ilişkin olarak yalnızca kesinleşmiş bir mahkûmiyet kararı bulunması halinde haber yapılabileceğinin söylenmesi mümkün değildir⁸¹. Aynı zamanda Anayasa Mahkemesi, gazetecilerden bir beyanın doğruluğunu kanıtlamakla yükümlü savcı gibi hareket etmelerini beklemenin aşırı yüksek bir ispat yükü getireceği ve böyle bir yükümlülüğün, yargılandıkları davalarda hakkaniyete uygun düşmeyen sonuçlara ulaşılmasına neden olabileceği kanaatindedir⁸². Bununla birlikte, gazeteci, haber kaynaklarının makul olarak güvenilir olup olmadığını denetlemeli; ayrıca doğru ve güvenilir bilgiler sunmak için iyi niyet çerçevesinde çaba göstermelidir⁸³. Nitekim olay hakkında yeterli araştırma yapılmadığı ve olayın yeterli olgusal temele dayanmadığı hallerde basının haber verme hakkından söz edilemeyecektir⁸⁴.

⁷⁸ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 357. Bu hallerde TCK m. 30/3 uyarınca kaçınılmaz hata hükümlerinin uygulanması gerektiği hakkında bkz. Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 256-257; Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 17. Baskı (Adalet Yayınevi, 2014), 333; Bayındır ve Apış, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 93-94. Bu hallerde kişinin haberin doğruluğunu araştırma konusunda gerekli dikkat ve özeni gösterip göstermediğine bakılması gerektiği, kişinin kusurlu olduğu tespit edilirse ancak tazminat sorumluluğuna gidilebileceği görüşü için bkz. İzzet Özgenç, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 11. Baskı (Seçkin Yayınevi, 2015), 308.

⁷⁹ Bayındır ve Apış, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 94; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 128; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 358; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 256.

⁸⁰ Bu konuda bkz. Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 360 vd.

⁸¹ Bu konuda bkz. Kasabova v. Bulgaristan, B. No: 22385/03, 19.07.2011, § 62: “Kesinleşmiş bir mahkûmiyet ilke olarak bir kişinin bir suç işlediğinin tartışmasız kanıtı anlamına gelse de, bir hakaret davası bağlamında suç teşkil eden davranış iddialarının kanıtlanma şeklini bu şekilde sınırlandırmak, 6 § 2 maddesi uyarınca söz konusu kişinin masum olduğu varsayılsa bile, açıkça mantıksızdır. Basında yer alan iddialar, ceza davalarında yer alan iddialarla eşit tutulamaz.” Ayrıca bkz. AYM Ali Kızık Başvurusu, B. No: 2014/5552, 26.10.2017, § 29.

⁸² AYM Orhan Pala Başvurusu, B. No: 2014/2983, 15.02.2017, § 51.

⁸³ Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. Başvurusu (2), § 52.

⁸⁴ Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. Başvurusu (2), § 59: “Somut olayda herhangi bir delille desteklenmeyen ve suç isnadı teşkil eden olgu isnadında

2. Haberin Güncel Olması

Haberin gerçek olmasının yanında güncel olması da gerekmektedir. AİHM, haberleri çabuk bozulan mallara benzeterek ve kısa bir süre için bile olsa yayınlanmalarını geciktirmenin, onları tüm değerinden ve ilgisinden yoksun bırakabileceğine değinerek haberin güncelliğine vurgu yapmaktadır⁸⁵. Anayasa Mahkemesi de haber verme hakkı kapsamında olayın güncel olup olmadığını değerlendirmektedir⁸⁶.

Bir olay güncelliğini kaybetmiş, artık hatırlanmıyor veya unutulmuş ise haber verme hakkından söz edilemez⁸⁷. Zira böyle bir olayın duyurulmasında kamu yararı da kalmamış demektir⁸⁸. Haberin güncel olması ile kamu yararı taşıması arasında sıkı bir ilişki var olup kamu yararı, haberin güncel olması halinde bulunacaktır⁸⁹. Bununla birlikte, kamuoyunda tanınmış, özellikle siyasi kimliğe sahip kişiler bakımından kamu yararı taşıyan bir olayın üzerinden zaman geçse de güncelliğini koruması veya yeniden kazanabilmesi mümkündür⁹⁰. Örneğin, bir siyasetçinin eskiden mahkûm olduğu bir suç veya geçmişte yaptığı bir konuşma, kişinin değer yargılarını ve karakterini ortaya koyacağından, dolayısıyla seçmenlerin oylarını etkileyebilecek nitelikte olduğundan haber konusu yapılabilecektir.

Anayasa Mahkemesi kararlarında, haberin gerçekliğine öncelik tanındığı söylenebilecektir. Nitekim AYM, basın olayın gerçekliğini araştırma yükümlülüğünün, güncel haberlere nazaran doğası itibarıyla eskiyen ve yayımlanması ivedilik ve zorunluluk göstermeyen geçmişe ilişkin haberler bakımından daha katı olduğu kanaatindedir⁹¹.

ifade özgürlüğünden bahsedilemeyeceği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra doğrulanmamış ve/veya yanlış bilgilerin yayılmasının kamuoyunun haber alma hakkı bulunduğu gerekçesiyle haklı çıkarılamayacağı belirtilmelidir. Dolayısıyla doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde hareket etmek için çabaladığını ortaya koyamayan başvuruçunun ifade ve basın özgürlüklerine yönelik müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyaca karşılık geldiği ve ilk derece mahkemesinin ve Yargıtay'ın farklı çıkarları dengelerken sahip oldukları takdir paylarını aşmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.”

⁸⁵ Sunday Times v. Birleşik Krallık (No. 2), B. No:13166/87, 26.11.1991, § 51.

⁸⁶ AYM N.B.B. Başvurusu, B. No: 2013/5653, 03.03.2016, § 73.

⁸⁷ Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 94; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 132.

⁸⁸ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 368.

⁸⁹ Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1665; Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 306; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 257.

⁹⁰ Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 94; Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 306; Dereli, “Lekelenmeme Hakkı,” 309-310.

⁹¹ N.B.B. Başvurusu, § 66.

3. Haberin Verilmesinde Kamu Yararı Bulunması

Haberin verilmesinde kamu yararı bulunmalıdır. Yalnızca olayın toplum tarafından merak edilmesi, kamu yararı bulunduğu anlamına gelmemektedir⁹². Doktrinde ağırlıklı görüşe ve Yargıtay’a göre, haberin toplumun merak duygusunu tatmin amacına mı, yoksa toplumda geçerli ahlaki ve hukuki değerlerin korunması amacına mı yönelik olduğuna göre kamu yararı belirlenecektir⁹³. Buna göre, haber toplumun üstün ahlaki ve hukuki değerlerini korunması amacı taşıyorsa kamu yararı bulunduğu, yalnızca toplumun merak duygusunu tatmin amacı taşıyorsa kamu yararı bulunmadığı kabul edilmelidir.

Yasa dışı davranışların, kaçakçılığın, yolsuzluğun, devlet organlarının faaliyetlerinin bilinmesinde kamu yararı bulunduğu söz edilmelidir⁹⁴. Ayrıca adaletin işleyişine ilişkin bilgi alma ve suçluların cezalandırıldığını göstererek cezanın önleme amacına hizmet ettiği dikkate alındığında, adli olaylara ilişkin haberler bakımından kamu yararı bulunduğu kabul edilmelidir⁹⁵. Bu noktada kamu yararı öncelikle tercih edilmesi gereken bir unsur olarak görülmektedir⁹⁶. Bununla birlikte, adli haberlerin verilmesinde soruşturmanın gizliliğine ve masumiyet karinesinin gereklerine uygun davranılması gerektiği gözden kaçırılmamalıdır.

Bir olayın kamu yararı taşıyıp taşımadığı bakımından her somut olay kapsamında ayrıca değerlendirme yapmak gerekmektedir⁹⁷. Haberin verilmesinde kamu yararı olup olmadığının tespitinde haber konusu kişinin kamuoyunda tanınmış bir kişi olup olmadığı önem kazanmaktadır⁹⁸. Siyasetçi,

⁹² Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 306.

⁹³ Veli Özer Özbek, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı (Seçkin Yayınevi, 2016), 341; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 259; Bayındır ve Apış, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 95-96; Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 306-307; Pınar Bahar Doğan, “Çatışan İki Değer: Haber Verme Hakkı ve Kişilik Hakkı,” *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2014): 487. Ayrıca bkz. YCGK, E.2019/26, K.2023/91, 15.02.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

⁹⁴ Bayındır ve Apış, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 95; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 136.

⁹⁵ Zafer, “Medya Özgürlüğü,” 762; Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1666; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 136; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 377-378.

⁹⁶ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, *Medyada Yer Alan Bazı Haberlerin, Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddialarının Araştırılması ile İlgili İnceleme Raporu* (Mart 2010), 31.

⁹⁷ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 373.

⁹⁸ Dereli, “Lekelenmeme Hakkı,” 311.

sporcu, sanatçı gibi medyatik kişilere ilişkin haber verme hakkının sınırlarının daha geniş olduğu, özel hayat alanlarına yönelik korumanın ise daha dar olduğu kabul edilmektedir⁹⁹. Kamuya mal olmuş kişilerin özellikle siyasetçilere ilişkin olayların duyurulmasında kamu yararı bulunmakla birlikte, bu kişiler de özel hayat korumasından yararlandığından, özel hayata saygı hakkını ihlal eden yayınlar bakımından haber verme hakkından söz edilemeyecektir. Haber konusu tanınmış kişiler de olsa özel hayata ilişkin merakı gidermek dışında bir amaca hizmet etmeyen yayınlar yönünden özel hayatının bilinmesinde kamu yararı bulunmadığı ifade edilmelidir¹⁰⁰.

Basının haber verme hakkı ile kişilerin masumiyet karinesinden yararlanma ve özel hayata saygı hakkı arasında çoğu zaman bir çatışma meydana gelmektedir. Bu durumda hangi hakka üstünlük tanınacağını belirleyebilmek için haklar arasında bir dengeleme yapmak gerekmektedir. Masumiyet karinesinin korunması ile basının haber verme hakkı arasındaki ilişkiye ilişkin aşağıdaki başlıkta detaylı olarak değerlendirileceği üzere, AİHM ve AYM, basın özgürlüğü ile çatışan hakların dengelenmesinde, yayının kamu yararı taşıyıp taşımadığını ve kamu yararına ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığını önemli bir kriter olarak ele almaktadır.

4. Haberin Konusu ile Veriliş Şekli Arasında Düşünsel Bağ Bulunması

Haberin gerçek olması, güncel olması ve kamu yararı taşıması haber verme hakkından söz edebilmek için yeterli değildir. Haber vermenin amacı, kişiyi küçük düşürmek değil, toplumun konuya ilişkin bilgi sahibi olmasını sağlamaktır. Bu kapsamda haberin konusu ile veriliş tarzı arasında bir düşünsel bağ bulunmalıdır¹⁰¹. Bu kriter “ölçülülük” kriteri olarak da ifade edilmektedir¹⁰².

⁹⁹ Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 138; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 373.

¹⁰⁰ Von Hannover v. Almanya, B. No: 59320/00, 24.06.2004, § 65; Alkaya v. Türkiye, B. No: 42811/06, 09.10.2012, § 35; Tüzünataç v. Türkiye, B. No: 14852/18, 07.03.2023, § 44.

¹⁰¹ Zafer, “Medya Özgürlüğü,” 763; Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1668; Şahinkaya, *Suçsuzluk Karinesi*, 273; Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 143; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 378; Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 341; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 260.

¹⁰² Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 96; Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 308.

Bu kriter bakımından haberin konusu ve haberde kullanılan dil göz önüne alınmaktadır. Haberin içeriğinde kullanılan ifadelerin ilgili ve yararlı olması gerekmekte olup haberde kullanılan dil ve üslup, haberin konusu ile uyumlu olmalıdır¹⁰³. Bu noktada haber konusu olaya ilişkin düşüncelere yer verilebileceği, sert veya rahatsız edici yorumlarda, eleştirilerde ve değerlendirmelerde bulunulabileceği, aynı zamanda mizah ve hiciv de kullanılabileceği ifade edilmelidir¹⁰⁴. Ancak haberin verilmesinde ilgili ve yararlı olmayan, suçlayıcı, eleştiri ve mizah sınırını aşan, aşağılayıcı, küçük düşürücü ifadelerin kullanılması halinde hukuka uygunluktan söz etmek mümkün olmayacaktır¹⁰⁵. Yine haber konusu ile ilgisiz veya küçük düşürücü fotoğrafların kullanılması, haber ile veriliş tarzı arasında düşünsel bağ bulunmadığından haber verme hakkı çerçevesinde değerlendirilmeyecektir¹⁰⁶.

Haberde kullanılan ifadeler yönünden somut olayda haberin bütünü dikkate alınarak bir değerlendirme yapılmalıdır.¹⁰⁷ İfadeler bağlamlarından kopartılarak incelenmemelidir. Bu doğrultuda haberde polemik içeren veya kırıncı ifadeler de yer verilmiş olabilir¹⁰⁸. AİHM, yayını ve yayının yazıldığı bağlamı da dikkate alarak, olayın bütünü ışığında değerlendirmelerde bulunmaktadır¹⁰⁹. Anayasa Mahkemesi de söylenen sözlerin, yazının tamamı ve söylendiği bağlamdan kopartılmaksızın olayın bütünselliği içinde değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir¹¹⁰. Bu kapsamda ifadeler ile ifadelerin dile getirildiği bağlam, yazarın kimliği, yazılma zamanı, amacı,

¹⁰³ Dereli, “Lekelenmeme Hakkı,” 313. Haber vermek için gerekli olanın ötesinde tahkir edici ifadeler kullanılmadıkça ve toplumsal ilgi bulundukça, gazeteci haber verme hakkını kullandığından cezalandırılmayacaktır. Bkz. Nevzat Toroslu ve Haluk Toroslu, *Ceza Hukuku Genel Kısım*, 25. Baskı (Savaş Yayınevi, 2019), 180.

¹⁰⁴ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 378.

¹⁰⁵ Bayındır ve Apiş, “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı,” 96; Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1669. Haber verme hakkı ile fiil arasında nedensellik bağının bulunmaması halinde hakkın sınırının objektif olarak aşıldığı; failin kişileri küçük düşürme kastının bulunması halinde ise hakkın sınırının sübjektif olarak aşıldığı ifade edilmektedir. Bkz. Özek, *Türk Basın Hukuku*, 167-168.

¹⁰⁶ Doğan, “Çatışan İki Değer,” 491; Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 381.

¹⁰⁷ Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 380.

¹⁰⁸ AYM Abuzer Demir ve Aslı Peksezer Başvurusu, B. 2016/73556, 23.10.2019, § 40.

¹⁰⁹ Lingens v. Avusturya, § 40; Oberschlick v. Avusturya, B. No: 11662/85, 23.05.1991, § 60. Örneğin AİHM, bir gazetecinin “Nazi değil, ahmak” başlıklı yazısının, polemik ve rencide edici olarak değerlendirilebilecek olsa da haber konusu kişinin provokatif olan konuşmasından türetilen nesnel olarak anlaşılabilir bir açıklama sunduğu ve bu nedenle gereksiz bir kişisel saldırı teşkil etmediği sonucuna ulaşmıştır. Bkz. Oberschlick v. Avusturya (No. 2), B. No: 20834/92, 01.07.1997, § 31-35.

¹¹⁰ AYM Hacı Boğatekin Başvurusu, B. No: 2014/18101, 26.10.2017, § 43.

hitap ettiği kişilerin kimlikleri, olası etkileri ve haberdeki diğer ifadelerin tamamı bir bütün olarak incelenmelidir¹¹¹.

Özellikle adli olayların duyurulmasında kamu yararı bulunsa da çoğu zaman haberin veriliş tarzı masumiyet karinesini ve lekelenmeme hakkını ihlal etmektedir. Masumiyet karinesinin ve lekelenmeme hakkının korunması için suçlayıcı söylemlerden kaçınılması gerekmektedir¹¹². Her ne kadar basın özgür olsa da basın özgürlüğü diğer hak ve özgürlüklere saygı gösterilmemesini ve bu kapsamda ceza yargılamasının etki altına alınmasını içermediğinden, haber dolayısıyla kişilik hakları ihlal edilebilecek ve ayrıca muhakemenin adilliği de etkilenebilecektir¹¹³. Adli olaylara ilişkin haberlerde ve aynı zamanda adli olayların konu edildiği televizyonda programlarında, hakkında suç isnadı bulunan kişinin henüz suçluluğu kanıtlanmadan suçlu olarak algılanmasını sağlayacak bir dil kullanılmamalı; masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına uygun davranılmalıdır. Kişilere yönelik olgusal isnatların kamuoyunda gerçekmiş gibi algılanmasını sağlayacak bir dil kullanılması halinde haber verme hakkının sınırları aşılabacaktır¹¹⁴.

C. Avrupa Konseyi ve Avrupa Birliği Düzenlemeleri ile Mesleki Etik Düzenlemelerinde Basının Haber Verme Hakkının Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı ile Sınırlanması

Avrupa'da çeşitli karar ve direktiflerde ve ayrıca Türkiye'de meslek etiği ilkelerine ilişkin düzenlemelerde basının haber verme hakkının kapsamı ortaya konmakta ve sınırları gösterilmektedir. Bu kapsamda basın özgürlüğünün, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ile ilişkisine yer verilmektedir.

Ceza Yargılamalarının Yayınlanmasına İlişkin Hukuki Kuralların Düzenlenmesi ile İlgili R (2003) 13 sayılı Tavsiye Kararı, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından kabul edilmiştir¹¹⁵. Bu kararda basının bilgi alma hakkı ile ilgili olarak halkı bilgilendirme hakkına sahip olduğu

¹¹¹ AYM Ali Gürbüz ve Hasan Bayar Başvurusu, B. No: 2013/568, 24.06.2015, § 64.

¹¹² Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 145.

¹¹³ Centel, "Dürüst Yargılama," 58. Ayrıca bkz. Memiş, *Masumiyet Karinesi*, 83.

¹¹⁴ Uğurlu Gazetecilik Basın Yayın Matbaacılık Reklamcılık Ltd. Şti. Başvurusu (2), § 58.

¹¹⁵ "Ceza Yargılamalarının Yayınlanmasına İlişkin Hukuki Kuralların Düzenlenmesi ile ilgili Tavsiye Kararı No. R (2003)13," Council of Europe, accessed Mart 13, 2025, [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805df617%22\],\[%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22\]}.](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805df617%22],[%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22%22]}) Türkçe tercümesi için bkz. Council of Europe, accessed Mart 13, 2025, <https://rm.coe.int/9-rec-2003-13-tr/1680a6d6bb>.

belirtilmiş; halkı bilgilendirmek ve ceza adaleti sisteminin işleyişini denetleme hakkının kullanılmasını sağlamak için ceza yargılamaları hakkında haber yapmanın önemi vurgulanmıştır. Bu Tavsiye Kararı'nın ekinde, kamunun adli makamların ve emniyet birimlerinin faaliyetleri hakkında basın aracılığıyla bilgi alma hakkı yer almaktadır. Bu da basın mensuplarının ceza adaleti sisteminin işleyişi hakkında özgürce haber yapma hakkına sahip olduğu anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, haber yaparken basın mensuplarının uymaları gereken sınırlar da gösterilmektedir. Bunlar arasında masumiyet karinesi ve devam eden ceza yargılamalarında mahremiyetin (özel hayatın) korunması bulunmaktadır¹¹⁶.

Aynı zamanda Masumiyet Karinesinin ve Ceza Yargılamalarında Duruşmada Hazır Bulunma Hakkının Belirli Yönlerinin Güçlendirilmesine İlişkin 9 Mart 2016 tarihli ve 2016/343 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey (AB) Direktifi'nden de söz etmek gerekir¹¹⁷. Bu Direktif, basının ceza adaleti ile ilgili haber yaparken oynadığı önemli rolü kabul etmekte; basın özgürlüğünün önemini vurgulamakta ve kamu makamlarının bilgi paylaşırken masumiyet karinesine saygı göstermesi koşuluyla, Üye Devletlerin basını bilgilendirirken sağlamaları gereken güvenceleri belirtmektedir¹¹⁸.

¹¹⁶ “İlke 2 - Masumiyet karinesi

Masumiyet karinesi ilkesine saygı duyulması, adil yargılanma hakkının ayrılmaz bir parçasıdır. Bu nedenle, devam eden bir suç kovuşturmalarıyla ilgili bilgi ve fikirler, suçlu veya şüphelinin masumiyet karinesi hakkına zarar vermeyecek şekilde medyada yer almalı veya yayınlanmalıdır.

İlke 8 – Devam eden soruşturmalarda mahremiyetin (özel hayatın) korunması

Şüpheli, sanık veya tutuklu kişiler veya suç kovuşturmalarıyla ilgisi bulunan diğer taraflar hakkında bilgi verilirken, Sözleşmenin 8. maddesi uyarınca özel hayatın korunması hakkına saygı gösterilmelidir. Şüpheli, sanık ve tutuklu aileleri ile şahit ve kurbanların yanı sıra çocuklar ile diğer zarar görebilecek kişilere özel önem verilmelidir. Kimliklerini ortaya çıkaracak bir bilginin, bu İlke’de belirtilen kişiler üzerinde olabilecek zararlı etkilerine de, her durumda, özellikle dikkat edilmelidir.”

¹¹⁷ “Masumiyet karinesinin ve ceza yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının belirli yönlerinin güçlendirilmesine ilişkin 9 Mart 2016 tarihli ve 2016/343 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi,” European Union, accessed Mart 13, 2025, <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj/eng>.

¹¹⁸ R (2003) 13 sayılı Tavsiye Kararı kamu yararına olan bilgilerin yayılmasına atıfta bulunurken, 2016/343 sayılı Direktif’in kapsamı kamu yararına olan bilgileri ve kamuoyunun dikkatini çeken işlemleri kapsayacak şekilde genişlettiği ve bunun önemli bir fark olduğu ifade edilmektedir. Bkz. Olivia Dorak, “The Presumption Of Innocence and The Protection of The Right to Privacy of Suspects and Accused,” içinde *The Presumption of Innocence and the Media Coverage of Criminal Cases: Case Studies Analysis* (Sofia:

Basının yayın ve mesleki etik ilkelerini benimsemesi ile bu çerçevede hareket ederek özgürlüğün kapsam ve sınırlarının bilincinde hareket etmesi ve özdenetimin sağlanması son derece önem arz etmektedir¹¹⁹. Basın yayın ve meslek ilkelerine ilişkin düzenlemelerde de masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının korunmasına yer verilmektedir. Özellikle hak ve özgürlüklerin korunmasında hukuk kurallarının tek başına çözüm olamayacağı da değerlendirildiğinde, basın faaliyetlerini yerine getirirken uyulması gereken ahlaki değer ve etik kurallarının benimsenmesinin, bunların içselleştirilerek basın mensuplarında mesleki sorumluluk ile bilincin geliştirilmesinin etkili sonuçlar doğuracağını göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Radyo ve televizyon yayınlarının düzenlenmesi ve denetlenmesine ilişkin 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un yayın hizmeti ilkeleri başlıklı 8/i. maddesi uyarınca, yayınlarda suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimsenin suçlu ilan edilemeyeceği veya suçluymuş gibi gösterilemeyeceği; yayınların yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamayacağı düzenlenmektedir. Bu ilkeye aykırı davranılması, 6112 sayılı Kanun'un 32. maddesi gereğince Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından idari yaptırım kararı verilmesine yol açmaktadır.

27 Mayıs 2022 tarihli Basın Ahlâk Esaslarına Dair 216 sayılı Genel Kurul Kararı'nın suçsuzluk ilkesi başlıklı 8. maddesine göre; “Hiç kimse, suçlu olduğu kesin yargı kararıyla sabit olmadıkça suçlu olarak ilan edilemez; cezai soruşturma aşamasında veya devam eden davaların konusu olan olaylarla ilgili haber veya yorumlarda suçsuzluk ilkesi ve lekelenmeme hakkı ihlal edilemez; soruşturma ve yargılamanın doğal ve yasal akışını, özellikle hâkimlerin kararını etkileyecek beyan ve yorumlarda bulunulamaz, soruşturmanın gizliliği ihlal edilemez.” Süreli yayınların basılı nüshalarında, resmî ilan yayınlayan gazetelerin kendilerine ait internet haber sitelerinde ve sosyal ağ hesaplarında söz konusu esaslara aykırı davranıldığında, Basın İlan Kurumu tarafından yaptırım uygulanmaktadır.

Center for the Study of Democracy (CSD), 2021), 35, https://csd.eu/fileadmin/user_upload/publications_library/files/2021_05/The-Presumption-of-Innocence_EN_WEB.pdf.

¹¹⁹ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, *Medyada Yer Alan Bazı Haberlerin, Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddialarının Araştırılması ile İlgili İnceleme Raporu*, 31-32.

Aynı zamanda her ne kadar oto-regülasyon ve özdenetim örnekleri olsa da Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından onaylanan Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi ile Basın Konseyi tarafından yayımlanan Basın Meslek İlkeleri, basın meslek kurallarını belirlemektedir¹²⁰. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin gazetecinin doğru davranış kurallarının düzenlediği bölümde “Yargı” başlığı altında, gazetecinin yargı sürecinde taraf olmaması ve yargı kararı kesinleşmedikçe, şüpheli ya da sanığın suçlu ilan edilmemesi gerektiğine yer verilmektedir¹²¹. Basın Meslek İlkeleri'nin 9. maddesine göre de suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse suçlu ilan edilemez¹²².

Son olarak, Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından kabul edilerek, 14/03/2019 tarih ve 30714 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren Türk Yargı Etiği Bildirgesi’nde hâkim ve savcıların, basının haber verme hakkı ile lekelenmeme hakkı arasındaki dengeyi gözetmesine vurgu yapılmaktadır¹²³. Bu çerçevede Bildirge’nin 6.5 maddesine göre, “*Mevzuatta öngörülen açıklık ve şeffaflık ilkeleri; lekelenmeme, bilgi edinme ve savunma hakları; basın, haber alma ve ifade özgürlükleri ile mahremiyetin karşı karşıya geldiği hallerde, kişilerin şeref ve itibarı ile kamusal yarar arasındaki hassas dengeyi gözeterek hareket ederler.*”

¹²⁰ Önok, “Lekelenmeme Hakkı,” 112.

¹²¹ “Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi,” Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, accessed Mart 13, 2025, <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html>.

¹²² “Basın Meslek İlkeleri,” Basın Konseyi, accessed Mart 13, 2025, <https://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/>. Bu konuda Basın Konseyi Yüksek Kurulu tarafından verilen bazı kararlar için bkz. Önok, “Basının Adli Haberleri Verme Hakkıyla Masum Sayılma Hakkı Arasındaki İlişki,” 51 vd.

¹²³ “Türk Yargı Etiği Bildirgesi,” Hâkimler ve Savcılar Kurulu, accessed Mart 13, 2025, <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/41eacb89-7c48-44ac-b3de-575ee357691c.pdf>.

III. CEZA HUKUKU BAĞLAMINDA MASUMİYET KARİNESİNİN KORUNMASI İLE BASININ HABER VERME HAKKI ARASINDAKİ İLİŞKİ

A. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi İçtihatlarında Masumiyet Karinesi ile Basının Haber Verme Hakkı İlişkisi

1. Basında Yer Verilen Kamu Görevlisi Beyanlarının Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddiası Yönünden Değerlendirmeler

Toplumun bilgilendirilmesi amacıyla basına yapılan açıklamalar masumiyet karinesini ihlal etmeyecektir. Nitekim temel bir insan hakkı olan ifade özgürlüğü, bilgi alma ve verme özgürlüğünü içermekte olup masumiyet karinesi, yetkililerin devam etmekte olan ceza muhakemesi süreçlerine ilişkin kamuoyunu bilgilendirmesini engellememektedir. Ancak bilgilendirme yapılırken masumiyet karinesine saygı gösterilmesi için gerekli olan tüm sağduyu, dikkat ve ihtiyat gösterilmelidir¹²⁴. Kişinin suçlu olduğu kanıtlanmadan önce suçlu olduğuna dair açıklamalar yapılması, ayrıca toplumu kişinin suçlu olduğuna inanmaya yönlendirecek ve yargı makamlarının olayların değerlendirilmesine önyargılı yaklaşmasına sebep olacak beyanlarda bulunulması, ceza muhakemesinin adillğine zarar vererek masumiyet karinesini ihlal etmektedir.

Kolluk görevlileri veya savcı tarafından gerçekleştirilen basın toplantılarında ve yayımlanan basın bildirilerinde masumiyet karinesine saygı gösterilmesi gerekir¹²⁵. Bu kapsamda “şüpheli”, “sanık”, “zanlı” gibi ifadelerin kullanımına özen gösterilmelidir¹²⁶. “Suçlu”, “katil”, “hırsız”, “terörist”, “suçun faili” gibi ifadelerin kullanılması ise masumiyet karinesini ihlal edecektir. Yakalanan kişilerin kolluk tarafından salt teşhir amacıyla görüntülenmesinin sağlanması, soruşturmaya ilişkin bilgi ve belgelerin sızdırılması da masumiyet karinesine aykırıdır¹²⁷. Bununla birlikte, basında

¹²⁴ Allenet de Ribemont v. Fransa, § 38; Garycki v. Polonya, B. No: 14348/02, 06.02.2007, § 69. Akif Yıldırım, “Anayasa Mahkemesi ve AİHM Kararları Işığında Masumiyet Karinesi,” *Terazi Hukuk Dergisi* 10, no. 111 (Kasım 2015): 125.

¹²⁵ Y.B. ve Diğerleri v. Türkiye, B. No: 48173/99 48319/99, 28.10.2004, § 45; Butkevičius v. Litvanya, § 50-52.

¹²⁶ Tozman, “Suçsuzluk Karinesi,” 338; Akif Yıldırım, “Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi,” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 9 (Haziran 2017): 511; Ulutürk, “Suçsuzluk Karinesi,” 91; Şahinkaya, *Suçsuzluk Karinesi*, 300.

¹²⁷ Önok, “Basının Adli Haberleri Verme Hakkıyla Masum Sayılma Hakkı Arasındaki İlişki,” 44.

şüphelileri gösteren fotoğrafların yayınlanmasının tek başına masumiyet karinesinin ihlalini oluşturamayacağı kabul edilmektedir¹²⁸. Aynı zamanda bir suç ile itham edilen kişinin gözetimine alınması sırasında polis tarafından fotoğraflarının çekilmesinin masumiyet karinesini ihlal etmediği değerlendirilmektedir¹²⁹. Suç isnadı altındaki kişinin görüntülerinin televizyonda yayınlanması ve bir kamu görevlisinin başvuranın suçluluğuna ilişkin yaptığı açıklamalar ise henüz dava kesin hükümle sona ermemişken kamuoyunun kişiye dair algısını etkileyebilecek olduğundan, masumiyet karinesini ihlal edecek niteliktedir¹³⁰.

Bir kişinin yalnızca bir suç işlediğinden şüphelenildiği yönündeki bir beyan ile kesin bir mahkûmiyet kararı olmaksızın, bir kişinin söz konusu suçu işlediğine dair açık bir beyan arasında temel bir ayrım yapılması gerekmektedir¹³¹. Yalnızca şüpheyeye dair bir beyan masumiyet karinesini ihlal etmeyecekken, suçluluğa ilişkin net beyan masumiyet karinesini ihlal edecektir¹³². Bu noktada kamu görevlilerinin bir kişi yargılanmadan ve bir suçtan suçlu bulunmadan önce yaptıkları açıklamalarda seçtikleri kelimeler son derece önem arz etmektedir¹³³. AİHM, önemli olanın, söz konusu ifadelerin gerçek anlamı olduğu kanaatindedir¹³⁴. Bir kamu görevlisinin beyanının masumiyet karinesini ihlal edip etmediği, söz konusu beyanın yapıldığı özel koşullar çerçevesinde belirlenmelidir¹³⁵. Devletler de kişilerin masumiyet karinesinin ihlalini ileri sürebileceği etkili iç hukuku yolları öngörmekle yükümlüdür¹³⁶.

¹²⁸ Y.B. ve Diğerleri v. Türkiye, § 47.

¹²⁹ Mergen ve Diğerleri v. Türkiye, B. No: 44062/09, 55832/09, 55834/09, 55841/09 ve 55844/09, 31.05.2016, § 68. AİHM, başvuranın, gözetimine alındığı sırada polis tarafından çekilen fotoğraflarının masumiyet karinesine aykırı şekilde dağıtıldığını veya kullanıldığını ileri sürmediğini de dikkate alarak ve fotoğrafların çekilmesinin masumiyet karinesini ihlal etmediğini tespit ederek, iddiayı kabul edilemez bulmuştur.

¹³⁰ Rupa v. Romanya (No. 1), B. No: 58478/00, 16.12.2008, § 232.

¹³¹ Matijašević v. Sırbistan, B. No: 23037/04, 19.09.2006, § 48; Nestak v. Slovakya, B. No: 65559/01, 27.02.2007, § 89; Khuzhin ve Diğerleri v. Rusya, § 94

¹³² Garycki v. Polonya, § 67.

¹³³ Dakaras v. Litvanya, § 41.

¹³⁴ Lavents v. Letonya, § 126.

¹³⁵ Adolf v. Avusturya, B. No: 8269/78, 26.03.1982, § 36-41; Dakaras v. Litvanya, § 43; A.L. v. Almanya, B.No: 72758/01, 28.04.2005, § 31.

¹³⁶ AİHS'in 6/2. maddesi ile bağlantılı olarak 13. maddesinin ihlal edildiği yönünde bir karar için bkz. Maslarova v. Bulgaristan, B. No: 26966/10, 31.01.2019, § 51-53.

AIHM, konuya ilişkin ilk kararlardan biri olan *Allenet de Ribemont v. Fransa* kararında, Fransız polisinin en yüksek rütbeli memurlarından bazılarının *Bay Allenet de Ribemont*'tan bir cinayetin azmettiricilerinden biri ve bu cinayetin suç ortağı olarak bahsetmelerinin, halkı başvuranın suçlu olduğuna inanmaya teşvik ettiği ve adli makam tarafından olayların değerlendirilmesine önyargılı yaklaşılmasına neden olduğu sonucuna varmıştır¹³⁷. AIHM bir diğer davada ise kuralları çiğneyen herkesin yaptıklarının hesabını vermesi gerektiğine yönelik başbakan tarafından suç isnadı ile yakalanan ve gözaltına alınan bir kişi için yapılan açıklamalar bakımından masumiyet karinesinin ihlal edilmediği kanaatine ulaşmıştır¹³⁸. Yine savcı tarafından yapılan ve basın toplantısında kişiler hakkında soruşturma başlatıldığını, devamında bu kişilerin tutuklandığını, konut ve işyerlerinde arama yapıldığını ve haklarındaki suçlamaları belirten açıklamaların masumiyet karinesini zedelediği düşüncesindedir¹³⁹. Bununla birlikte, basının ve kamuoyunun yoğun ilgi gösterdiği olayda, içişleri bakanı tarafından yapılan yorumlar büyük miktardaki kamu parasını zimmetine geçiren bir suç örgütünün arkasındaki beyinlerden birinin başvuran olduğu kanısını yaratmaya yönelik olarak değerlendirilmiş ve bu ifadeler bilgi aktarmanın ötesine geçtiğinden masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁴⁰.

AIHM, basında yer verilen ve kamu görevlisi tarafından söylendiği iddia edilen sözleri alıntılamanın ifadelerin, bir kamu görevlisi tarafından yapılan bir suçluluk bildirimi olduğunun tespit edilemediğini ve savcının, bir mahkeme tarafından suçluluğun tespit edilmesini destekleyecek ve böylece ceza davası açılmasını haklı çıkaracak yeterli delil bulunduğunu iddia etmesinin bir yolu olarak anlaşılabilirliğini dile getirmiştir¹⁴¹. Daha önce önemli kamu

¹³⁷ *Allenet de Ribemont v. Fransa*, § 41.

¹³⁸ *Gutsanovi v. Bulgaristan*, § 194-196. Kamu yararını ilgilendiren güncel tartışmalar nedeniyle başvuru sahiplerinin isimlerini veya görevlerini belirtmeksizin Başbakan ve Başsavcılık tarafından yapılan açıklamaların masumiyet karinesini ihlal etmediğine ilişkin bkz. AYM Hikmet Kopar ve Diğerleri Başvurusu, B. No: 2014/14061, 08.04.2015, § 136-143.

¹³⁹ *Gutsanovi v. Bulgaristan*, § 197.

¹⁴⁰ *Gutsanovi v. Bulgaristan*, § 198-201.

¹⁴¹ *Viorel Burzo v. Romanya*, B. No: 75109/01 12639/02, 30.06.2009, § 163. Benzer yönde *Butkevičius v. Litvanya*, § 52. AIHM, başvuranın rüşvet aldığından şüphe duymadığı, suç teşkil eden hizmetler vaat ederken para aldığı ve rüşvet alan biri olduğu yönündeki Seimas Başkanı'nın ifadelerini dikkate alarak, ifadelerin bir kamu görevlisi tarafından başvuranın suçlu olduğuna dair beyanlarda bulunulması anlamına geldiği, halkı başvuranın suçlu

görevlerinde bulunan kişinin bölge valisi seçilmeden kısa bir süre önce televizyon kanallarında kişiyi suçlu olarak nitelendirmesi, uzun zaman önce hapiste olması gerektiğini söylemesi ve yakında hapisanede olacağı sözünü vermesi şeklindeki açıklamaları, AİHM tarafından bir kamu görevlisi tarafından yapılan, halkı başvuranın suçlu olduğuna inanmaya teşvik etme etkisi olan ve ayrıca yetkili makamlar tarafından olayların değerlendirilmesine önyargılı yaklaşan açıklamalar olarak değerlendirilmiş ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁴². Bir diğer davada cumhurbaşkanı tarafından yolsuzluğun merkezi olarak nitelendirilen Özelleştirme Fonu'nun başkan yardımcılarına yönelik kullanılan ifadelerin, mecazi de olsa yolsuzluğun bir parçası olduklarını ima ettiği ve yolsuzluk suçlamasıyla ilgili olarak şüpheli olduklarını söylemekten daha ileri gittiği kanaatine vararak, yüksek mevkilerde bulunan yetkililerin, devam eden kovuşturmalar hakkında seçtikleri kelimelere özellikle dikkat etmesi gerektiği ve cumhurbaşkanının ifadelerinin masumiyet karinesini ihlal ettiği sonucuna ulaşmıştır¹⁴³.

AİHM, mahkemelerin davaya karışanları cesurca ve kararlılıkla mahkûm ettiğine ilişkin adalet bakanı tarafından yapılan açıklamanın temyiz mahkemesinin bu kararı onamasını istediği izlenimini verdiğini ve adalet bakanının mahkemelerin organizasyonu ve düzgün işleyişinden sorumlu siyasi makam olduğunu göz önüne alarak, AİHS'in 6/2. maddesinin ihlal edildiğine karar vermiştir¹⁴⁴. Bir başka davada, tanınan bir iş insanına isnat edilen yasadışı eylemlerin ciddiyetini de dikkate alarak, kamuoyunun bilgilendirilmesinin gerekmiş olabileceğini değerlendirse de yetkililerin ifadelerinde kullanılan kelimelerin seçiminde dikkatli olması gerektiğini yinelemiş; soruşturmanın yeni başlatıldığı zamanda savcı ve işleri bakanı olan devlet yetkililerinin iş insanının adını da açıklayarak suçları işlediğine dair açık ve kesin beyan anlamına gelecek şekilde yaptıkları açıklamaların siyasi bir tartışmanın parçası olmadığı, davaya önyargılı yaklaştığı ve kamuoyunu, kişinin suçlu olduğu kanıtlanmadan önce suçlu olduğuna inanmaya teşvik ettiği, bu nedenle masumiyet karinesinin ihlal edildiği sonucuna varmıştır¹⁴⁵.

olduğuna inanmaya teşvik ettiği ve yetkili adli makam tarafından olayların değerlendirilmesine önyargılı yaklaşıldığı sonucuna ulaşmıştır.

¹⁴² Kouzmin v. Rusya, B. No: 58939/00, 18.03.2010, § 63.

¹⁴³ Peša v. Hırvatistan, § 142-151.

¹⁴⁴ Konstas v. Yunanistan, § 43-45.

¹⁴⁵ G.C.P. v. Romanya, B. No: 20899/03, 20.12.2011, § 57-61.

Bir diğer davada, içişleri bakanının yayınlanan röportajında yaptığı açıklamalar yönünden, soruşturma sırasında elde edilen ve özellikle şüpheli grubun çalışma yöntemiyle ilgili olan belirli bilgilerin açıklandığını, bakanın zimmete geçirilen paranın bu kişilerin hesaplarına yatırıldığını, yaptıkları şey üzerinde birkaç yıl boyunca çalışıldığını ve ayrıca başvuranın ayrıcalıklı ilişkileri olduğunu belirttiğini, röportajın bakan tarafından başvuranın tutuklanmasından bir gün sonra ve mahkemeye çıkmadan önce verildiğini, kamuoyunun davaya yoğun ilgi gösterdiği bir zamanda yayınlandığını göz önüne alarak söz konusu açıklamaların yalnızca bilgi aktarımının ötesine geçtiğini kanaatine ulaşılmış ve ihlal kararı verilmiştir¹⁴⁶. AİHM, savcının soruşturma devam ederken yayımlanan cinayetlerdeki artışla ilgili röportajında, başvuranın ismini vererek katil demesini ve savcının önyargılı olduğu gerekçesiyle davadan alınması için başvuran tarafından yapılan başvurunun reddedilmesini dikkate alarak, masumiyet karinesinin ihlal edildiği kanaatine varmıştır¹⁴⁷. Yine önceki yıllarda bakan olarak görev yapan başvuranın kamu fonlarını zimmetine geçirme suçlamasıyla hakkında yürütülen cezai kovuşturmalara ilgili olarak başbakan, savcılık sözcüsü ve bir milletvekili tarafından yapılan ve basında yer alan açıklamaların suçlu olduğu izlenimi yaratması sebebiyle masumiyet karinesini ihlal ettiği iddiasına ilişkin davada, özellikle savcılık sözcüsünün söz konusu yargılamalarla ilgili bir basın toplantısı sırasında yaptığı açıklamaların ve aynı zamanda önceki hükümetin harcamalarına ilişkin geçici meclis soruşturma komisyonunun başkan yardımcısı olan bir milletvekilinin açıklamalarının, bilgi aktarmanın ötesine geçtiği için masumiyet karinesini ihlal ettiğini tespit etmiştir¹⁴⁸.

AİHM tarafından Türkiye aleyhine verilen çeşitli kararlar da bulunmaktadır. Emniyet Müdürlüğü'nün düzenlediği basın toplantısında basın bildirisi dağıttığı ve suç isnadı altında olan kişileri fotoğraf çekme fırsatı bulan basına tanıttığı, daha sonra isimlerin ve fotoğrafların kişilerin tutuklanmasıyla ilgili olarak basında çıkan haberlerde kullanıldığı olayda; basın bildirisinde kişilerin yasadışı örgüt üyesi olarak tanımlandığı ve yakalanan kişilerin İzmir'in çeşitli yerlerinde çeşitli suçlar işlediklerinin tespit edildiği yönündeki ifadeler, kamuoyunu kişilerin suçlu olduğuna inanmaya teşvik ederken, ayrıca yetkili mahkemeler tarafından olayların değerlendirilmesine önyargılı yaklaşılmasına neden olduğundan, suçlamalara ilişkin ön değerlendirme yansıtılmasının ve basına kişilerin kolayca teşhis edilebileceği bilgilerin

¹⁴⁶ Slavov ve Diğerleri v. Bulgaristan, B. No: 58500/10, 10.11.2015, § 119-122, 131.

¹⁴⁷ Turyev v. Rusya, § 19-23.

¹⁴⁸ Maslarova v. Bulgaristan, § 42-46.

verilmesinin masumiyet karinesine saygı ile bağdaşmadığına ve bu nedenle masumiyet karinesinin ihlal edildiğine karar verilmiştir¹⁴⁹. AİHM bir diğer davada, Jandarma Komutanlığı tarafından yayımlanan basın bildirisinde suç isnadı altında olan kişinin “uluslararası uyuşturucu kaçakçısı Ürfi Çetinkaya” ile ilişkili olduğu kanısına vardıklarının ifade edildiği, bu ifadenin gazeteciler tarafından olduğu gibi alındığı ve yayımlandığı üzerinde durarak, uyuşturucu kaçakçılığı suçundan hiçbir şekilde mahkûm edilmeyen başvuran hakkında kullanılan ifadenin toplumu başvuranın suçlu olduğu yönünde inandırarak nitelikte olduğu ve masumiyet karinesi ilkesine aykırı olarak, yetkili hâkimlerin olay ve olguları değerlendirirken önyargılı davranmalarına neden olduğu sonucuna ulaşmıştır¹⁵⁰.

Türkiye aleyhine karar verdiği bir başka davada; kasten öldürme suçu ile itham edilen kişinin davasının, henüz mahkûm edilmediği bir zamanda cinayeti işlerken bir aktör tarafından canlandırıldığı kısa kurgusal film içeren bir televizyon programına konu olduğu, bu kurgunun zaman zaman gerçek hayattan tanık anlatımlarıyla kesildiği, programda yer alan tanıklardan birinin de soruşturmanın ayrıntılarını ve suçun koşullarını anlatan bir polis memuru olduğu, polisin tanıklığı yayınlanırken olayların yeniden canlandırılması sırasında başvuranın çekilen görüntüleriyle desteklendiği belirtilerek, başvuranı suçlu bir konuma yerleştiren polis yetkililerinin sergilediği bu davranışın masumiyet karinesini ihlal ettiği sonucuna varılmıştır¹⁵¹. Bununla birlikte, bir diğer davada, yakalanmalarından sonra polisin basın toplantısında başvuranlar hakkında bilgi vermesi ve fotoğraflarının çekilmesine izin vermesi nedeniyle başvuranların gazetecilere suçlu olarak sunulduğu iddiası değerlendirilmiş ve polisin basın toplantısındaki açıklamalarının yakalandıkları suçları işlemiş olduklarına yönelik olduğu tespit edilemediğinden masumiyet karinesinin ihlal edilmediğine karar verilmiştir¹⁵².

¹⁴⁹ Y.B. ve Diğerleri v. Türkiye, § 49-50.

¹⁵⁰ Ürfi Çetinkaya v. Türkiye, B. No: 19866/04, 23.07.2013, § 147-151.

¹⁵¹ Karadağ v. Türkiye, B. No: 12976/05, 29.06.2010, § 60-65.

¹⁵² Karakaş ve Yeşilirmak v. Türkiye, B. No: 43925/98, 28.06.2005, § 49-55.

2. Basın Mensuplarının Haber ve Eleştiri Konusu Beyanlarının Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddiası Yönünden Değerlendirmeler

Basın organları bazen suç işlediği iddia edilen kişileri suçlu gerçekleştirmiş gibi gösterebilir. Ancak devlet makamları masumiyet karinesi kapsamında basının eylemlerinden sorumlu tutulamaz¹⁵³. AİHM, maruz kalınan basın kampanyasının ve sivil tarafların duruşma öncesi ve sırasındaki tutumlarının masumiyet karinesini ihlal ettiği iddialarının, devletin kural olarak özel kişilerin eylemlerinden sorumlu tutulamayacağı gerekçesini de göz önüne alarak kabul edilemez olduğu kanaatindedir¹⁵⁴.

AİHM, basında yer alan bilgilerin masumiyet karinesini ihlal ettiğinin iddia edildiği davalarda, basın tarafından kelimesi kelimesine veya başka şekilde aktarılan resmî açıklamaların devlete atfedilebileceği ölçüde yetkili merciler tarafından sağlanan resmi bilgilere dayanıp dayanmadığını göz önüne almaktadır. Nitekim basında kullanılan ve kişinin suçlu olduğunu, suçlu işlediğini belirten ifadeler, resmî açıklamalara kelime kelimesine dayanmıyorsa veya doğrudan alıntı şeklinde aktarılmamışsa, devletin AİHS m. 6/2 kapsamında sorumluluğu doğmamaktadır¹⁵⁵. O halde önyargı içeren beyanlar devlet organlarının bir eylemi olarak ortaya çıkmamışsa, özel hayata sağlanan korumanın yeterli şekilde sağlanıp sağlanmadığı AİHS'in 8. maddesi kapsamında değerlendirilmelidir¹⁵⁶.

Basında yapılan haberlerin içeriğine ilişkin şikayetler, özel hayata saygı hakkı çerçevesinde incelenmektedir¹⁵⁷. Haberin yapıldığı tarihte suçlu işlediği

¹⁵³ Y.B. ve Diğerleri v. Türkiye, § 48. Anayasa Mahkemesi de haber ve yorumların devlet yetkililerinin açıklamalarına dayandığı veya devlet yetkililerinin söz konusu haber ve yorumların yapılmasına neden oldukları hallerde masumiyet karinesi yönünden inceleme yapılabileceği kanaatindedir. Bkz. AYM Nihat Özdemir Başvurusu, B. No: 2013/1997, 08.04.2015, § 16-26.

¹⁵⁴ Papon v. Fransa (No. 2), B. No: 54210/00, 15.11.2001, Kabul Edilebilirlik Kararı.

¹⁵⁵ Mityanin ve Leonov v. Rusya, B. No: 11436/06 22912/06, 07.05.2019, § 102.

¹⁵⁶ Mityanin ve Leonov v. Rusya, § 105. Benzer şekilde AYM de masumiyet karinesi yönünden inceleme yapmak için haber ve yorumların devlet yetkililerinin beyanlarına dayanıp dayanmadığını, onların haber ve yorumların yapılmasına neden olup olmadığını değerlendirmekte; basın mensuplarının devlet yetkililerinin beyanlarına dayanmayan haber, yorum ve eleştirilerini ise şeref ve itibarın korunması hakkı kapsamında ele almaktadır. Bkz. Yıldırım, "Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi," 510.

¹⁵⁷ Tarman v. Türkiye kararında, başvuran gazetelerde hakkında makalelerin yayımlanması, bu makalelerde kimliğinden söz edilmesi ve fotoğrafının yayımlanması nedenleriyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiasında bulunsun da AİHM, başvurunun

sabit olmamasına rağmen, olayın suç isnadı altında olan kişi tarafından gerçekleştirildiğinin kesin bir dille haber yapılması, kişinin suçlu olduğu izlenimi uyandıracak ifadelerle yer verilmesi ve haberde kullanılan fotoğrafın yüzü tanınmayacak hâle getiren buzlama gibi bir yöntemle kapatılmaksızın tanınmaya imkân verecek şekilde ifşa edilmesi basın özgürlüğünün sınırlarını aşmaktadır¹⁵⁸. Aynı zamanda kamu görevlisinin gazeteye suç isnadı altında olan kişinin fotoğrafını veya özel hayatına dair bir bilgiyi vermesi de 8. maddede düzenlenen özel hayata saygı hakkı kapsamında ele alınmalıdır.

AİHM içtihatları doğrultusunda masumiyet karanesinin ihlal edildiği iddiası bakımından, masumiyet karinesi ile basın özgürlüğü arasında bir denge kurulmadığı ve masumiyet karanesinin basın özgürlüğü ile sınırlanamayacağı ifade edilebilecektir. Ancak adli makamların veya kamu görevlilerin açıklamaları masumiyet karinesi çerçevesinde devletin sorumluluğunu gerektirmektedir. Basında yetkili kişilerin açıklamalarına kelimesi kelimesine veya birebir alıntı şeklinde yer verilmesi halinde, açıklamaların masumiyet karanesini ihlal edip etmediğinin değerlendirilmesi söz konusu olacaktır. Basın tarafından bilgi aktarılması, eleştiri veya yorumda bulunulması ise masumiyet karinesi çerçevesinde devletin sorumluluğunu gerektirmemektedir. O halde basında yer verilen haberlerde soruşturmaya veya davaya ilişkin kamu yetkilerinin beyanlarının çarpıtılması veya basın mensuplarının kamu

Sözleşme'nin 8. maddesi açısından incelemesinin uygun olduğunu değerlendirmiştir. Bkz. Tarman v. Türkiye, B. No: 63903/10, 21.11.2017, § 22-23. AİHM bu kararda, soruşturmanın tehdit ve şantaj suçlarıyla ilgili olmasına ve hakkında takipsizlik kararı verilmesine rağmen başvuranın iki makale tarafından intihar saldırısı hazırlayan bir canlı bomba olarak gösterildiğini ve fotoğrafının bu makalelerde yayımlandığını dikkate alarak, ulusal mahkemelerin, başvuranın itibarının korunması hakkı ile basın özgürlüğü arasında makul bir denge kurmadıklarını değerlendirmiş ve AİHS m. 8'in ihlaline karar vermiştir. Bkz. Tarman v. Türkiye, § 41-44. Anayasa Mahkemesi de benzer doğrultuda değerlendirmeler yapmaktadır. AYM, gazete yazılarında ve yorumlarında yer alan bazı ifadelerden, suçluluğu ilgili mahkeme kararlarıyla sabit olmayan başvurucunun bu eylemleri işlediği ve suçlu olduğu inancı yansıtılmış olsa da söz konusu haber ve yorumlar devlet yetkililerinin açıklamalarına dayanmadığından veya söz konusu haber ve yorumların yapılmasına yetkililer neden olmadıklarından, şikâyetin Anayasa'nın 17. maddesi bağlamında incelenmesi gerektiği kanaatine ulaşmıştır. Bkz. AYM Kadir Sağdıç Başvurusu, B. No: 2013/6617, 08.04.2015, § 31.

¹⁵⁸ Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, § 57-63. Başvuran hakkında suçu işlediğinin sabit olmadığı tarihte "Düzce'den iğrenç haber! 81 yaşındaki nineye tecavüz etti.", "Düzce'de 25'lik genç 85'lik nineye..." şeklindeki başlıklarla yayınlanan haberler ve haberde kimliğini tespit edebilecek şekilde yayınlanan fotoğraflar nedeniyle, mahkeme tarafından hükmedilen tazminat miktarının zararı gidermeye elverişli olmadığı ve yetersiz olduğu da dikkate alınarak, başvuranın şeref ve itibarının korunması hakkının ihlal edildiğine karar verilmiştir.

görevlilerinin açıklamalarına yer vermeksizin yorum ve eleştirilerde bulunması durumlarında masumiyet karinesi kapsamında devletin sorumluluğunun söz konusu olmayacağı ifade edilmelidir.

3. Şiddetli Yürütülen Basın Kampanyası Nedeniyle Masumiyet Karinesinin ve Adil Yargılanma Hakkının İhlal Edildiği İddiası Yönünden Değerlendirmeler

Demokratik bir toplumda, basın sert yorum ve eleştirilerinin kaçınılmaz olduğu kabul edilmektedir¹⁵⁹. Özellikle kamu yararını ilgilendiren davalarda, örneğin kamuya mal olmuş ve toplumda önemli bir konumda bulunan kişinin suç ile itham edildiği durumlarda, basının ilgisi ve bu davaların kamuoyu nezdinde önem taşıması olağan görülmelidir.

Kamunun bilgi edinme hakkı, basın özgürlüğüne ayrıca önem gösterilmesini gerektirse de bu özgürlük sınırsız değildir ve adil yargılanma hakkı ile dengelenmelidir. Ancak demokratik bir toplumda, bu hak o kadar önemli bir yere sahiptir ki, 6. maddenin 1. fıkrasının kısıtlayıcı bir şekilde yorumlanması, bu hükmün amacı ile tutarlı olmayacaktır¹⁶⁰. Yukarıda ifade edildiği üzere, basında yer alan haber ve yorumlar, kural olarak şüpheli/sanığın adil yargılanma hakkını doğrudan ihlal etmemekle birlikte, basın yoluyla oluşturulan önyargıların, yargı mercilerinin işlem ve kararlarına etki etmesi söz konusu olabilir¹⁶¹.

AİHM, kötücül, sert, düşmanca ve şiddetli şekilde yürütülen bir basın kampanyasının, bazı hallerde kamuoyunu ve suçlanan kişinin suçluluğu hakkında karar vermeye çağrılan jüri üyelerini etkileyerek yargılamanın adillğine zarar verebileceği ve devletin sorumluluğunu doğurabileceği kanaatindedir¹⁶². Bu tespit AİHS'in 6. maddesinin 1. fıkrasında güvence altına alınan mahkemenin tarafsızlığı ve 2. fıkrasında güvence altına alınan masumiyet karinesi yönünden geçerlidir¹⁶³.

Özellikle savcılığın basını bilgilendirmeye yönelik açıklamaları veya kamu görevlilerinin konuya ilişkin yorumlarının haberleştirilmesi, tehlikeli

¹⁵⁹ Akay v. Türkiye, B. No: 34501/97, 19.02.2002, Kabul Edilebilirlik Kararı; Viorel Burzo v. Romanya, § 160.

¹⁶⁰ Akay v. Türkiye, Kabul Edilebilirlik Kararı.

¹⁶¹ Anayurt, "Masumiyet Karinesi," 196.

¹⁶² Viorel Burzo v. Romanya, § 158; Kouzmin v. Rusya, § 62.

¹⁶³ Ninn-Hansen v. Danimarka, B. No: 28972/95, 18.05.1999, Kabul Edilebilirlik Kararı; Anguelov v. Bulgaristan, B. No: 45963/99, 14.12.2004, Kabul Edilebilirlik Kararı.

bir basın kampanyası yaratabilir. Ancak objektif gerçekleri ve kamuoyunun tepkilerini bildiren basın kampanyalarının adil yargılanma hakkını ihlal ettiği söylenemez. Basının çeşitli kaynaklara atıfta bulunarak kişinin gözüne alındığını, tutuklandığını veya ne ile suçlandığını haberleştirmesi bakımından da benzer bir değerlendirmede bulunmak gerekir. Bununla birlikte, sözlü veya yazılı basında henüz hüküm verilmeden kişinin suçlu olduğunun dile getirildiği ve yürütülen kampanyalardan etkilenen hâkimlerin tarafsızlığının zedelendiği durumlar ise adil yargılanma hakkını ihlal edecek nitelikte görülebilir. Savcılığın soruşturma gizliliği kapsamında kalan bilgileri sistematik olarak basına sağlaması ve bunların haberleştirilmesi de adil yargılanma hakkı yönünden sakıncalı olacaktır.

Basında yer verilen ifadelerin, davaya bakan ve tarafsız olması gereken mahkemeyi veya karar verecek olan jüriyi önyargılı davranacak şekilde etkilemesi söz konusu olduğunda, muhakemenin adilliği zarar görecektir. Bu kapsamda basında kişi hakkında çıkan haberlerin, jüriyi etkileyerek adil yargılanmayı ihlal edip etmediği değerlendirilmelidir. Basın kampanyalarının önyargı yaratma riski olsa da jüri üyeleri üzerindeki etkisine ilişkin endişelerin jüriye yapılacak dikkatli yönlendirmelerle yeterince giderilebileceği düşüncesi çerçevesinde, davaların çoğunda, yargılama sürecinin niteliği ve özellikle de jüriyi yönlendirmede hâkimin rolü muhakemenin adil olmasını sağlamaktadır¹⁶⁴.

Yoğun şekilde yürütülen basın kampanyalarından mahkemelerin etkilenip etkilenmediği konusunda belirleyici olan, kişinin mahkemelerden beklenen önyargının yokluğu konusundaki sübjektif endişeleri değil, davanın kendine özgü koşullarında kişinin endişelerinin objektif olarak haklı olup olmadığıdır¹⁶⁵. AİHM, şiddetli bir basın kampanyasının adil yargılanmayı

¹⁶⁴ Noye v. Birleşik Krallık, B. No: 4491/02, 21.01.2003, Kabul Edilebilirlik Kararı. Duruşma hâkiminin jüriye yönelik talimat ve yönlendirmeleri dikkate alınarak, jüri üyelerinin tarafsızlığına ilişkin objektif olarak haklı endişeleri ortadan kaldırma konusunda yeterli güvence sağlandığı kanaatine ulaşılan ve olumsuz basın tanıtımı nedeniyle jürinin tarafsızlığının etkilendiğine ilişkin şikâyetin kabul edilemez olduğuna karar verilen bir diğer örnek için bkz. Mustafa (Abu Hamza) v. Birleşik Krallık, B. No: 31411/07, 18.01.2011, Kabul Edilebilirlik Kararı, § 36-40.

¹⁶⁵ Wloch v. Polonya, B. No: 27785/95, 30.03.2000, Kabul Edilebilirlik Kararı; Priebke v. İtalya, B. No: 48799/99, 05.04.2001, Kabul Edilebilirlik Kararı; G.C.P. v. Romanya, B. No: 20899/03, 20.12.2011, § 46. AİHM'e göre, bu gibi koşulların var olup olmadığına karar verirken, ulusal mahkemeler daha iyi bir konumdadır. Bu durumun İngiltere ve Galler'de olduğu gibi, mahkemelerin yargılama sırasında basında aleyhte haber yapılmasını önlemek için yetkilere sahip olduğu ve gerektiğinde sürecin kötüye kullanıldığı gerekçesiyle

engelleyip engellemediğini değerlendirmek için bazı faktörleri göz önünde bulundurmaktadır. Bu faktörler arasında basın kampanyası ile yargılamanın başlaması arasında geçen süre ve özellikle de mahkemenin oluşumunun belirlenmesi; söz konusu yayınların yetkililere atfedilebilir olup olmadığı veya basının yetkililer tarafından bilgilendirilip bilgilendirilmediği ve yayınların hâkimleri veya jüriyi etkileyip etkilemediği, dolayısıyla yargılamanın sonucuna zarar verip vermediği ve ayrıca jüri tarafından yapılan bir yargılama bağlamında jüriye verilen talimatların içeriği yer almaktadır¹⁶⁶.

AIHM'in konuya ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu davalarda çoğunlukla başvuruyu açıkça dayanaktan yoksun bulduğu ve ihlal kararı vermediği ifade edilmelidir. Bir davada, yerel mahkemelerin haklar arasında denge kurmak için attığı adımlar, duruşma hâkimi tarafından jüriye verilen ve haberlerin olası müdahalesine güvence teşkil eden talimat, jürinin karara vardığı sürenin uzunluğu, jüri üyelerinin önyargılı olduğuna dair şikâyetin temyiz mahkemesinde de incelendiği dikkate alınarak, basında yer alan düşmanca haber ve ifadelerin jüri üyelerinde önyargı oluşturmaları nedeniyle adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetin açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar verilmiştir¹⁶⁷.

yargılamayı durdurabildiği durumlarda daha da geçerli olduğu ifade edilmiştir. Bkz. Mustafa (Abu Hamza) v. Birleşik Krallık, § 39.

¹⁶⁶ Beggs v. Birleşik Krallık, B. No: 15499/10, 16.10.2012, § 124; Paulikas v. Litvanya, B. No: 57435/09, 24.01.2017, § 59.

¹⁶⁷ Mahkeme bu kararında, başvuranın davasının, yoğun siyasi tartışmalara konu olan olaylara dayandığını ve yargılamanın herhangi bir sükûnet içinde yürütülmesinin beklenemeyeceğini ifade ederek, yerel mahkemelerin, basındaki önyargılı yorumların yargılamanın adilliği üzerinde yarattığı olası risklere karşı dikkatli olduğunu ve basın özgürlüğü ile başvuranın adil yargılanma hakkı arasında bir denge kurulmasını sağlamak için adımlar attığını dikkate almıştır. Örneğin, editörler hakkında hakaret davası açılmıştır ve ayrıca duruşma hâkiminin jüriye verdiği talimat yine de jürinin davada ortaya çıkan konulara ilişkin kendi değerlendirmesine yabancı ve önyargılı haberlerin olası müdahalesine karşı bir güvence olarak görülmelidir. Başvuran jüriyi etkileyecek bir basın kampanyası yürütüldüğüne ilişkin bir iddia ortaya koymadığı gibi, yetkililerin basında önyargılı haber yapılmasını herhangi bir şekilde teşvik ettiğine dair somut bir delil de sunmamıştır. Özellikle jürinin bir karara varması için geçen yedi buçuk günlük süre, jüri üyelerinin kendi vicdanlarına ve ettikleri yeminin gereklerine uygun olarak hareket ettiklerini güçlü bir şekilde göstermektedir. Aslında başvuran, kendisine yöneltilen asıl suçlama olan kasten öldürme suçundan beraat etmiştir. AIHM ayrıca bu şikâyetin temyizde ele alındığını ve dikkatle incelendiğini de göz önünde bulundurmıştır. Temyiz mercileri, karar öncesinde ya da sonrasında basında yer alan sakıncalı yorumların ne jüriyi ne de Ceza Temyiz Mahkemesi'nde görev yapan hâkimleri etkilemediği sonucuna varmıştır. Bkz.

AIHM, jürili yargılamaların söz konusu olduğu davalarda, basında önyargılı yorumların yer alması ile devam eden ceza yargılamaları arasında uygun bir süre geçmesini ve jüriye uygun talimatların verilmesini, önyargı görüntüsüne ilişkin endişeleri ortadan kaldırmak için genellikle yeterli kabul etmektedir¹⁶⁸. Örneğin kişiye karşı şiddetli ve önyargılı bir basın kampanyası yürütüldüğü bir olayda, kampanya ile yargılama arasında geçen bir yıl dokuz aylık süre ve yargılamanın başladığı tarihte bu haberlerin geride kaldığı da dikkate alınarak, gazete haberleri, jürinin gelecekteki üyelerinin yargılama sürecine dahil olacaklarını bilmedikleri bir zamanda yayınlandığından, jüri üyelerinin yayınlandıkları sırada haberlerin ayrıntılarına özel bir dikkat göstermiş olmaları pek olası görülmemiş ve herhangi bir önyargı görüntüsü olasılığının düşük olduğu değerlendirilmiştir¹⁶⁹. Aynı zamanda basındaki yayınların yetkililere atfedilebilir olduğuna veya basına yetkililer tarafından bilgi sızdırıldığına ilişkin iddiaların somut olarak ortaya konulamadığı, hâkim tarafından davanın başında sadece mahkemede sunulan delillere dayanarak karar vermeleri gerektiği konusunda jüriye uyarı yapıldığı, ayrıca yabancı materyalleri, özellikle televizyonda yer alan materyalleri dikkate almamaları yönünde talimat verildiği ve jürinin hâkim tarafından verilen talimatlara uyacağını varsaymanın makul olduğu ifade edilerek, kişiye karşı tehlikeli bir basın kampanyası yürütülmüş olsa da bu hususlar yargılamanın adil olmasını sağlamak için yeterli kabul edilmiş ve başvuranın iddiaları açıkça dayanaktan yoksun bulunmuştur¹⁷⁰.

AIHM bir başka davada, benzer şekilde basın kampanyası ile yargılamanın başlaması arasında geçen yaklaşık altı aylık süreyi ve hâkim

Pullicino v. Malta, B. No. 45441/99, 15.06.2000, Kabul Edilebilirlik Kararı. Benzer yönde başka bir davada AIHM, başvuranın davasının köklerinin, uzun süredir yoğun tartışmalara konu olan olaylara dayandığını ve yargılamanın tarafsız bir atmosferde yürütülmesinin beklenemeyeceğini dile getirmiştir. Bununla birlikte, başvuran, jüri üyelerinin görüşlerini ve Ağır Ceza Mahkemesi'nin müzakerelerinin sonucunu etkileyecek veya etkileyebilecek kadar şiddetli bir basın kampanyası yürütüldüğünü göstermemiştir. Aksine, on dokuz saat süren bu müzakerelerin uzunluğu ve Ağır Ceza Mahkemesi tarafından varılan karar, jüri üyelerinin inançları ve vicdanları doğrultusunda oy kullandıklarını ve makul şüphenin ötesinde tatmin olma gerekliliğini yerine getirmeye yemin ettiklerini göstermektedir. AIHM ayrıca, başvuranın kendisine yöneltilen en ciddi suçlama olan cinayete yardım ve yataklıktan beraat ettiği gerçeğini de dikkate alması gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca başvuranın kendisinin de televizyon röportajları verdiğini dikkate almıştır. Bkz. Papon v. Fransa (No. 2), B. No: 54210/00, 15.11.2001, Kabul Edilebilirlik Kararı.

¹⁶⁸ Abdulla Ali v. Birleşik Krallık, B. No: 30971/12, 30.06.2015, § 89.

¹⁶⁹ Beggs v. Birleşik Krallık, § 126.

¹⁷⁰ Beggs v. Birleşik Krallık, § 127-129.

tarafından muhakemenin çeşitli aşamalarında gerçekleştirilen, mahkemedeki delillere göre karar vermeleri ve dava hakkında kimseyle konuşmamaları, gazete haberlerini okumamaları, televizyon yayınlarını izlememeleri ve internette herhangi bir araştırma yapmamaları gerektiğine yönelik detaylı jüri talimatlarını dikkate alarak, yayınların jüriyi adil yargılanmayı zedeleyecek şekilde etkilediğinin ortaya koyulmadığına ve adil yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir¹⁷¹. Söz konusu davada, yargılamanın durdurulması talebine yönelik olarak hâkimin dikkatli ve ayrıntılı değerlendirmesi ile birlikte muhakemenin adilliğinin etkilendiğine dair bir delil bulunmadığı ve söz konusu erteleme talebinin reddine ilişkin hâkim kararının temyiz mahkemesince de incelendiği üzerinde durulmuştur. Nitekim şiddetli basın kampanyasına karşı ulusal hukukta adil bir yargılamanın sağlanması amacıyla getirilen güvencelerin bulunup bulunmadığı ve hâkimin yargılamanın adilliğini güvence altına almaya yönelik tedbirleri alıp alamayacağı da değerlendirilmektedir¹⁷².

İfade etmek gerekir ki AİHM, mahkemeler ile jüri üyeleri bakımından farklı değerlendirmelerde bulunmaktadır. Davaya bakan mahkemelerin tamamen profesyonel hâkimlerden oluştuğu da belirtilerek, jüri üyelerinden farklı olarak, duruşma dışından gelen her türlü öneriyi eleyebilecek deneyim ve eğitime sahip oldukları üzerinde durulmakta; genellikle hâkimlerin basında yer alan ifadelerden etkilendiklerini gösteren bir bulgu bulunmadığı sonucuna ulaşmaktadır¹⁷³. Nitekim basın ve kamuoyu tarafından gösterilen ilginin, kişinin toplumda önemli bir konumda olması ile suçlamaların niteliği ve ağırlığından kaynaklandığı bir davada AİHM, demokratik bir toplumda üst düzey devlet memurlarının ahlakını ve siyaset ile iş dünyası arasındaki ilişkiyi

¹⁷¹ Abdulla Ali v. Birleşik Krallık, § 92-99.

¹⁷² Örneğin, AİHM, Birleşik Krallık'a karşı olan davalarda, yargılamada adaletin işleyişinin ciddi şekilde engelleneceği veya önyargılı davranılacağı yönünde önemli risk oluşturan bir yayının ertelenmesi yönünde mahkemenin karar alma yetkisine ilişkin "Mahkemeye Saygısızlık Yasası"nda düzenlenen hükmü ve bu yayının ertelenmesine ilişkin taleplerde ulusal mahkemelerin hangi kriterler çerçevesinde değerlendirme yaptığını dikkate almaktadır. Aynı zamanda ulusal mahkeme içtihatları, hâkimin yayının adaletin işleyişi üzerinde önemli etki yaratma riskini yaratıp yaratmadığına dair bir değerlendirme yaparken dikkate alacağı kriterleri ortaya koymaktadır. Nitekim olumsuz kampanya adil bir yargılamaya zarar verme riski taşısa da hâkim söz konusu kriterleri değerlendirerek adil bir yargılamanın mümkün olduğu sonucuna varırsa, ertelemenin gerekmediğine karar verebilecektir.

¹⁷³ Viorel Burzo v. Romanya, § 166; Craxi v. İtalya (No. 2), B. No: 25337/94, 05.12.2002, § 104; Mircea v. Romanya, B. No: 41250/02, 29.03.2007, § 74.

sorgulayan hassas bir dava hakkında basının bazen sert yorumlar yapmasının kaçınılmaz olduğunu ifade ederek, hâkimlerin basında yer alan ifadelerden etkilendiğini gösteren ve savcılığın gizli belgeleri sistematik ve kasıtlı olarak basına ifşa ettiğine ilişkin objektif delil bulunmaması gerekçeleriyle, basın kampanyası nedeniyle 6. maddenin ihlal edilmediğine karar vermiştir¹⁷⁴.

Bir polis memurunun gerçekleştirdiği ve üç çocuğun ölümüne sebep olan trafik kazasının basında geniş yer bulması nedeniyle yargılamanın adilliğinin zedelenip zedelenmediğini değerlendirdiği bir davada AİHM, kamuoyunun dava hakkında bilgi sahibi olmak için meşru bir yararı bulunduğunu, haberlerin yetkililer tarafından yönlendirildiğinin söylenemeyeceğini, “çocuk katili” ve “korkunç kazaya neden olan adam” gibi ifadeler halkın suçluluğa ilişkin olan algısını etkileyebilecek olsa da suçlamaların, mesleki eğitimleri ve deneyimleri nedeniyle aleyhteki basın kampanyasından etkilenme olasılığı bir jüriden daha düşük olan ve dış etkileri göz ardı etmelerine olanak tanıyan profesyonel hâkimler tarafından karara bağlandığını, ayrıca kararların gerekçeli şekilde verildiğini belirterek adil yargılanma hakkı ve masumiyet karinesinin ihlal edilmediği sonucuna varmıştır¹⁷⁵.

Tüm bu açıklamalar ışığında, basında yer alan sert ve önyargılı haber, yorum ve eleştirilerin tek başına tarafsız bir mahkeme önünde adil yargılanmayı zedelediğini söylemek mümkün olmayacaktır. Yetkililerin basın kampanyasında kullanılan bilgilerin kaynağı olması, okuyucuların bu durumu dikkate alması kapsamında mahkemenin tarafsızlığı ile ilgili olabilir. Kamu görevlilerinin, masumiyet karinesiyle bağdaşmayacak şekilde suç isnadı altında bulunan kişinin suçluluğu hakkında önyargılı beyanda bulunup bulunmadıkları ise AİHS m. 6/2 kapsamında değerlendirilecektir. Burada önemli olan, mahkemenin tarafsızlığı değil, söz konusu kamu görevlilerinin davranışlarıdır. Ayrıca yetkililer tarafından bilgilerin ifşa edilmesinin kasıtlı olduğuna ve yargılamanın adilliğini zedelemeyi amaçladığına ilişkin iddiaların, ifşanın mahkemenin tarafsızlığı üzerindeki etkisinin değerlendirilmesinde bir önemi bulunmadığı kabul edilmektedir¹⁷⁶.

¹⁷⁴ Craxi v. İtalya (No. 2), § 104-108.

¹⁷⁵ Paulikas v. Litvanya, § 60-63.

¹⁷⁶ Abdulla Ali v. Birleşik Krallık, § 90. AİHM’e göre, yargılama öncesi önyargılı kampanyanın, gelecekteki bir tarihte adil bir yargılamayı imkânsız hale getirmesinin nadir olacağı sonucuna varılabilir. Başvuran, bu Mahkeme’nin, yargılamanın adilliğini etkileyen olumsuz propaganda nedeniyle 6. maddenin ihlal edildiğine karar verdiği tek bir davaya işaret etmemiştir. Olumsuz bir basın kampanyasının mahkeme üzerinde yaratabileceği

4. Basın Mensuplarının Haber ve Eleştiri Konusu Beyanlarının Basın Özgürlüğü Kapsamında Değerlendirilmesi Gerektiği İddiası Yönünden Değerlendirmeler

Kamuoyunu ilgilendiren güncel olaylara basında yer verilmesi, AİHS'in 10. maddesi ile güvence altına alınan ifade özgürlüğünün bir gereğidir¹⁷⁷. Ancak haber verme hakkı kullanılırken, tarafsız bir mahkeme önünde yargılanma ilkesini ve masumiyet karinesini içeren adil yargılanma hakkına dikkat edilmelidir¹⁷⁸. Mahkemelerin izole şekilde çalışamayacağı genel olarak kabul edilmekte olup mahkemeler suç isnadıyla ilgili karar verme yetkisine sahip olsa da bu, uyumsuzlukların başka yerlerde, basında ya da kamuoyunda önceden tartışılmayacağı anlamına gelmemektedir¹⁷⁹. Kitle iletişim araçları, adaletin düzgün şekilde sağlanması için belirlenen sınırları aşmamak kaydıyla, mahkeme önüne gelen olaylara ilişkin bilgilerin kamuoyuna duyurulmasına yardımcı olmaktadır ve bu durum esasen adil yargılanma hakkının bir unsuru olan aleni duruşma gerekliliğiyle de uyumludur¹⁸⁰. Özellikle tanınmış kişilere ilişkin olayların kamuoyu ve basın tarafından yakından incelenmesi olağandır. Aynı zamanda kabul edilebilir yorum ve eleştirinin sınırları, örneğin bir siyasetçi için özel bir birey bakımından olduğundan daha geniştir¹⁸¹.

etkiyi değerlendirmeye davet edilen duruşma hâkiminin, savunmaya yönelik olası bir önyargı riskini etkisiz hale getirmek ve tarafsız bir muhakeme sağlamak için elinde çeşitli imkanlar bulunmaktadır. Jüri tarafından yargılamayı içeren davalarda, neyin uygun bir zaman aşımı süresi olduğu ve neyin uygun yönlendirmeler olduğu davanın özel gerçeklerine bağlı olarak değişecektir. Esasen değer yargısı niteliğinde olan bu hususları, yayınlanan materyalin kapsamı ve içeriği ile yorumun niteliğini göz önünde bulundurarak, atılan adımların ve verilen gerekçelerin uygunluğu ve yeterliliğinin AİHM tarafından incelenmesine tabi olarak ele almak ulusal mahkemelerin görevidir. Bkz. Abdulla Ali v. Birleşik Krallık, § 91.

¹⁷⁷ Dakaras v. Litvanya, B. No: 42095/98, 11.01.2000, Kabul Edilebilirlik Kararı

¹⁷⁸ Bédat v. İsviçre, B. No: 56925/08, 29.03.2016, § 51; SIC – Sociedade Independente de Comunicação v. Portekiz, B. No: 29856/13, 27.07.2021, § 58.

¹⁷⁹ Sunday Times (No. 1) v. Birleşik Krallık, B. No: 6538/74, 26.04.1979, § 65.

¹⁸⁰ Craxi v. İtalya (No. 2), § 100.

¹⁸¹ AİHS m. 10/2, başkalarının, yani tüm bireylerin itibarının korunmasını sağlar ve bu koruma, özel sıfatlarıyla hareket etmedikleri durumlarda bile siyasetçileri de kapsar; ancak bu gibi durumlarda, bu tür bir korumanın gereklilikleri, siyasi konuların açık bir şekilde tartışılmasının çıkarlarıyla ilişkili olarak tartılmalıdır. Bkz. Lingens v. Avusturya, § 42. AİHM, gazeteci olan başvuruçunun, gazetede yayınlanan iki makalesinden dolayı başbakana tazminat ödemesine karar verilen olayda; eleştirinin sınırları bir siyasetçi için normal bir bireyden daha geniş olduğu, söz konusu makalelerdeki çeşitli sert ifadelerin,

AIHM'e göre, basın mensupları, devam eden ceza soruşturmaları ve davaları hakkında yorum ve eleştiri yaparken adaletin düzgün bir şekilde yerine getirilmesi için konulan sınırları aşmamalı ve adil yargılanma hakkını güvencelerine, özellikle masumiyet karinesine saygı gösterilmelidir¹⁸². Zira izin verilen yorumun sınırları, kasıtlı olsun veya olmasın, bir kişinin adil yargılanma şansını zedeleyebilecek veya ceza adaletinin sağlanmasında mahkemelerin oynadığı role ilişkin kamu güvenini sarsabilecek ifadeleri kapsayabilir¹⁸³.

Haber, yorum ve eleştirilerinde, masumiyet karinesine ve lekelenmeme hakkına aykırı şekilde suçlayıcı beyanlarda bulunması nedeniyle basın mensupları cezalandırabilir, kişilik haklarına müdahaleden dolayı tazminat ödeyebilir veya konuya ilişkin yayın yapılması yasaklanabilir. Söz konusu beyanların basının halkı bilgilendirme hakkı kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ve bu nedenle basın özgürlüğünün ihlal edildiği iddiasıyla önüne gelen davalarda AIHM, 10. maddenin ihlal edilip edilmediğine karar vermek için basının kamuoyunu bilgilendirme hakkı ve kamuoyunun bilgi alma hakkı ile masumiyet karinesi arasında bir denge kurmaktadır¹⁸⁴.

özellikle yerel mahkemeler tarafından vurgulananların, başbakana karşı saldırı niteliği taşımadığı, yerel mahkemelerin başbakanın kişilik haklarını başvuranın haklarının üzerine çıkarmak amacıyla zorunlu sosyal ihtiyacı ortaya koyma ve kamu yararıyla ilgili durumlarda basın özgürlüğünü destekleme konusunda başarısız olduğu sonucuna ulaşmıştır. Başvuran aleyhindeki kararların izlenen meşru amaçlar ile orantısız olduğunu belirtmekte olup başvuranın ifade özgürlüğünü kullanmasına müdahale edilmesi, demokratik bir toplumda, diğerlerinin itibarının ve haklarının korunması için gerekli olarak görülemeyeceğinden ifade özgürlüğü ihlal edilmiştir. Bkz. Tuşalp v. Türkiye, B. No. 32131/08 41617/08, 21.02.2012, § 44 vd.

¹⁸² Du Roy ve Malaurie v. Fransa, B. No: 34000/96, 03.10.2000, § 34. Ayrıca bkz. Tourancheau ve July v. Fransa, B. No: 53886/00, 24.11.2005, § 66. AIHM'e göre, duruma bağlı olarak, bir mahkemenin duruşma salonundan ses ve görüntülerin canlı yayınlanması, salonun özelliklerini değiştirebilir, duruşmaya katılanlar üzerinde ek baskı yaratabilir ve hatta davranış biçimlerini gereksiz yere etkileyebilir; dolayısıyla adaletin adil bir şekilde yerine getirilmesine zarar verebilir. Bkz. P4 Radio Hele Norge ASA v. Norveç, B. No: 76682/01, 06.05.2003, Kabul Edilebilirlik Kararı.

¹⁸³ Worm v. Avusturya, B. No: 22714/93, 29.08.1997, § 50; Pinto Coelho v. Portekiz, B. No: 28439/08, 28.06.2011, § 33; Ageyev v. Rusya, B. No: 7075/10, 18.04.2013, § 225.

¹⁸⁴ Örneğin, mektup yoluyla gerçekleşen bombalama eylemleri ile ilgili tutuklanan kişiye ilişkin yayınlar yapılması ve bazı yayınlarda kişinin fotoğraflarına yer verilmesinin, "mektup bombası saldırılarının faili, Nazi, Führer için bir terörist ve on yıl hapis cezasına çarptırılan neo-Nazi'nin arkadaşı" gibi hakaret içeren ve masumiyet karinesine aykırı yorumlarla birleştirilmesini dikkate alan mahkemenin, fotoğrafın yayınlamasını yasaklayan bir karar vermesi üzerine basın özgürlüğünün ihlal edildiği iddia edilmiştir. AIHM, ulusal

Mahkeme, ifade özgürlüğünün ihlal edilip edilmediği değerlendirmesinde uyguladığı test kapsamında öncelikle kanunla öngörülen bir müdahale olup olmadığını ve müdahalenin meşru bir amaç güdüp gütmeyi araştırılmaktadır. Bu kapsamda beyanları sebebiyle basın mensubu hakkında hukuki bir yaptırım uygulanması kanun ile öngörülmüşse, müdahalenin AİHS m. 10/2’de sayılan meşru amaçlardan birine yönelik olup olmadığı incelenmektedir. Başkalarının şöhret ve haklarının korumak, gizli bilgilerin yayılmasını önlemek ile yargı erkinin yetki ve tarafsızlığını güvence altına almak gibi amaçlar güdülmüşse, basın özgürlüğünün sınırlanmasını haklı çıkaran meşru sebeplerin bulunduğu kabul edilmektedir¹⁸⁵.

Müdahalenin kanunla öngörüldüğü ve meşru bir amaca yönelik olduğu tespit edildiğinde ise son aşamaya geçilmektedir. Bu noktada müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığı değerlendirilmektedir. AİHM, yarışan menfaatler olan basın özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı ve masumiyet karinesi arasındaki çatışmayı demokratik toplumda gereklilik kriteri çerçevesinde ele almaktadır. Buna göre, ifade özgürlüğünün kullanılmasına yönelik herhangi bir kısıtlamanın gerekliliği ikna edici bir şekilde ortaya konmalıdır. İfade özgürlüğüne yapılan müdahalenin acil bir sosyal ihtiyaca karşılık gelip gelmediği, meşru amaçla orantılı olup olmadığı ve ulusal makamlar tarafından müdahaleyi haklı çıkarmak için sunulan gerekçelerin ilgili ve yeterli olup olmadığı davanın bütünü ışığında incelenmektedir¹⁸⁶.

mahkemenin yasaklama konusundaki gerekçelerini yeterli görmeyerek ve diğer basın kuruluşlarının kişinin fotoğrafını yayınlamaya devam etmekte özgür olduğunu da göz önüne alarak, müdahalenin masumiyet karinesinin ihlaline karşı korumak için gerekenden daha ileri gittiğini tespit etmiş ve müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmaması sebebiyle ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir. Bkz. News Verlags GmbH & Co. KG v. Avusturya, B. No. 31457/96, 11.01.2000, § 46-60.

¹⁸⁵ Bédat v. İsviçre, § 46. Gazetecilerin yayınlanan bir basın makalesinde savcıya hakaret ettikleri gerekçesiyle uygulanan yaptırımın ifade özgürlüğünü ihlal ettiğini iddia ettikleri bir davada AİHM, savcılarının rolünü, ulusal yargı sistemi tarafından hâkimlerin ve savcılarının statüleri arasında temel bir ayrım yapılmadığını, ulusal makamların, adalet sisteminin düzgün işleyişine halkın güvenini korumak için kilit bir unsur olarak savcılarının kararlarının tarafsızlığını, bağımsızlığını ve otoritesini koruma gerekliliğine verdiği önemi göz önünde bulundurarak, söz konusu müdahalenin yargının otoritesinin korunması meşru amacını güttüğünü kabul etmiştir. Bkz. Stancu ve Diğerleri v. Romanya, B. No: 22953/16, 18.10.2022, § 108.

¹⁸⁶ Tourancheau ve July v. Fransa, § 68-69; Amihalachioaie v. Moldova, B. No: 53886/00, 24.11.2005, § 30.

Görev ve sorumluluklar da yükleyen ifade özgürlüğü tarafından sağlanan güvence, gazetecilerin meslek etiğine uygun olarak doğru ve güvenilir bilgi sağlamak amacıyla iyi niyetle hareket etmelerini gerektirmektedir¹⁸⁷. Basın mensupları da dahil ifade özgürlüğünü kullanan herkes, kapsamı duruma göre değişen görev ve sorumluluklar üstlenmekte olup davanın özel koşullarında, kamuoyunun bilgilendirilmesindeki menfaatin, görev ve sorumluluklardan, özellikle de ilgili kişinin masumiyet karinesine saygı gösterilmesinden daha ağır basıp basmadığı belirlenmelidir¹⁸⁸. Çatışan menfaatlerin dengelenmesi açısından, AİHS m. 6/2 uyarınca bireylerin suçlu oldukları kanıtlanana kadar masum sayılma hakkına sahip olmaları önem taşımaktadır¹⁸⁹. Basının özellikle ceza yargılamalarında şüpheli/sanıkların özel hayatlarının gizliliğinin korunması ve masumiyet karinesi ile ilgili olarak belirli sınırları aşmaması gerekir¹⁹⁰.

AİHM, basın özgürlüğünün özel hayata saygı hakkıyla çatıştığı durumlarda yarışan hakların dengelenmesi bağlamında müdahalenin gerekliliğini değerlendirmek için kamu yararına olan bir tartışmaya katkı, etkilenen kişinin tanınma derecesi, bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, ceza yargılaması üzerindeki etki, yayının içeriği, şekli ve sonuçları ile uygulanan yaptırımın ağırlığı gibi kriterleri dikkate almaktadır¹⁹¹. Benzer

¹⁸⁷ Eerikäinen ve Diğerleri v. Finlandiya, B. No: 3514/02, 10.02.2009, § 60.

¹⁸⁸ Campos Damaso v. Portekiz, B. No: 17107/05, 24.04.2008, § 35.

¹⁸⁹ Bladet Tromsø ve Stensaas v. Norveç, B. No: 21980/93, 20.05.1999, § 65; Mesic v. Hırvatistan (No. 2), B. No: 45066/17, 30.05.2023, § 65.

¹⁹⁰ Örneğin, gazetecilerin bilgi ve belgeleri analiz etmesini, yorumlamasını ve değerlendirmesini genel ve mutlak şekilde yasaklamayan, yalnızca belgelerin birebir yayınlanmasını yasaklama gibi sınırlı ve geçici kısıtlamalar, kamunun bilgi edinme hakkını engellemeyecek olsa da genel ve mutlak bir yayın yasağının ifade özgürlüğü hakkıyla bağdaştırılması mümkün olmaz. Bkz. Pinto Coelho v. Portekiz, § 40; Tourancheau ve July v. Fransa, § 73. Bilginin yayınlanmasının genel ve mutlak bir şekilde yasaklanması, ifade özgürlüğünü ihlaline sebep olacaktır. Bkz. Du Roy ve Malaurie v. Fransa, § 35-37.

¹⁹¹ Axel Springer AG v. Almanya, B. No: 39954/08, 07.02.2012, § 89-95; SIC – Sociedade Independente de Comunicação v. Portekiz, § 63-68; Stancu ve Diğerleri v. Romanya, § 120-148; Verlangsgroupe Droemer Knaur GMBH & Co. KG v. Almanya, B. No: 35030/13, 19.10.2017, § 40-62. AİHM'in söz konusu kriterlerinin somut bir örnek olay üzerinden değerlendirilmesi için bkz. Erdem, "Lekelenmeme Hakkı," 188 vd. AYM de benzer şekilde değerlendirmelerde bulunmaktadır. Bkz. Kadir Sağdıç Başvurusu, § 58-66; Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, § 55: "Çatışan haklar arasında dengeleme yapılabilmesi için mevcut olaya uygulanabilecek kriterlerden bazıları şu şekildedir: i. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, yayının genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, ii. Toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı, iii. Haberin yayımlanma şartları, iv. Haberin konusu, kullanılan ifadelerin türü, içeriği, şekli ve

tespitler basın özgürlüğünün masumiyet karinesi ile karşı karşıya kaldığı davalar yönünden de geçerlidir. Bu çerçevede basın mensubunun soruşturmanın gizliliğini ihlal ettiği gerekçesiyle hukuki yaptırıma maruz kaldığı davalarda, basın mensubunun söz konusu bilgilere nasıl sahip olduğu, yayının içeriği, yayının kamu yararına yönelik bir tartışmaya katkısı, ceza yargılaması üzerindeki etkisi, özel hayatının gizliliğinin ihlali ve verilen cezanın orantılılığı kriterleri değerlendirilmektedir¹⁹². Basının büyük ilgi göstermesi, davanın kamuoyundaki önemini yansıtarak kamu yararına yönelik bir tartışmaya katkı sunulduğunu gösterebilir¹⁹³. Bununla birlikte, örneğin bilginin hukuka aykırı şekilde elde edilmesi, tek başına belirleyici bir kriter olmayıp profesyonel bir basın mensubunun yayınlamayı planladığı bilgilerin gizli niteliğinden habersiz olması mümkün görülmemektedir¹⁹⁴.

AİHM, gazetecinin yazısında kullandığı suçlayıcı ifadeler nedeniyle bir kişiye ilişkin ceza yargılamasının sonucu üzerinde yasaklanmış bir etki yaratmaya teşebbüs etmekten suçlu bulunarak mahkûm edilmesini ifade özgürlüğü bakımından incelediği davada, mahkûmiyetinin ve cezasının, AİHS m. 10/2 anlamında yargının yetki ve tarafsızlığını korumak için demokratik bir toplumda gerekli olduğuna ve ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar vermiştir¹⁹⁵. Genç bir kadının bıçaklanarak öldürülmesi olayına ilişkin gazetede yayınlanan yazılar sebebiyle gazetecilerin suçlu bulunmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkin bir diğer davada, ulusal mahkemeler tarafından gazetecilerin belgeleri aleni duruşmada okunmadan önce yayınlanmaktan mahkûm edilmesi konusunda ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi haklı göstermek için sunulan gerekçelerin, AİHS m. 10/2'nin amaçları doğrultusunda ilgili ve yeterli olduğu sonucuna varılmış ve kamunun, adli soruşturmanın henüz tamamlanmadığı bir zamanda, ceza yargılamasının ilerleyişi ve suç isnadı altındaki kişilerin suçluluğu hakkında bilgi alma menfaatinin, mahkemeler tarafından öne sürülen hususlara ağır

sonuçları, v. Basın özgürlüğünün korumasından faydalanan kişilerin meslek ahlakına saygı gösterip göstermedikleri, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket edip etmedikleri, vi. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, vii. Kamuoyu ile diğer kişilerin kullanılan ifadeler karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı, viii. Fotoğrafın kimliği ifşa edecek şekilde yayımlanmasının habere katma değer sağlayıp sağlamadığı”

¹⁹² Bédat v. İsviçre, § 56-81.

¹⁹³ Morice v. Fransa, B. No: 29369/10, 23.04.2015, § 151.

¹⁹⁴ Bédat v. İsviçre, § 57.

¹⁹⁵ Worm v. Avusturya, § 43-59.

basacak nitelikte olmadığını değerlendirilmiştir¹⁹⁶. Ayrıca AİHM, suç teşkil eden gazete yazısının yayılmasının sanıkların itibarlarının ve haklarının korunması, masumiyet karinesi ve yargının otoritesi ve tarafsızlığı açısından zararlı sonuçları olduğunu vurgulayarak, acil bir sosyal ihtiyaç bulunduğu ve cezaların aşırı veya basın özgürlüğünün kullanılması üzerinde caydırıcı etkisi olacak şekilde değerlendirilemeyeceği kanaatine varmıştır¹⁹⁷. Bu çerçevede demokratik bir toplumda gerekli görülen müdahale nedeniyle ifade özgürlüğü hakkı ihlal edilmemiştir.

Devam eden soruşturma ve kovuşturmalar ile ilgili bilgilerin ifşasına ilişkin AİHM tarafından verilen başka kararlar da bulunmaktadır. Mağdurların birçoğunun ünlü olduğu devletin üst kademesinde örgütlenmiş yasadışı telefon dinleme ve kayıt sistemi ile ilgili olayın basında geniş yer bulduğu ve bu olaya ilişkin bir kitapta ifşa edilen gizli bilgiler nedeniyle gazetecilerin para cezası ile cezalandırıldığı olayda AİHM; kitabın konusunun kamuoyunu yakından ilgilendiren bir konu ve kitapta bahsedilen kişinin siyasi hayata dahil olan ve yürütmenin en üst kademesinde yer alan etkili bir kamusal figür olduğunu, konuya ilişkin çok sayıda haber yayınlandığını ve soruşturmanın zaten kamuoyu tarafından bilindiğini, kamuoyunun olaylar hakkında bilgi sahibi olma konusundaki menfaatinin ağır bastığını ve gazetecilerin mesleklerini düzenleyen standartlara uygun hareket ettiklerini dikkate alarak, gazetecilerin haklarına orantısız bir müdahale bulunduğuna ve bu nedenle müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olmadığına karar vermiştir¹⁹⁸.

Yine dolandırıcılık ve vergi kaçakçılığı suçlarıyla itham edilen siyasi bir figür hakkında gazetede yayınlanan yazılar sebebiyle gazetecinin soruşturmanın gizliliğini ihlalden para cezasına mahkûm edilmesi olayında

¹⁹⁶ Tourancheau ve July v. Fransa, § 76. Gazeteciler, sanıklardan birinin suçu önce itiraf edip sonra itirafı geri çektiğini, cinayetin işlendiği koşullar ile cinayetten önce iki sanık arasındaki ilişkiyi açıklayan, tutulan sanığın suçlu, serbest bırakılan sanığın masum olduğuna yönelik beyanlarda bulunulan ve serbest bırakılan sanıkla yapılan görüşmeyi içeren yazıların yayınının masumiyet karinesini ihlal ettiği gerekçesiyle, belgelerin aleni mahkemede okunmadan önce yayınlanması suçundan para cezasına mahkûm olmuşlardır. AİHM iç hukukta gazeteciler hakkında uygulanan hükmün belgelerin analiz edilmesini veya yorumlanmasını ya da içeriği yargılamadan alınan bilgilerin yayınlanmasını engellemediğini, sadece bu belgelerin birebir çoğaltılmasını yasakladığını ve o zaman da sadece aleni mahkemede okunana kadar yasakladığını belirtmiştir. Buna göre Mahkeme bu tür sınırlı ve geçici bir kısıtlamanın, genel ve mutlak bir nitelik taşıdığını veya basının kamuoyunu bilgilendirme hakkını tamamen engellediğini düşünmemektedir.

¹⁹⁷ Tourancheau ve July v. Fransa, § 77.

¹⁹⁸ Dupuis ve Diğerleri, B. No: 1914/02, 07.06.2007, § 39-49.

ifade özgürlüğünün ihlal edildiği iddia edilmiş; AİHM konuya ilişkin yaptığı değerlendirmede, basın siyasilere atfedilen mali nitelikteki veya kamu fonlarının kötüye kullanılmasına ilişkin olası suçlarla ilgili yargılamalar hakkında kamuoyunu bilgilendirmede kamu yararı olduğunu belirterek, mahkûmiyetin ifade özgürlüğüne orantısız bir müdahale teşkil ettiği ve acil bir toplumsal ihtiyaca karşılık gelmediği gerekçesiyle ihlal kararı vermiştir¹⁹⁹. Kararda yazıların ilgili kişi aleyhinde dava açılmasına neden olan ve yıllar önce yayınlanan diğer yazıları takip ettiği, yazının içeriğinde suçluluğa ilişkin bir pozisyon alınmadığı, yalnızca savcılığın iddiasının içeriğinin açıklandığı, yayının kamuyu bilgilendirme amacı ile birlikte iletilen bilginin doğruluğunu ve gerçekliğini kanıtlayarak güvenilirliği de sağladığı, ayrıca mahkûmiyetin ifade özgürlüğünün kullanılması üzerindeki caydırıcı etkiyi azaltmadığı belirtilmiştir²⁰⁰. Ulusal bir kanalda davaya ait belgelerin çoğaltılmasına ilişkin yasağı ihlal ettiği iddiası üzerine gazetecinin adli para cezasına mahkûm edildiği bir başka olayda da benzer gerekçelerle ihlal kararı verilmiştir²⁰¹.

Tanınmış bir oyuncunun bir festivalde kokain bulundurmaktan dolayı yakalanmasıyla ilgili yazı ve fotoğrafların gazetede yeniden yayınlanmasının yasaklanması nedeniyle basın özgürlüğünün ihlal edildiği iddiası yönünden AİHM, yukarıdaki sözü edilen kriterler çerçevesinde bir değerlendirmede bulunmuştur. Mahkeme; basın özgürlüğü ile başkasının şöhretinin korunması arasında bir denge kurmaya çalışarak, olayın kamu yararını ilgilendirdiği, oyuncunun tanınmış bir kişi olduğu ve kamunun önünde yakalandığı, yayımlanmış olan bilgilerin ele geçirilme şekli ve güvenilirlikleri ile ilgili olarak haberin savcılığın verdiği bilgilere dayandığı ve yeterli olgusal temeli olduğu, haberde oyuncunun özel hayatına ilişkin detaylara yer verilmediği, haberin yakalanma ile ilgili olduğu ve gazeteye uygulanan yaptırımın haksız olduğu kanaatine ulaşmış, bu doğrultuda müdahalenin özel hayatın korunması meşru amacıyla orantılı olmadığına ve ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir²⁰².

Gazetecinin gizli belgeleri yayınladığı iddiasıyla mahkûm edildiği bir diğer davada, Lozan köprüsünde gerçekleşen olayın kamu yararını ilgilendirdiği kabul edilmiş, sanığın “*kendisini savunmayı imkansız hale getirmek için elinden gelen her şeyi yaptığı*” şeklindeki ifadelerin yer aldığı

¹⁹⁹ Campos Damaso v. Portekiz, § 40.

²⁰⁰ Campos Damaso v. Portekiz, § 33 vd.

²⁰¹ Pinto Coelho v. Portekiz, § 35-41.

²⁰² Axel Springer AG v. Almanya, § 96-111.

gazetede yayımlanan yazının, merakı tatmin etmeye yönelik ve son derece önyargılı olduğu, sanık hakkında alaycı bir üslup kullanılarak olumsuz bir tablo çizildiği ve adli makamların cevaplaması gereken türden sorular içerdiği belirtilmiş; sanığın görüşme kayıtlarının ve gönderdiği mektupların ifşa edilmesinin kamuya yararlı bir tartışmaya katkıda bulunduğuna ilişkin bir delil bulunamamış; taraflı yayının yargılamanın gidişatını etkileme riskinin bulunduğu, gazeteci hakkında açılan davanın devletin özel hayatı koruma pozitif yükümlülüğüne uygun olduğu, kamuoyu tarafından tanınmayan sanığın tutuklu bulunduğu yerden davadan sorumlu soruşturma hâkimine gönderdiği mektuplar da dâhil olmak üzere yayınlanan içeriklerin son derece kişisel ve hatta tıbbi nitelikte olup özel hayat kapsamında kaldığı ve verilen cezanın ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına orantısız bir müdahale teşkil etmediği sonucuna varılmıştır²⁰³.

Anne ve babasını vahşice öldürmekle suçlanan ve suçunu itiraf eden sanığın kimliğinin tespit edilmesini sağlayan duruşma sırasındaki görüntülerinin yayınlanmasını yasaklayan mahkeme kararının, ifade özgürlüğünü ihlal ettiğinin iddia edildiği bir başka davada ise benzer kriterleri değerlendirilerek ifade özgürlüğünün ihlal edilmediğine karar verilmiştir. Bu kapsamda AİHM; görüntülerin yayınlanmasının davayla ilgili kamuoyu tartışmasına önemli bir katkıda bulunmayacağını, ağır suçtan dolayı yargılanan kişinin tanınmış bir kişi olmamasını, itirafın doğru ve güvenilir olduğunun tespit edilmesi gerektiğini ve suçu itiraf etmenin kendi başına masumiyet karinesinin korumasını ortadan kaldırmayacağını, fotoğrafların çekilmesi konusunda gönüllü olmadığını, kimliklerin tespit edilmesini sağlayan bilgilerin ifşa edilmesinin bu kişiler üzerinde yaratabileceği zararlı etkinin, özellikle sosyal rehabilitasyon üzerinde olumsuz etkisinin dikkate alınması gerektiğini, görüntülerin yayınlanmasının psikolojik bozukluğu olan sanığın üzerindeki baskıyı artıracaklarını, yasaklamaya ilişkin kararın ilk derece mahkemesindeki yargılamaya ve sadece kimliğin teşhis edilebileceği görüntülere ilişkin olduğunu, duruşmalara ilişkin başka kısıtlama bulunmadığını, ulusal mahkemelerin haklar arasındaki çatışmayı AİHS standartlarına uygun olarak dengelediğini, hâkimin en az kısıtlayıcı tedbiri seçmesinin izlenen meşru amaçla orantılı olduğunu ve müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğunu belirtmiştir²⁰⁴.

²⁰³ Bédar v. İsviçre, § 56-81.

²⁰⁴ Axel Springer SE ve RTL Television GMBH v. Almanya, B. No: 51405/12, 21.09.2017, § 43-59

Özellikle internet haberlerinin kısa sürede geniş kitlelere ulaşma imkânı bulunduğu dikkate alındığında, gazetecilerin, toplumun hassas olduğu konularda okuyucunun dikkatini çekme motivasyonu ile haberi daha sansasyonel hale getirmek amacıyla çarpıtması ya da olayların olduğundan farklı şekilde anlaşılmasına elverişli bir üslup kullanması, gazetecilik etik ilkeleriyle de bağdaşmamaktadır²⁰⁵. Tüm bu açıklamalar çerçevesinde, gazetecilerin davaya ilişkin bilgileri hukuka aykırı yollarla elde etmekten ve ayrıca elde etme yöntemi önemli olmaksızın gizli niteliğinden haberdar olabileceği bilgileri yayınlamaktan kaçınması, doğru olgulara dayanarak hareket etmesi ve gazetecilik etiğine uygun olarak güvenilir bilgiler sunması, kamu yararından ziyade merakla yönelik sansasyonel ve özel hayata ilişkin beyanlarda bulunmaması, kamu yararına yönelik bir olayla ilgili yayınlar yapması, mahkemeyi etkileyecek taraflı yayınlar yapmaması ve ayrıca hakkında uygulanan yaptırımın, gazetecileri toplum hayatını etkileyen konuların kamusal tartışmasına katkıda bulunmaktan caydıracak nitelikte olması hallerinde basın özgürlüğüne üstünlük tanımak gerekmektedir.

B. Türk Hukukunda Masumiyet Karinesinin ve Lekelenmeme Hakkının Ceza Hukuku Normlarıyla Korunması

Toplumsal düzeni tehdit eden ve bozan suçun, suçun işlenmesinin, cezalandırma süreçlerinin ve cezaların infazının eski dönemlerden beri toplumun ilgisini çekmesi ve ticari kaygılar nedeniyle ilgi çeken konulara öncelik verilmesi, suçun ele alınması ve suça ilişkin haberlerin verilmesi son derece olağandır²⁰⁶. Bununla birlikte, Türkiye’de birçok adli olay bakımından ceza muhakemesi süreçlerinin bir basın yargılamasına dönüştüğü, suç isnadı altında olan kişilerin yargı organları dışında ayrıca basın tarafından da yargılandığı gözlemlenmektedir. Basın bir anlamda toplumu yönlendirmekte ve toplum nezdinde şüpheli/sanık çoğu zaman “suçlu” olarak nitelendirilmektedir²⁰⁷.

Masumiyet karinesinin ve lekelenmeme hakkının ihlali, çoğunlukla haberlerin verilmiş tarzından kaynaklanmaktadır²⁰⁸. Yine suç soruşturmasını

²⁰⁵ Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, § 61.

²⁰⁶ Hakan Karakehya, “Yazılı Haber Medyasında Suçun Temsili,” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, no. 1 (2013): 735-736. Yazılı basında suçun nasıl ele alındığına ilişkin bazı örnekler için bkz. Karakehya, “Yazılı Haber Medyasında Suçun Temsili,” 737 vd.

²⁰⁷ Feyzioğlu, “Suçsuzluk Karinesi,” 142-143.

²⁰⁸ Resmi makamlar dışında üçüncü kişilerin de masumiyet karinesini ihlal etmeme yükümlülüğü bulunduğu hakkında bkz. Üzülmaz, “Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları,” 52; Şık, “Suçsuzluk Karinesi,” 130; Yüzer, “Suçsuzluk Karinesi,” 1681. Nitekim basın da

ele alarak araştırmalarda bulunan, olayın tarafları ve tanıkları ile röportajlar yapan popüler televizyon programlarında masumiyet karanesinin, kişilerin onur, şeref ve saygınlığının, lekelenmeme hakkı ile özel hayata saygı hakkının ihlali gündeme gelmektedir²⁰⁹. Adli olayların gerçeğe uygun ve objektif olarak verilmesi masumiyet karanesini ihlal etmeyecekken; abartılı şekilde verilmesi, suç isnadı altındaki kişi yönünden masumiyet karanesini suçluluk karanesine dönüştüren açıklamalar yapılması, henüz hakkında kesin hüküm verilmemiş olan kişiyi kamuoyunda mahkûm eden ifadelerin kullanılması ve sonuçta kişinin suçlu olarak gösterilmesi masumiyet karanesini ihlal edecektir²¹⁰. Hakların basın yoluyla ihlal edildiği hallerde, kişilerin çoğu zaman suçlu yaftası ile hayatına devam ettiği bilinmektedir. Nitekim yargılama sonucunda beraat kararı verilmiş olsa da bu durum basında aynı yoğunlukta yer bulmadığından, kişilerin suçlu imajının ortadan kaldırılması ve toplum nezdinde aklanması mümkün olmamaktadır²¹¹.

Türk hukukunda masumiyet karanesinin ve lekelenmeme hakkının korunmasına ilişkin birtakım düzenlemeler bulunmaktadır. Nitekim devletler, bireyin masumiyet karanesine ve özel hayata saygı hakkına üçüncü kişilerin

masumiyet karanesine saygılı hareket etmelidir. Bkz. Dönmezer, “Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler,” 69. Ayrıca bkz. Centel, “Dürüst Yargılama,” 71; Tozman, “Suçsuzluk Karinesi,” 339; Zeynel Kara, “Medyanın Masumiyet Karanesine Bağlılığı,” *Fasikül Hukuk Dergisi* 1, no. 1 (Aralık 2009): 85-86.

²⁰⁹ Bu tür yayınlar bakımından haber verme hakkının sınırlarının aşıldığından söz etmek gerektiği hakkında bkz. Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 484; Hande Ulutürk, “Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Adli Haberlerin Verilişinde Yargı-Medya İlişkileri,” *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167 (Temmuz 2018): 51 vd. Bu konuda ayrıca yukarıda söz edilen Karadağ v. Türkiye kararındaki gerekçeler göz önünde bulundurulabilecektir.

²¹⁰ Üzülmüş, “Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları,” 53-54; Değirmencioğlu, “Masumiyet Karanesinin Korunması,” 336-337. Ayrıca bkz. Tozman, “Suçsuzluk Karinesi,” 338; Centel, “Dürüst Yargılama,” 71. Sorgulanan bir şüpheli için basında “Katil belli oldu”, “İşte sapık” gibi ifadelerin kullanılması masumiyet karanesini ihlal eder. Bkz. Anayurt, “Masumiyet Karinesi,” 185. Ayrıca bkz. Erdem, “Lekelenmeme Hakkı,” 188.

²¹¹ Anayurt, “Masumiyet Karinesi,” 195; Zafer, “Medya Özgürlüğü,” 751; Şık, “Suçsuzluk Karinesi,” 128; Cem Uysal, “Ceza Hukukunda Suçsuzluk Karinesi Üzerine Bir İnceleme ve Lekelenmeme Hakkı” (Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2017), 142-143. Türkiye’de basının haber yapma zorunluluğuna ilişkin açık bir meslek etiği düzenlemesi bulunmamakla birlikte, bazı ülkelerde bir kişi hakkındaki dava, yargılama veya mahkumiyet haber konusu yapıldığında konunun takip edilmesi, beraat ve takipsizliğin de aynı şekilde haber yapılması gerektiğine ilişkin düzenleyici kurallar bulunmaktadır. Bkz. Önok, “Basının Adli Haberleri Verme Hakkıyla Masum Sayılma Hakkı Arasındaki İlişki,” 69-70.

saldırılarını önlemek şeklinde pozitif yükümlülük altındadır²¹². Adil yargılanma hakkına, masumiyet karinesine, lekelenmeme ve dolayısıyla kişilerin şeref ve itibarlarının korunması hakkına aykırılık teşkil eden durumlarda telafisi mümkün olmayacak maddi ve manevi zararların ortaya çıkması söz konusu olduğundan, devletin önleyici ve caydırıcı nitelikte tedbirler alma yükümlülüğüne uygun davranması gerekmektedir. Bu noktada haber verme hakkı ile söz konusu haklar arasında bir denge kurulmalıdır. Zira demokratik bir toplumda çok önemli bir rol oynayan basın özgürlüğü, hukuk kurallarına uygun davranma yükümlülüğünü ortadan kaldırmamaktadır. Bununla birlikte, toplumu oluşturan bireyler ve özellikle basın mensupları tarafından hak ve özgürlüklerin sınırının bilincinde olunması, başkalarının hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesi, dolayısıyla demokrasi kültürünün benimsenmesi ve özümsemişi de son derece önemlidir²¹³.

Masumiyet karinesi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38/4. maddesinde *"suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz"* şeklinde düzenlenmektedir. Anayasal dayanağın yanında Türk hukukunda konuya ilişkin en açık düzenlemeye, Yakalama, Gözaltına Alma ve İfade Alma Yönetmeliği'nin 27. maddesinde yer verilmektedir. Buna göre, *"Suçluluğu bir yargı hükmüne bağlanana kadar kişinin masumiyeti esastır ve soruşturma evresi gizlidir. Bu nedenle, soruşturma evresinde gözaltındaki bir kişinin "suçlu" olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmez ve soruşturma evrakı hiçbir şekilde yayımlanamaz."*

²¹² AYM Alper Erarslan Başvurusu, B. No: 2018/16857, 29.09.2022, § 28, Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, § 47: *"Pozitif yükümlülükler, özel hukuk kişilerinin birbirleriyle olan uyumsuzluklarının çözümüne ilişkin yasal altyapının oluşturulmasını, söz konusu uyumsuzlukların adil yargılama gereklerine uygun ve usul güvencelerini haiz bir yargılama kapsamında incelenmesini ve bu yargılamalarda temel haklara ilişkin anayasal güvencelerin gözetilip gözetilmediğinin denetlenmesini gerektirir. Bu doğrultuda derece mahkemelerince söz konusu güvenceler gözardı edilmemeli, taraflar arasındaki çatışan çıkarlar adil biçimde dengelenmeli, kişilerin temel haklarına yönelik müdahalenin meşru amaca dayalı ve ölçülü olup olmadığı değerlendirilmeli, ulaşılan sonuç hakkında hüküm kurulurken ilgili ve yeterli gerekçeler sunulmalıdır."* Masumiyet karinesinin devlete yüklediği basına karşı koruma yükümlülüğü konusunda bkz. Seyfullah Tosun, *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Masumiyet Karinesi* (On İki Levha Yayıncılık, 2018), 149 vd.

²¹³ Centel, "Dürüst Yargılama," 70-71.

Masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkının korunması amacıyla soruşturma evresinde gizlilik ilkesi geçerlidir²¹⁴. Bu ilke, Ceza Muhakemesi Kanunu'nun (CMK) 157/1. maddesinde “*Kanunun başka hüküm koyduğu hâller saklı kalmak ve savunma haklarına zarar vermemek koşuluyla soruşturma evresindeki usul işlemleri gizlidir.*” şeklinde hüküm altına alınmaktadır. Bu kapsamda şüpheli veya tanık ifadeleri, dinleme tutanakları gibi soruşturma evresinde elde edilen delillerin ifşa edilmemesi gerekir²¹⁵. Soruşturmanın içeriğinin, soruşturmadaki bilgilerin ve iddianamenin, iddianame mahkeme tarafından kabul edilmeden önce yayınlanması gizliliği ihlal edecektir. Nitekim aleniliğin geçerli olduğu kovuşturma evresi iddianamenin kabulüyle başlayan ve hükmün kesinleşmesine kadar geçen evreyi ifade ettiğinden (CMK m. 2/1-f), iddianame düzenlenmesi ile soruşturma evresi sona ermemekte; o halde henüz mahkeme tarafından kabul edilmemiş iddianame, iddianamenin dayanağı olan deliller ve soruşturma işlemleri ile soruşturmadan elde edilen veriler de soruşturmanın gizliliğine tabi olmaktadır²¹⁶. Soruşturma işlemlerinin içeriklerinin açıklanması suretiyle kamuoyuyla paylaşılması ve özellikle yayımlanması yasağı anlamına gelen harici gizlilik esasen lekelenmeme hakkını korumak amacını taşımakta olup harici gizliliğin ihlali çoğu zaman lekelenmeme hakkının ihlali sonucunu da doğurmaktadır²¹⁷.

Kamunun bilgi sahibi olabilmesi için basının da bilgi edinmesi gerektiğinden, suç ve suçluluğa ilişkin yayınlar yönünden masumiyet karinesine saygı göstermek amacıyla kamu makamlarının basın ve gazetecilerle nasıl irtibat kuracağı son derece önemlidir²¹⁸. “Basın Sözcülüğü

²¹⁴ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 16. Baskı (Seçkin Yayınevi, 2023), 197-198; Cumhuriyet Şahin ve Neslihan Göktürk, *Ceza Muhakemesi Hukuku*, 14. Baskı (Seçkin Yayınevi, 2023), 177; Okuyucu Ergün, “Lekelenmeme Hakkı,” 143; Bezgin, *Lekelenmeme Hakkı*, 70. Soruşturmanın gizli olmasının, basının olayla ilgili bilgi elde etme ve bunu yayınlama imkânını ortadan kaldırdığı ve böylece şüphelinin kişisel, sosyal ve mesleki açıdan korunma gereksiniminin göz önünde bulundurulduğu ifade edilmektedir. Bkz. Erdem, “Lekelenmeme Hakkı,” 185.

²¹⁵ Okuyucu Ergün, “Suçsuzluk Karinesi,” 44.

²¹⁶ Bkz. Y. 12. CD, E.2023/2798, K.2024/4670, 25.09.2024, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>). Ara muhakeme evresi geniş anlamda soruşturma kapsamında değerlendirileceğinden TCK m. 285/5 hükmünün uygulanmasının mümkün olduğu hakkında görüş için bkz. Altunkaş, *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar*, 483-484.

²¹⁷ Bezgin, *Lekelenmeme Hakkı*, 113.

²¹⁸ Avrupa Konseyi'ne üye bazı devletler kamuya yapılan açıklamaları düzenleyen ayrıntılı kurallara ve kılavuz ilkelere sahipken, diğerleri genel hükümlere sahiptir. Bkz. European Union Agency for Fundamental Rights Report, *Presumption of innocence and related rights*

ile Medya İletişim Büroları” hakkındaki Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 22/12/2015 tarih ve 153/1 No.lu Genelge’de konuya ilişkin birtakım esaslar getirilmektedir²¹⁹. Özellikle haberlerin kaynağı olan ve kamu görevlileri tarafından gerçekleştirilen basın açıklamalarında, masumiyet karinesi gereği suçlayıcı nitelikteki ifadeler yer verilmemesi ve soruşturmanın gizliliği ilkesine uygun şekilde gizli kalması gereken hususların açıklanmaması gerekmektedir. Aynı zamanda bilgilendirmenin kolluk tarafından yapılmaması gerektiği ifade edilmelidir²²⁰. Nitekim 153/1 No.lu Genelge uyarınca, “*soruşturmasına başlanan veya kovuşturma aşamasına geçilen ya da yargılama konusu olan olaylara ilişkin*

– *Professional perspectives* (Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021), 43 vd., accessed Mart 13, 2025, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-presumption-of-innocence_en.pdf.

²¹⁹ “...3) Soruşturmanın gizliliğini ihlal eden kişi ya da kuruluşlar hakkında derhâl kanuni gereğine başvurulmak suretiyle masumiyet karinesinin zedelenmesinin önlenmesi ile kişilik haklarına saldırı imkânı verilmemesi, kişilerin onurlarını kırıcı, küçük düşürücü, siyasi görüşleri açıklayıcı mahiyette veya bu anlamlara gelebilecek nitelikte ifadeler ve davranışlar ile soruşturmanın amacını tehlikeye düşürebilecek açıklamalara yer verilmemesi, gizli kalması gereken hususların açıklanmaması, 4) Soruşturmanın gizliliği ilkesi, kişilik hakları ve masumiyet karinesi ile delillerin güvence altına alınması hususları göz önünde bulundurulur; a. Basın açıklamasının, kamuoyu nezdinde kişinin suç işlediğinin sabit olduğu kanaatini uyandıracak mahiyette olmaması, b. Gözaltındaki kişilerin suçlu olarak kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkarılmasına, kişilerin basınla sorulu cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine sebebiyet verilmemesi, soruşturma evrakının basın yayın organlarına verilmemesi ve bu evrakların basın organlarında yayımlanmasının önlenmesi, c. Soruşturma evresinde dosya içeriğini inceleyerek istediği belgelerin bir örneğini alan şüpheli ya da müdafii, mağdur ya da şikâyetçi ile suçtan zarar gören ve vekillerinin gizli kalması gereken hususları açıklamamaları yönünde uyarılması, ç. Kamu görevlileri hakkındaki ön inceleme ve idari nitelikteki soruşturmalarda, görevli müfettiş veya muhakkiklerin talep etmeleri hâlinde, soruşturmanın amacını tehlikeye düşürmemek ve gizlilik ilkesine sadık kalınmak kaydıyla, sürelerin kısalığı dikkate alınarak, başka yolla temini mümkün olmayan delillerin birer örneğinin dizi pusulasına bağlanarak verilmesi, d. Kapalı yapılmasına karar verilen veya kapalı yapılması zorunlu olan yargılamalar yönünden, duruşmaların kapalı yapılması gerekliliğini ortadan kaldıracı sonuçlar doğurmamak şartıyla bilgi paylaşımı yapılabileceğinin bilinmesi, e. Henüz kesinleşmemiş bir karar basın açıklamasına konu ediliyorsa bu hususa dikkat çekilmesi...” “Basın Sözcülüğü ile Medya İletişim Büroları” hakkındaki Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 22/12/2015 tarih ve 153/1 No.lu Genelge,” Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü, accessed Mart 13, 2025, https://cigm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1822020142433153_1nolu.pdf.

²²⁰ Ulutürk, “Yargı-Medya İlişkileri,” 42.

açıklamaların, münhasıran, yargı mensubu olan basın sözcüleri tarafından yerine getirilmesi” üzerinde durularak, kamuoyunun bilgilendirilmesinin yararlı ve gerekli olduğu durumlarda yazılı, ivedi hâllerde ise sözlü basın açıklamalarının, soruşturma evresinde savcılar ve kovuşturma evresinde ise yargı mensupları tarafından yapılması öngörülmektedir. Aynı zamanda adli muhabirlere ilişkin temel hukuk bilgilerini içeren eğitim programlarının düzenlenmesi ile hâkim ve savcı adaylarına basın ile iletişim konusunda eğitim verilmesi yoluyla adli olayların duyurulmasında ve haberleştirilmesinde gerçekleşecek hak ihlallerinin önlenmesi mümkün olabilecektir²²¹.

Türk hukukunda adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ile lekelenmeme hakkının ihlalleri suç olarak düzenlenmek suretiyle söz konusu ihlallerin önlenmesi amaçlanmaktadır. Soruşturmanın gizliliğinin ihlal edilmesini suç haline getiren Türk Ceza Kanunu'nun 285. maddesi, söz konusu hakların korunması için devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirmesi çerçevesinde ele alınmalıdır²²². Gizliliğin ihlali suçu ile korunan hukuki yarar, maddi gerçeğin bulunmasına yönelik soruşturma faaliyetlerinin sağlıklı şekilde yürütülmesi ve kişiler hakkındaki masumiyet karinesidir²²³.

²²¹ TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, *Medyada Yer Alan Bazı Haberlerin, Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddialarının Araştırılması ile İlgili İnceleme Raporu*, 31.

²²² Hem adaletin tecellisi hem de soruşturma altındaki kişilerin masumiyet karinesi açısından ceza yargılamasının taşıdığı önem göz önüne alındığında, adli soruşturmanın gizliliğine özel bir koruma sağlanması meşru kabul edilmektedir. Bkz. Dupuis ve Diğerleri, § 44. AİHM, soruşturmanın gizliliğinin, bir yandan gizli anlaşıma riskleri ile delillerin bozulması ve yok edilmesi tehlikesini öngörerek ceza yargılamasının çıkarlarını, diğer yandan da özellikle masumiyet karinesi açısından sanığın çıkarlarını ve daha genel olarak kişisel ilişkilerini ve çıkarlarını korumaya yönelik olduğunu vurgulamaktadır. Bu tür bir gizlilik aynı zamanda yargı içindeki kanaat oluşturma ve karar alma süreçlerini koruma ihtiyacı ile de açıklanmaktadır. Bkz. Bédar v. İsviçre, § 68.

²²³ TCK m. 285'e ilişkin değişiklik getiren 6352 sayılı Kanun gerekçesinde suç ile korunan hukuki yarar şu şekilde ifade edilmiştir: “*Soruşturma işlemlerinin gizliliğinin ihlali suçu ile iki hukukî değer koruma altına alınması amaçlanmaktadır. Bunlardan birincisi, soruşturma işlemlerinin maddi gerçeğin tespitine imkân verecek şekilde icrasını sağlamaktır. Maddi gerçeğe ulaşmak suretiyle de kişilerin, Devletten suçluların cezalandırılmasını talep etme hakkının gerçekleştirilmesi veya suçsuz olduklarının tespiti sağlanmaktadır. Keza, soruşturma işlemlerinin gizliliğinin ihlalinin suç olarak tanımlanmasıyla, masumiyet karinesi ve kişilerin özel hayatına ilişkin bilgilerin gizliliği, koruma altına alınmaktadır. Soruşturma evresindeki işlemlerin gizliliği, ceza adaletinin doğruluk, dürüstlük, gerçeğe ulaşma ilkelerine uyulması için bir zorunluluk olduğu gibi, suçsuzluk karinesinin sağlam tutulabilmesi yönünden vazgeçilemez niteliktedir.*” Ayrıca bkz. İzzet Özgenç, “Soruşturma İşlemlerinin Gizliliğini İhlal ve Adil Yargılamayı

Masumiyet karinesinin bir sonucu olarak ortaya çıkan lekelenmeme hakkının korunması da bu kapsamda değerlendirilmektedir²²⁴.

TCK m. 285/1 uyarınca, soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal etmek suç olarak düzenlenmektedir. Buna göre göre, bu suçun oluşabilmesi için soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğinin açıklanması suretiyle, suçlu sayılmama karinesinden yararlanma hakkının veya haberleşmenin gizliliğinin ya da özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi ve soruşturma evresinde yapılan işlemin içeriğine ilişkin olarak yapılan açıklamanın maddi gerçeğin ortaya çıkmasını engellemeye elverişli olması gerekmektedir²²⁵. İkinci fıkrada soruşturmanın bazı süjelerine karşı gizli tutulması gereken kararlar ve işlemlerin gizliliğini ihlal etmek; üçüncü fıkrada ise kapalı yapılması gereken veya kapalı yapılmasına karar verilen duruşmadaki açıklama veya görüntülerin gizliliğini alenen ihlal etmek ayrıca suç olarak düzenlenmektedir. Bu suçların kamu görevlisi tarafından görevinin sağladığı kolaylıktan yararlanılarak işlenmesine nitelikli hal olarak yer verilmektedir²²⁶. Beşinci fıkra gereğince, soruşturma ve kovuşturma evresinde kişilerin suçlu olarak algılanmalarına yol açacak şekilde görüntülerinin yayınlanması suç oluşturmaktadır. Maddenin son fıkrasında, soruşturma ve kovuşturma işlemlerinin haber verme sınırları aşılmaksızın haber konusu yapılmasının suç oluşturmayacağı hüküm altına alınmaktadır. Basının haber verme hakkı, TCK m. 26/1 uyarınca hakkın kullanılması kapsamında hukuka uygunluk sebebi teşkil etmekle birlikte, hükümde haber verme hakkına ayrıca özel nitelikte bir hukuka uygunluk sebebi olarak yer verilmiştir.

Etkilemeye Teşebbüs Suçları,” içinde *Ceza Hukukunun Güncel Sorunları Kolokiyumu: 08 Ekim 2010*, ed. M. Tevfik Gülsoy (Erzurum Atatürk Üniversitesi, 2010), 147; Mehmet Emin Artuk, Ahmet Gökçen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır, *Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 20. Baskı (Adalet Yayınevi, 2022), 1231-1232; Aykut Ersan, “Gizliliğin İhlali Suçu (TCK m. 285),” *Ceza Hukuku Dergisi* 8, no. 22 (Ağustos 2013): 119.

²²⁴ Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 200; Özen ve Köksal, “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı,” 271. Ayrıca bkz. AYM Mehmet Seyfi Oktay Başvurusu, B. No: 2013/6367, 10.12.2015, § 62.

²²⁵ Yargıtay’a göre, 285. maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bendindeki koşulların objektif cezalandırılabilme şartı olarak kabul edilmesi, bu suçtan dolayı failin cezalandırılabilmesi için (a) veya (b) bendinde öngörülen objektif cezalandırılabilme şartlarından birinin gerçekleşmesi gerekmektedir. Bkz. YCGK, E.2019/26, K.2023/91, 15.02.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>).

²²⁶ Bununla birlikte, 6352 sayılı Kanun ile değiştirilen TCK m. 285’te suçun basın ve yayın yoluyla işlenmesi hali, cezayı ağırlaştıran bir nitelikli hal olarak düzenlenmemektedir.

İşlem içeriklerinin, masumiyet karinesinden yararlanma hakkını, özel hayatın ya da haberleşmenin gizliliğini ihlal etmeyecek ve maddi gerçeğin ortaya çıkarılmasını engellemeyecek şekilde haberleştirilmesi hukuka uygun olacaktır. Suçun fiil unsuruna işlem içeriklerinin açıklanması dahil olduğundan, yalnızca ceza muhakemesi işlemlerinin gerçekleştirildiğinin açıklanması suç kapsamında değildir. Örneğin, kişi hakkında yakalama kararı veya zorla getirme emri verildiğinin, bu karar veya emrin yerine getirilmekte olduğunun veya yerine getirildiğinin, kişinin şüpheli sıfatıyla gözaltına alındığının, kişinin konutunda veya işyerinde arama yapılmakta olduğunun veya yapıldığının haber konusu yapılması, gizliliğin ihlali olarak değerlendirilmemelidir²²⁷.

Soruşturma evresindeki işlem içeriklerinin açıklanması halinde ise haber verme hakkı ile masumiyet karinesine ve özel hayata saygı hakkı arasında bir dengeleme yapmak gerekmektedir. Haber gerçek, güncel, üstün kamu yararı taşıyor ve aynı zamanda haberde kullanılan ifadeler de yararlı ve gerekliyse, özel hayata ilişkin bilgiler içermiyorsa ve küçültücü, aşağılayıcı nitelikte değilse eylem, haber verme hakkı sınırları içinde değerlendirilecektir²²⁸. Bununla birlikte, basın özgürlüğünün sınırları aşılmamalı ve bu doğrultuda haber verme hakkı kötüye kullanılmamalıdır²²⁹. Yargıtay’a göre, haberdeki

²²⁷ “Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Gerekçesi,” 29, Türkiye Büyük Millet Meclisi, accessed Mart 13, 2025, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c026/tbmm24026128ss0278.pdf>.

²²⁸ Y. 12. CD, E.2021/23, K.2024/811, 26.02.2024; Y. 12. CD, E.2020/12479, K. 2022/5270, 29.06.2022; Y. 12. CD, E.2020/9565, K.2022/10257, 21.12.2022; Y. 12. CD, E.2021/1414, K.2022/7023, 19.10.2022, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>). Haber verme hakkının kaynağı olan kamu yararı, soruşturmanın gizliliğini ihlal suçunun koruduğu hukuki yarardan üstünse eylem haber verme hakkı sınırları içinde değerlendirilecektir. Bkz. Cebre, “Haber Verme Hakkı,” 314.

²²⁹ YCGK, E. 2019/26, K. 2023/91, 15.02.2023, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>): “Söz konusu haberin yapıldığı dönemde; meşru iktidarın icraatları veya yazarın düşüncesine göre yolsuzluklarını gündeme getirip kamuoyunun dikkatine sunmaktan ziyade iktidarın demokratik olmayan yöntemlerle iktidardan uzaklaştırma amacına yönelik kamuoyu oluşturmak için önceden doğruluğu araştırılmamış gerçeğe aykırı bilgilerin sınırlı sayıda insanın eriştiği kaynağı belirsiz internet sitelerinde yayınlatıp daha sonra ülke genelinde yayın yapan gazetede yayınlanarak geniş kitlelere erişerek katılanların suçlu olarak algılanması amacı taşındığı, haber öncesi ve sonrasında yaşanan olaylar zinciri ve nihayet 15 Temmuz askeri darbe teşebbüsünün asıl amacın basın özgürlüğü çerçevesinde halkı bilgilendirmekten ziyade kaos yaratma amacına yönelik basın özgürlüğünün kötüye kullanılmasına örnek teşkil etmiştir. sanığın bahsi geçen yazısını, gizlilik kararı bulunan

soruşturma dosyasına ilişkin kişilere, zaman ve mekân gibi kavramlara ayrıntılı biçimde yer vermek suretiyle henüz haklarında soruşturma açılmamış katılanların kamuoyu nezdinde, yolsuzluk yaptıkları izlenimini oluşturacak biçimde onların suçlu sayılmama karinesinden yararlanma ve lekelenmeme hakları ile haberleşme gizliliklerini ihlal ederek suçlayıcı bir üslupla okuyucuların bilgisine sunduğu ve böylece atılı gizliliğin ihlali suçunun yasal unsurları itibarıyla oluştuğu kabul edilmelidir. Bu itibarla Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı itirazının kabulüne karar verilmelidir.” Kararın karşı oy yazısında ise şu değerlendirmelere yer verilmektedir: “... tecrübeli bir gazeteci olan sanığın, okuyucuda kesin bir kanaat oluşturmayan üslubuna nazaran katılanların lekelenmeme hakkını ihlal etmeksizin, toplumda hemen herkes tarafından bilinebilecek bir nitelik kazanmış ve gizliliği ortadan kalkmış soruşturmalar ve toplumu ilgilendiren konular ile ilgili görüş, yorum ve eleştiri niteliğindeki yazısından dolayı ifade özgürlüğünün kısıtlanmasının, demokratik bir toplumda gerekli olmadığı, aksi düşüncenin, gizliliğin ihlali suçu ile korunmak istenen değeri ölçüsüz bir şekilde genişletmek ve ifade özgürlüğü ile ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olan basın özgürlüğünü ön plana çıkaran evrensel hukuk düşüncesiyle bağdaşmayan bir yorum anlamına gelebileceği gözetilerek, sanığa yüklenen soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal suçunun yasal unsurlarının oluşmadığına ilişkin Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 28.02.2018 tarihli ve 2017/5328 Esas, 2018/2245 Karar sayılı kararında bir isabetsizlik bulunmadığı görüşünde olduğumuzdan ...” Y. 12. CD, E.2017/5328, K.2018/2245, 28.02.2018 tarihli kararında, gazete yazısındaki ifadelerin basın özgürlüğü kapsamında kaldığı ve soruşturmanın gizliliğini ihlal suçunun oluşmadığı sonucuna ulaşılmıştı: “Bu tespitlere göre; iddiaya konu yazının konusunun yayımlandığı tarihte güncel olduğu, halkın halihazırda bildiği 17-25 Aralık 2013 tarihinde yapılan operasyonların ardından yaşanan gelişmelere ilişkin yazının yeterli düzeyde olgusal temele dayandığı, yazıda yer alan bazı ifadelerin rahatsız edici, kışkırtıcı ve hatta bir kısmının suçlayıcı olduğu değerlendirilebilir ise de, gazetecilerin, tamamen temelden yoksun olmamak koşuluyla; nezaket sınırlarını aşan, polemik yaratan, provokatif, saldırgan, sert ifadeleri, gazeteci tekniği gereği sansasyonel/çarpıcı başlıkları kullanma hakkına sahip oldukları gözetildiğinde, kendi bağlamı ve ifade ediliş şekilleri içerisinde de dikkate alındığında, yazıdaki bu ifadelerin, kamu yararı bulunan ve toplumu yakından ilgilendiren konularla ilgili görüş, yorum ve eleştiri niteliğindeki değer yargılarından ibaret olduğu, yazı içeriğindeki, “O bilgiler doğruysa” ibarelerinden ve yazının sonunda yer alan soru cümlelerinden anlaşılabileceği üzere, konunun lekelenmeme hakkını ihlal edecek ve okuyucuda kesin bir kanaat oluşturmamak üslupla sunulmadığı, sanığın, söz konusu yazıyla okuyucuları aldatmak amacıyla kötünîyetle hareket ettiğine dair dosya kapsamında hiçbir delil bulunmadığı ve yazıda esas alınan ses kayıtları ile yazıdaki soruşturma dosyasında mevcut olduğu iddia edilen bilgilerin yazının yayımlandığı tarihten önce farklı basın ve yayın organları ile internet ortamında ifşa edilerek alenileştirilmiş ve herkes tarafından bilinebilecek bir nitelik kazanmış olması nedeniyle gizliliğin korunmasına ilişkin amacın önemli ölçüde ortadan kalktığı da göz önüne alındığında, sanığa yüklenen gizliliğin ihlali suçunun yasal unsurlarının oluşmadığı, aksi düşüncenin, gizliliğin ihlali suçu ile korunmak istenen değeri ölçüsüz bir şekilde genişletmek ve ifade özgürlüğü ile ifade özgürlüğünün ayrılmaz bir parçası olan basın özgürlüğünü ön plana çıkaran evrensel hukuk düşüncesiyle bağdaşmayan bir yorum anlamına gelebileceği gözetilerek, sanık hakkında beraat kararı verilmesi gerekirken, yazılı şekilde mahkumiyet hükmü kurulması...”

yorumun içeriğinde kişilere, zaman ve mekân gibi kavramlara ayrıntılı biçimde yer verilmesi ve henüz haklarında soruşturma dahi açılmayan kişiler hakkında suç işlediği izlenimini oluşturacak şekilde suçlayıcı bir üslup kullanılması halinde soruşturmanın gizliliğini ihlal suçu oluşacaktır²³⁰. Ancak önceden ifşa edilerek alenileştirilmiş ve herkes tarafından bilinebilecek nitelik kazanmış bilgilerin suç kapsamında değerlendirilmemesi gerekir²³¹. Basının haber verme hakkı ile masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı yarışan menfaatler olduğundan, bu gibi durumlarda mahkeme tarafından basın özgürlüğüne yapılacak müdahalenin gerekli ve orantılı olup olmadığı incelenmelidir. Yargıtay'ın bahsi geçen bazı kararlarında, AİHM ve AYM içtihatları ile getirilen standartlardan ayrıldığı ve basın özgürlüğünün zedelendiği söylenebilecektir. Bu çerçevede TCK m. 285 uygulamasında, özellikle yukarıdaki başlıkta değinilen içtihatlardaki standartların göz önünde bulundurulması gerektiği ifade edilmelidir. Aksi halde hakkın kısıtlanması hukuka aykırı olacaktır.

TCK'daki bir diğer hüküm olan 286. madde, ses veya görüntülerin kayda alınması suçunu düzenleyerek adil yargılanma hakkının ve masumiyet

²³⁰ Y. 16. CD, E.2015/4961, K.2016/4656, 08.09.2016, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>): “Somut olayda haberin konusunun güncel olması, siyasetçiler ve kamuoyunda tanınan şahıslara ilişkin bulunması nedeniyle, toplumsal ilginin bulunduğu kabul edilebilecektir. Bu çerçevede konunun ana hatları ile haber ya da makale konusu yapılması hukuka aykırı görülmez ise de; olaya ilişkin yorumun içeriğinde, kişilere, zaman ve mekan gibi kavramlara ayrıntılı biçimde yer verilerek gizliliğin ihlal edildiği gibi henüz haklarında soruşturma dahi açılmayan katılanlar hakkında kamuoyu nezdinde, yolsuzluk yapan kişi izlenimini oluşturacak biçimde suçlayıcı bir üslup kullanılarak, lekelenmeme hakkının da ihlal edildiği görülmektedir. Bu şekilde basın özgürlüğünde sınır aşılıp hakın kötüye kullanıldığı, her iki özgürlük arasındaki dengenin katılanlar aleyhine bozulduğu gözetildiğinde, atılı suçun unsurlarının oluştuğu halde yazılı olduğu şekilde hüküm kurulması bozmayı gerektirmekle...”

²³¹ Y. 16. CD, E.2016/2535, K.2016/4547, 10.06.2016, (<https://karararama.yargitay.gov.tr>): “Gerek “Büyük patron” gerekse “Bilal’in vakfına rüşvet teslimatı” başlıklı haber içeriğinin, suç tarihinden önce kamuoyuna mal olacak ve büyük kitlelere ulaşacak şekilde medya kuruluşlarında yayımlanmak suretiyle aleniyet kazanıp kazanmadığının araştırıldıktan sonra sonucuna göre hukuki durumun takdir ve tayini gerekirken yerinde olmayan gerekçeyle sanıkların beraatine karar verilmesi...” Gazetecinin bir basın toplantısında, devam eden bir soruşturmayı ilgilendiren basın açıklaması yapması ve bu nedenle para cezasına mahkûm edilmesi olayında AİHM, bu bilgilerin daha önce açıklanması sebebiyle zaten kamuya açık bilginin ifşa edildiğini göz önünde tutarak, bu durumda gizliliğin korunmasında çıkar bulunmadığı ve gazetecinin izlenen meşru amaca ulaşmak için demokratik bir toplumda gerekli olmayan müdahaleye maruz kaldığı sonucuna varmıştır. Bkz. Weber v. İsviçre, B. No: 11034/84, 22.05.1990, § 46-52.

karinesinin korunmasını amaçlamaktadır²³². Maddede, soruşturma ve kovuşturma işlemleri sırasındaki ses veya görüntüleri yetkisiz olarak kayda almak veya nakletmek suç olarak tanımlanmaktadır²³³. TCK'nın 277. ve 288. maddelerindeki düzenlemeler de adil yargılanma hakkının güvencelerinin korunmasına yöneliktir ve masumiyet karinesi ile yakından bağlantılıdır²³⁴. Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçunun düzenlendiği 277. maddede, görülmekte olan bir davada gerçeğin ortaya çıkmasını engellemek veya bir haksızlık oluşturmak amacıyla, davanın taraflarından birinin, sanığın, katılanın veya mağdurun lehine veya aleyhine sonuç doğuracak bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs etmek cezalandırılmaktadır. Adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçunun düzenlendiği 288. maddede ise görülmekte olan bir davada veya yapılmakta olan bir soruşturmada, hukuka aykırı bir karar vermesi veya bir işlem tesis etmesi ya da gerçeğe aykırı beyanda bulunması için, yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı hukuka aykırı olarak etkilemek

²³² Suçla korunan hukuki yarar hakkında bkz. Tanrıvermiş, *Lekelenmeme Hakkı*, 230; Pınar Memiş Kartal, “Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması,” içinde *Özel Ceza Hukuku C. X, Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)* (On İki Levha Yayıncılık, 2021), 395; Aslı Aydın, “Aleniyet İlkesi ve Basın Özgürlüğü Kapsamında Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması Suçu (TCK m. 286),” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 4, no. 1 (Nisan 2024): 412; Selen Evirgen, “Türk Ceza Kanunu Madde 286’da Düzenlenen Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması Suçu,” *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (Nisan 2020): 1532; Mert Ülgen, “Crime of Recording Audio or Visual Media (Article 286 of the Turkish Criminal Code),” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 11, no. 1 (2023): 99-100.

²³³ Suç tipine ilişkin bilgi için bkz. Memiş Kartal, “Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması,” 393-402; Aydın, “Aleniyet İlkesi,” 413 vd.; Evirgen, “Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması Suçu,” 1532 vd.

²³⁴ TCK m. 288 yönünden bkz. Rezzan İtişgen, “Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 288),” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 26, no. 111 (Mart 2014): 62-63; Özgenç, “Soruşturma İşlemlerinin Gizliliğini İhlal,” 155. TCK m. 277 ile korunan hukuki yararın adil yargılanmanın sağlanması olduğu konusunda bkz. Nur Centel, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yargı Görevi Yapanı Etkileme Suçu,” içinde *Uğur Alacakaptan’a Armağan C. I* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008), 143; Cem Şenol, “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 277),” *İÜHFM*, LXXI, no. 1 (2013): 1123; Gülşah Bostancı Bozbayındır, “Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs,” içinde *Özel Ceza Hukuku C. X, Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)* (On İki Levha Yayıncılık, 2021), 208. Suçlara ilişkin ayrıca bkz. Rukiye Kahya, “Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 288) ile Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs Suçunun (TCK m. 277) Karşılaştırmalı İncelemesi,” *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14, no. 1 (2024): 219-266.

amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunmak yaptırım altına alınmaktadır. Bu suçlar bakımından da basının haber verme hakkı ile çatışan haklar arasında denge kurularak bir sonuca ulaşılması gerekmektedir.

Masumiyet karinesi ile lekelenmeme hakkını zedeleyecek nitelikteki haber, yorum ve eleştiriler, TCK'da düzenlenen başka suçların oluşumuna da sebebiyet verebilecektir. Kişilerin onur, şeref ve saygınlığını ihlal edilmesi halinde hakaret suçundan (TCK m. 125), kişilerin özel hayatının veya haberleşmesinin gizliliğinin ihlal edildiği hallerde ise “Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar” bölümünde düzenlenen suçlardan (TCK m. 132-140) ve ayrıca koşullara göre iftira suçundan (TCK m. 267) sorumluluk gündeme gelebilecektir.

C. Basının Haber Verme Hakkı ile Çatışan Haklar Arasındaki Dengenin Ceza Hukukunun Son Çare Olması (*Ultima Ratio*) İlkesi Çerçevesinde Değerlendirilmesi

Hak ihlallerini önlemek amacıyla basın mensuplarının cezalandırılması, temel hak ve özgürlüklere en ağır müdahalede bulunan hukuk dalı olan ceza hukukunun son çare olması ilkesi (*ultima ratio*) çerçevesinde ele alınması gereken bir konudur. Bir ihlal ile kamu düzeni ciddi şekilde zarara uğradığında ve diğer hukuki rejimler, hukuki çare bulmakta yetersiz kaldığında son araç olarak ceza hukuku devreye girmektedir²³⁵. Ayrıca bu ilke gereğince, hürriyeti bağlayıcı cezanın faydalı ve adil olduğu ölçüde uygulanması, bu kapsamda belirli ağırlıktaki suçlarda hürriyeti bağlayıcı cezanın infazından mümkün olduğunca kaçınılması gerekmektedir²³⁶.

Özellikle demokrasi ile basın özgürlüğünün birbirinin güvencesi ve tamamlayıcısı olduğu dikkate alındığında²³⁷, basın özgürlüğünün sınırını aşan hallerle öncelikle ceza hukuku dışında diğer hukuk disiplinleri ile mücadele edilmesi, kural olarak hürriyeti bağlayıcı cezaların uygulanmaması, basın mensupları hakkında ancak nefret söylemi veya şiddete teşvik, tahrir gibi

²³⁵ Soner Demirtaş, “Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi,” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* (Prof. Dr. Durmuş Tezcan’a Armağan) 21, Özel Sayı (2019): 493. Ayrıca bkz. Ozan Ercan Taşkın, “Son Çare (Ultima Ratio) Olarak Ceza Hukuku,” *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, no. 1 (Haziran 2016): 62.

²³⁶ Özbek, Doğan, Bacaksız ve Tepe, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 90-91.

²³⁷ Ulutürk, “Basın Özgürlüğü,” 79.

istisnai durumlarda hürriyeti bağlayıcı ceza uygulanabilmesi ve ayrıca tutuklama tedbirinin uygulanmaması esas olmalıdır.

Bu açıklamalar ışığında TCK'daki düzenlemeler ele alındığında, "Gizliliğin ihlali" başlıklı TCK'nın 285. maddesinin 1., 2. ve 3. fıkralarında tanımlanan suçlar bakımından adli parası ile hapis cezası seçenек yaptırımlar olarak öngörölmekle birlikte, maddenin 5. fıkrasında tanımlanan suç hapis cezasını gerektiren bir suç olarak düzenlenmektedir. Yargı görevi yapanı, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs suçu da karşılığında hapis cezasının öngöröldüğü bir suç tipidir. TCK'nın 288. maddesinde düzenlenen adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs suçu adli para cezası ile cezalandırılmaktadır. Basın mensupları hakkında oldukça sık uygulanan hakaret suçu ise hapis veya adli para cezasını seçenек olarak öngörmektedir. Sadece adli para cezasını gerektiren suçlar ile hapis cezasının üst sınırı iki yıldan fazla olmayan suçlarda tutuklama kararı verilemeyeceğine ilişkin tutuklama yasağı hükmü gereğince (CMK m. 100/4), bu suçların bir kısmı hakkında tutuklama tedbirine başvurulmasının mümkün olmadığı, bu istisnalar dışında ise tutuklama tedbirinin uygulanmasının mümkün olduğu ifade edilmelidir.

Belirli ağırlıktaki suçlar bakımından adli para cezası yerine hapis cezasına hükmolunması veya ceza muhakemesi süreçlerinde tutuklama tedbirine başvurulması basın özgürlüğüne orantısız müdahalede bulunulması sonucunu doğuracak niteliktedir. Haber, yorum veya eleştirilerden dolayı bir basın mensubunun cezalandırılmasının ölçülü olduğundan söz edebilmek için basın özgürlüğüne ağır basan hukuki yararın ilgili ve yeterli gerekçeler ile ortaya konulması gerekmektedir²³⁸. Bu noktada Anayasa Mahkemesi, bir basın suçundan dolayı hapis cezası verilmesinin basın özgürlüğü ile bağdaşmayacağı, hapis cezasının istisnai hallerde kabul edilebileceği, yayın sonucu maddi ya da manevi zarara uğramış kişinin, gazeteci aleyhine özel hukuk kapsamında bir tazminat davası açabilme imkânı bulunmakla birlikte, hapis cezasının kaçınılmaz olarak caydırıcı bir etki yarattığı kanaatindedir²³⁹. Aynı zamanda ceza davası sonunda hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiş olsa da hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilen kişinin beş yıl denetimli serbestlik tedbiri altına alındığı ve bu süre içinde cezanın infaz riskinin bulunduğu göz önüne

²³⁸ Bekir Coşkun Başvurusu, § 58; AYM Ali Rıza Üçer Başvurusu (2), B. No: 2013/8598, 02.07.2015, § 46.

²³⁹ Orhan Pala Başvurusu, § 53.

alındığında, cezanın infaz edilebilme olasılığının basın mensubu üzerinde stres ve cezalandırılma endişesi yarattığı, basın mensubunun ileride düşünce açıklamalarından ve basın faaliyetlerinden çekinme riski bulunduğu ve bu durumun da basın özgürlüğünün ihlaline sebebiyet vereceği kabul edilmektedir²⁴⁰.

Şüpheli/sanığın masumiyet karinesinin, lekelenmeme hakkının, şeref ve itibarının, özel hayatının ve ayrıca soruşturmanın gizliliğinin korunması, basın özgürlüğüne daha az zarar verecek şekilde cezai yaptırım dışında diğer hukuki yaptırımlar yoluyla da sağlanabilecektir. Nitekim basın özgürlüğünün sınırı aşıl原因 hakların ihlal edilmesi, medeni hukuk yargılaması ile idari yargılamaya da konu olmaktadır. Ceza hukuku yaptırımlarından ziyade medeni hukuk yaptırımları ve idare hukuku yaptırımlarının öncelikle uygulanması temel hak ve özgürlükler yönünden daha isabetli görünmektedir.

Basında yer verilen haber, yorum ve eleştiriler nedeniyle kişilik haklarına saldırıldığını iddia eden kişi, öncelikle tazminat davası açma yoluna başvurabilecektir. Basın özgürlüğünün sınırının aşıldığı hallerde, mahkemelerce kişinin şeref ve itibarı, özel hayatına saygı hakkı ile basın özgürlüğü arasında makul bir denge kurulmayarak tazminat taleplerinin reddedilmesi, söz konusu hakların ihlaline yol açabilecek niteliktedir²⁴¹. Ayrıca mahkemelerin kişilik haklarının zedelendiği kanaatine vardığı hallerde, manevi tazminat miktarının, uğranılan zararın giderilmesi bakımından orantılı olup olmadığının dikkate alınması gerekmekte olup, tazminat miktarının yetersiz kaldığı durumlarda ise devletin pozitif yükümlülüğünü yerine getirdiğinden söz edilemeyecektir. Anayasa Mahkemesi, hak ihlali durumunda mahkemelerin caydırıcılık teşkil edecek şekilde manevi tazminata hükmetmelerinin zorunlu olduğunu, aksi halde basın kuruluşlarının gazetecilik etik ilkelerine uyumlu şekilde faaliyet gösterme endişesi taşımaksızın görünür gerçeğe uygunlukla sınırlı yüzeysel bir yaklaşım benimseyerek ve haberin konusu bilgiyi sansasyon kaygısıyla çarpıtarak okuyucuya ulaştırmalarının önünde bir engel bulunmayacağını ve bu durumun hak ihlallerine neden olacağını ifade etmiştir²⁴².

Ancak haber veya yorumlar nedeniyle gazetecinin özellikle kamu görevlilerine ödemek zorunda olduğu tazminat miktarının yüksek olması da

²⁴⁰ Bekir Coşkun Başvurusu, § 70; Orhan Pala Başvurusu, § 54.

²⁴¹ Tazminat taleplerinin reddedilmesinin, basın özgürlüğü ile özel hayata saygı hakkı dengelemesinde dikkate alınmasına ilişkin bkz. Tarman v. Türkiye, § 39.

²⁴² Sadi Yıldırımoglu Başvurusu, § 64-68.

basın özgürlüğünü zedeleyebilecektir. Nitekim AİHM, Türkiye aleyhine verdiği bazı kararlarda, hukuki yargılamalar yönünden gazetecilerin ödemesine hükmedilen tazminat miktarlarının önemli olduğu, yüksek tazminatların başkalarını kamu görevlilerini eleştirmekten caydırabileceği ile serbest bilgi ve fikir akışını sınırlayabileceği üzerinde durarak basın özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varmıştır²⁴³.

Aynı zamanda haberler ve yayınlar aracılığıyla kişilerin şeref ve itibarının ihlal edildiği ya da gerçeğe aykırı yayın yapıldığı durumlarda cevap ve düzeltme hakkının kullanılabilmesi, cevap ve düzeltmenin yayımlanmaması halinde kişilerin mahkemelere başvurma imkânına sahip olması önemlidir. Bu noktada somut olayın şartlarına göre, düzeltme ve cevabın yayımlanması da kişilik haklarının korunması ile basın özgürlüğü arasında adil bir denge kurulabilmesi için bir çözüm olarak görülmelidir²⁴⁴.

Yazılı basında olduğu gibi, radyo ve televizyon yayınlarında da masumiyet karinesine uygun davranılması gerekliliğine, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un yayın hizmeti ilkeleri başlıklı 8/1-i maddesinde açıkça yer verilmektedir. Yayın ilkelerine uyulmaması halleri ise idari yaptırım gerektiren eylemler olarak düzenlenmektedir. 6112 sayılı Kanun'un 32/2. maddesine göre, 8/1-i bendindeki yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan ve/veya kanun hükümleri kapsamında RTÜK tarafından belirlenen yükümlülükleri yerine getirmeyen medya hizmet sağlayıcıya idari para cezası verilmektedir²⁴⁵.

Bugün en yaygın kullanılan kitle iletişim aracı internet olduğundan, haberler genellikle internet haber siteleri ve sosyal medya yoluyla kamuoyuna iletilmektedir. Basın temel işlevini yerine getirdiği sürece, internet haberciliği

²⁴³ Cihan Öztürk v. Türkiye, B. No: 17095/03, 09.06.2009, § 33; Tuşalp v. Türkiye, § 50.

²⁴⁴ Cihan Öztürk v. Türkiye, § 33.

²⁴⁵ 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun m. 32/2: "8 inci maddenin birinci fıkrasının diğer bentleri ile ikinci ve üçüncü fıkralarında ve bu Kanunun diğer maddelerinde belirlenen ilke, yükümlülük veya yasaklara aykırı yayın yapan ve/veya bu Kanun hükümleri kapsamında Üst Kurul tarafından belirlenen yükümlülüklerini yerine getirmeyen medya hizmet sağlayıcıya ihlalin ağırlığı, yayının ortamı ve alanı gözönünde bulundurularak, ihlalin tespit edildiği aydan bir önceki aydaki brüt ticari iletişim gelirinin yüzde birinden yüzde üçüne kadar idari para cezası verilir. (Mülga ikinci cümle: 17/4/2017-KHK-690/61 md.; Aynen kabul: 1/2/2018-7077/51 md.) (...) İdari para cezası miktarı, radyo kuruluşları için bin Türk Lirasından, televizyon kuruluşları ve isteğe bağlı medya hizmet sağlayıcıları için onbin Türk Lirasından az olamaz."

basın özgürlüğü kapsamında değerlendirilmektedir²⁴⁶. Bununla birlikte, internet aracılığıyla masumiyet karinesine saygı ile lekelenmeme hakkının ve özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesini önlemek amacıyla bazı tedbirler öngörülmektedir. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un 9/A maddesinde düzenlenen özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi tedbiri buna örnek olarak gösterilebilir. Çatışan haklar arasında adil bir denge gözetilmemesi ve ifade özgürlüğünün ihlaline sebep olması gerekçesiyle eleştiri konusu olan kişilik haklarını ihlal eden internet yayınlarına erişimin engellenmesi ile bu yayınlara yönelik içeriğin çıkarılması işlemlerine ilişkin 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesindeki düzenleme ise Anayasa'nın 13. maddesi ile ifade ve basın özgürlüğüne aykırı görülerek Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir²⁴⁷. Bu tedbirlerin uygulanması ifade ve basın özgürlüğüne müdahale teşkil edeceğinden, AİHM ve AYM tarafından uygulanan üçlü testteki standartların dikkate alınması gerekir. Bu kapsamda haber verme hakkının sınırları içerisinde kalan haber ve yorumlar bakımından özel hayatın gizliliği nedeniyle erişim engeli getirilmesi halinde ifade özgürlüğü ihlal edilmiş olacaktır.

²⁴⁶ Orhan Pala Başvurusu, § 45; Ali Kızık Başvurusu, § 43.

²⁴⁷ AYM E.2020/76, K.2023/172, 11.10.2023, RG, 10.01.2024, S. 32425: “106. Buna göre dava ve itiraz konusu kuralların kişilik haklarına yapılan saldırılara karşı internet içeriğinin sınırlandırılmasına yönelik kademeli bir müdahale yöntemi sunmadığı ve kurallar kapsamında yapılan sınırlamanın internet ortamında yer alan belirli bir içeriğe erişimi engellemek suretiyle o içeriğin belirli bir ülke sınırları içinden ulaşılmasına, kararın verildiği tarihten itibaren süresiz olarak engel olduğu anlaşılmaktadır. Bu yönüyle kurallar ifade ve basın özgürlüklerine ağır bir müdahale teşkil etmektedir. Kurallar ile düzenlenen usul, internet ortamında bulunan zararlı içeriklerle diğer başka usullerle mücadele edilebildiği sürece başvurulmaması gereken bir yöntemdir. Bu çerçevede kurallar, kamusal makamların takdir yetkisini daraltarak keyfî davranışların önüne geçebilmek için yargılama hukukunun usule ilişkin güvencelerinin yanında demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun ve orantılı karar verilmesini sağlayacak güvenceleri de barındırmamaktadır (Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve diğerleri, §§ 129- 132). 107. Açıklanan nedenlerle kurallar, Anayasa'nın 13., 26. ve 28. maddelerine aykırıdır. İptalleri gerekir.” AYM iptal kararından önce pek çok bireysel başvuru kararında, 5651 sayılı Kanun'un 9. maddesi ile ifade özgürlüğüne yapılan müdahaleyi değerlendirmiş ve müdahalenin ifade ve basın özgürlüklerini ihlal ettiğine karar vermiştir. Bkz. AYM Aykut Küçükaya Başvurusu, B. No: 2014/15916, 09.01.2020; AYM Barış Yarkadaş Başvurusu, B. No: 2015/4821, 17.04.2019. Detaylı değerlendirmeler içeren pilot karar için ayrıca bkz. AYM Keskin Kalem Yayıncılık ve Ticaret A.Ş. ve Diğerleri Başvurusu, B. No: 2018/14884, 27.10.2021.

SONUÇ

Adil yargılanma hakkının önemli bir unsuru olan ve kişinin suçluluğu hükmen kesinleşene kadar masumluluğunu esas alan masumiyet karinesi, Türkiye'nin taraf olduğu temel ve hak özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerde ve Anayasa'da bir insan hakkı olarak yer almaktadır. Bir taraftan suç isnadı altına bulunan kişi, diğer taraftan henüz suçluluğu kesinleşmediğinden masum sayılmalıdır. Bu çerçevede kesin hükümden önce yargı makamları ve diğer kamu yetkilileri, kişinin suçlu olduğunu belirten veya suçlu olduğu kanaatini uyandırabilecek nitelikte açıklamalarda bulunmamalıdır. Masumiyet karinesi ile yakın ilişki içerisinde olan lekelenme hakkı da hakkında henüz kesin hüküm verilmemiş kişinin onur, şeref ve haysiyetinin zedelenmemesini, toplum içindeki saygınlığının zarar görmemesini ve toplum nezdinde suçlu ilan edilmemesini gerektirmektedir.

İfade özgürlüğünün bir görünüm şekli olan basın özgürlüğü, demokratik toplumun vazgeçilmez bir değeridir. Bununla birlikte, kural olarak faaliyetlerinde özgür olan basının bu özgürlüğü mutlak ve sınırsız değildir. Bu kapsamda diğer sebeplerin yanında başkalarının şöhret ve haklarının korunması, yargı mercilerinin yetki ve tarafsızlığının güvence alınması ile görevini gereğine uygun şekilde yerine getirmesi amaçlarıyla sınırlandırılabilir. Basın özgürlüğü çerçevesinde sahip olunan haber verme hakkından söz edebilmek için haberin gerçek ve güncel olması, haberin verilmesinde kamu yararı bulunması ve haberin konusu ile haberin veriliş şekli arasında düşünsel bir bağ bulunması, bir diğer ifadeyle haber içeriğinde kullanılan dil ve üslubun haberin konusu ile uyumlu ve yararlı olması gerekmektedir. Bununla birlikte, basın özgürlüğünü sınırlandıran sebeplerle haber verme hakkına müdahale edilebilir.

Basın haber, yorum ve eleştirilerinde masumiyet karinesini ve lekelenme hakkını ihlal etmemelidir. Dolayısıyla basın özgürlüğü, masumiyet karinesi ve lekelenme hakkı ile sınırlandırılmaktadır. Adli makamlar tarafından yapılan basın açıklamaları ve yayımlanan basın bildirilerinde masumiyet karinesine zarar verici, kişileri aşağılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle yer verilmemeli; ayrıca basında yer alan haber, yorum ve eleştirilerde masumiyet karinesini ihlal eden veya kişilerin onur, şeref ve saygınlığını zedeleyen bir dil kullanılmamalıdır.

Günümüzde adli olaylar hakkında yapılan haberler, televizyon programları ve yayınları göz önüne alındığında, yargı makamları tarafından

hüküm kurulmadan kişilerin suçlu ilan edildiği, bir anlamda mahkeme önünde yargılanmaktan başka basın tarafından da yargılandığı bir gerçektir. Kişi hakkında soruşturma sonunda kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilse, hatta yargılama sonunda kişi beraat etse dahi kişinin basın ve toplum tarafından halen suçlu olarak görülmeye devam ettiği ve ayrıca aklanma durumlarının olayın duyurulmasındaki yoğunlukta haber konusu yapılmadığı bilinmektedir. Aynı zamanda basın kampanyaları ile suçlu ilan edilen kişinin beraat etmesi halinde toplum tarafından mahkeme kararlarına da şüpheyile yaklaşıldığı görülmektedir. Bu çerçevede basının masumiyet karinesinin gereklerine uygun davranmaması bireyler ve devlet bakımından son derece olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Basının masumiyet karinesi ile kişi hak ve özgürlüklerini ihlal etmesini önlemek bakımından, demokrasi kültürünün bir gereği olarak hak ve özgürlüklerin korunması anlayışıyla basın meslek ve etik ilkelerinin benimsenmesi ve geliştirilmesi son derece önemlidir. Bu noktada Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı, Avrupa Birliği Direktifi ve Türkiye’de uygulama alanı bulan bağlayıcı ve bağlayıcı olmayan basın meslek etiğine yönelik düzenlemelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir.

AİHM içtihatlarında masumiyet karinesinin önemi üzerinde durulmaktadır. Devlet yetkilileri tarafından kamuoyunu bilgilendirme amacıyla yapılan basın açıklamaları ve yayımlanan basın bildirileri nedeniyle masumiyet karinesinin ihlal edildiği iddiaları AİHS m. 6/2 kapsamında değerlendirilmektedir. Mahkeme, yargı makamları ile kamu görevlilerinin masumiyet karinesini ihlal eden eylemleri sebebiyle devletlerin sorumluluğunun doğduğu ve AİHS’in 6/2. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmaktadır. Bu durumda masumiyet karinesi ile basın özgürlüğü arasında bir denge değerlendirmesi yapılmaksızın, beyanların kişinin suçluluğuna dair önyargı içerip içermediği ile kullanılan kelimeler ve beyanın yapıldığı özel koşullar göz önünde bulundurularak bir kanaate ulaşılmaktadır.

AİHM ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine yönelik iddiaları incelerken, basın özgürlüğü ve haber verme hakkı ile masumiyet karinesi arasında adil bir denge kurulup kurulmadığını değerlendirmektedir. Basın özgürlüğü ile basın özgürlüğünün sınırını oluşturan masumiyet karinesinin dengelenmesi bakımından müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığı çerçevesinde inceleme yapılmaktadır. Müdahalenin demokratik toplumda gerekli olduğu sonucuna ulaşırsa masumiyet karinesine; müdahalenin demokratik toplumda gerekli olmadığı sonucuna ulaşırsa da

ifade özgürlüğü, dolayısıyla basın özgürlüğüne üstünlük tanınmaktadır: Bu çerçevede basın özgürlüğüne yapılan müdahale demokratik bir toplumda zorunlu görülmezse basın özgürlüğü ihlal edilmiş olacaktır.

Demokrasi ile demokratik toplumun en önemli güvencelerinden biri olan basın özgürlüğü arasında yakın bir ilişki vardır. Toplumdaki bireylerin bilgi edinme ve bilgiyi yayma, yorum ve eleştiride bulunma hakları demokratik toplumun gereğidir ve bu haklar basın özgürlüğü ile sağlanmaktadır. Bununla birlikte, basın hak ve özgürlüklere saygılı şekilde hareket etmeli, sorumluluğunun ve özgürlüklerin sınırının bilincinde olmalı, adil yargılanmayı etkileyecek ve kişilerin toplumda suçlu olarak algılanmasını sağlayacak müdahalelerden kaçınmalıdır. Demokratik olmayan veya demokrasi kültürünün yerleşmediği toplumlarda temel hak ve özgürlüklerin korunmasından da söz edilemez. Bu noktada demokrasinin gereği olan temel ve hak özgürlüklere saygı gösterilmesi anlayışının yerleşmesi ve bilgi edinme, yorum ve eleştiride bulunma haklarının hayata geçirilmesi bakımından basının önemli bir görev yerine getirdiği ifade edilmelidir. Masumiyet karinesi her ne kadar uluslararası metinlerde ve Anayasa'da güvence altına alınmış olsa da teorik ve kâğıt üzerinde bir kavram olarak kalmamalı, toplum tarafından benimsenmeli ve hakkın konuluş amacı göz önünde bulundurularak hayata geçirilmelidir.

Devletin üçüncü kişilere ve basına karşı masumiyet karinesinin korunmasını sağlayarak gerekli önlemleri alma yükümlüğü çerçevesinde ve basın faaliyetlerinin adil yargılanma hakkı, masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkına zarar vermesini engellemek amacıyla Türk hukukunda birtakım düzenlemelere yer verilmektedir. Bu kapsamda kişinin suçluluğu mahkeme kararıyla kesinleşene kadar basında yer alan haber, yorum ve eleştirilerde kişinin suçlu olduğunu ilan eden, suçlu olduğu kanaatini uyandıran veya onur, şeref ve saygınlığını rencide eden, toplum nezdinde suçlu sayılmasına yol açan beyanlara yer verilmesi durumlarında basın mensupları ve basın yayın organları hakkında çeşitli hukuki yaptırımlar uygulanmaktadır.

Türk hukukunda masumiyet karinesi ve lekelenmeme hakkı ceza hukuku normlarıyla korunmaktadır. Soruşturmanın gizliliğini alenen ihlal (TCK m. 285), ses veya görüntülerin yetkisiz olarak kayda alınması (TCK m. 286), yargı görevi yapma, bilirkişiyi veya tanığı etkilemeye teşebbüs (TCK m. 277), adil yargılamayı etkilemeye teşebbüs (TCK m. 288), ayrıca hakaret (TCK m. 125), özel hayatı ve hayatın gizli alanını ihlal eylemleri (TCK m. 132 vd.) suç

olarak düzenlenmektedir. Bununla birlikte, ceza hukukuna hakim olan ölçülülük ve son çare olma ilkelerine uygun olarak, hak ve özgürlüklerin zedelenmemesi bakımından diğer hukuk disiplinlerinin düzenlemelerine ve yaptırımlarına başvurulmasının öncelikli olması isabetli olacaktır. Masumiyet karinesinin korunmasına yönelik olarak medeni hukuk ve idare hukuku yaptırımlarının hak ihlallerine karşı yetersiz kaldığı durumlarda ise ceza hukuku normlarına ihtiyaç bulunduğu kabul edilmelidir. Basın özgürlüğünün ihlal edilmemesi için basın mensupları hakkında kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkını sınırlayan bir tedbir olan tutuklama tedbiri ve ayrıca hürriyeti bağlayıcı cezalar ise ancak istisnai hallerde uygulanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü. “‘Basın Sözcülüğü ile Medya İletişim Büroları’ hakkındaki Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan 22/12/2015 tarih ve 153/1 No.lu Genelge.” Accessed Mart 13, 2025. https://cigm.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/1822020142433153_1nolu.pdf.
- Akıncı, Fatih. “Lekelenmeme Hakkı.” *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 43 (2020): 177-202.
- Altunkaş, Aysun. *Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlar ve Hukuka Uygunluk Nedenleri*. Yetkin Yayınları, 2022.
- Anayurt, Ömer. “Adil Yargılanma İlkesi Olarak Masumiyet Karinesi.” içinde *Dr. Şükrü Alpaslan’a Armağan*. İstanbul Barosu Yayınları, 2007.
- Artuk, Mehmet Emin, Ahmet Gökcen, Mehmet Emin Alşahin ve Kerim Çakır. *Ceza Hukuku Özel Hükümler*. 20. Baskı, Adalet Yayınevi, 2022.
- Atlıhan, Özen. “Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi Sisteminde Adil Yargılanma Hakkının Temel Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi.” *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi* VIII, no. 3-4 (2004): 291-328.
- Aydın, Aslı. “Aleniyet İlkesi ve Basın Özgürlüğü Kapsamında Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması Suçu (TCK m. 286).” *Kırıkkale Hukuk Mecmuası* 4, no. 1 (Nisan 2024): 401-431.
- Basın Konseyi. “Basın Meslek İlkeleri.” Accessed Mart 13, 2025. <https://basinkonseyi.org.tr/basin-meslek-ilkeleri/>.
- Bayındır, Sinan, ve Özge Apiş. “Bir Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkının Yazılı Basın Yoluyla İşlenen Hakaret Suçları Açısından Değerlendirilmesi.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 91 (2010): 67-109.
- Bezgin, Yüksel Ertürk. *Soruşturmanın Gizliliği İlkesi Kapsamında Lekelenmeme Hakkı*. Adalet Yayınevi, 2021.
- Bostancı Bozbayındır, Gülşah. “Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs.” içinde *Özel Ceza Hukuku C. X, Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)*. On İki Levha Yayıncılık, 2021.
- Cebre, Ayvaz. “Hukuka Uygunluk Nedeni Olarak Haber Verme Hakkı.” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 7 (2016): 287-319.
- Centel, Nur, ve Hamide Zafer. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 20. Bası, Beta Yayınevi, 2021.
- Centel, Nur. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’nda Yargı Görevi Yapanı Etkileme Suçu.” içinde *Uğur Alacakaptan’a Armağan C. I*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2008.

Centel, Nur. "Dürüst Yargılama ve Medya Bakımından Demokrasi Kültürü." *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 49, no. 3 (1994): 57-72.

Council of Europe. "Ceza Yargılamalarının Yayımlanmasına İlişkin Hukuki Kuralların Düzenlenmesi ile ilgili Tavsiye Kararı No. R (2003)13." Accessed Mart 13, 2025. [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016805df617%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016805df617%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}). Türkçe tercümesi Council of Europe. Accessed Mart 13, 2025. <https://rm.coe.int/9-rec-2003-13-tr/1680a6d6bb>.

Çayan, Gökhan. "Masumiyet Karinesi Doktrini." *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi* 11, no. 42 (2021): 49-88.

Değirmenci, Olgun. "Temel Hukuki Metinlerde Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı İlişkisi." içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.

Değirmencioglu, Burcu. "AİHM İçtihatları Işığında 'Masumiyet Karinesi'nin Korunması." *Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, no. 2 (2019): 307-356.

Demirtaş, Soner. "Türk Hukukunda Suç Olmaktan Çıkarma ve Ceza Vermekten Kaçınma Eğilimi." *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (Prof. Dr. Durmuş Tezcan'a Armağan)* 21, Özel Sayı (2019): 491-515.

Dereli, Alparslan. "İHAM İçtihatları Işığında Kitle İletişim Araçlarının Lekelenmeme Hakkı Üzerindeki Etkisi." içinde *İnternet Hukukunda Dezenformasyonla Mücadele*, editörler Bülent Kent, Yasin Söyler ve Merve Ayşegül Kulular İbrahim. On İki Levha Yayınevi, 2024.

Doğan, Koray. *Kuşkudan Sanık Yararlanır İlkesi*. 3. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2022.

Doğan, Pınar Bahar. "Çatışan İki Değer: Haber Verme Hakkı ve Kişilik Hakkı." *Ankara Barosu Dergisi*, no. 4 (2014): 475-493.

Dorak, Olivia. "The Presumption Of Innocence and The Protection of The Right to Privacy of Suspects and Accused." içinde *The Presumption of Innocence and the Media Coverage of Criminal Cases: Case Studies Analysis*. Center for the Study of Democracy (CSD), 2021. https://csd.eu/fileadmin/user_upload/publications_library/files/2021_05/The-Presumption-of-Innocence_EN_WEB.pdf.

Dönmezer, Sulhi, ve Köksal Bayraktar. *Basın Hukuku*. Genişletilmiş 6. Bası, Beta Yayınevi, 2016.

Dönmezer, Sulhi. "Suçsuzluk Karinesi Üzerine Düşünceler." içinde *Prof. Dr. Nurullah Kunter'e Armağan*. Beta Yayınevi, 1998.

- Erdem, Mustafa Ruhan. "Lekelenmeme Hakkı Açısından Medyanın Adli Olayları Haber Konusu Yapmasında Sınırlar." içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.
- Ersan, Aykut. "Gizliliğin İhlali Suçu (TCK m. 285)." *Ceza Hukuku Dergisi* 8, no. 22 (Ağustos 2013): 117-145.
- European Union Agency for Fundamental Rights Report. *Presumption of innocence and related rights – Professional perspectives*. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2021. Accessed Mart 13, 2025. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-presumption-of-innocence_en.pdf.
- European Union. "Masumiyet karinesinin ve ceza yargılamalarında duruşmada hazır bulunma hakkının belirli yönlerinin güçlendirilmesine ilişkin 9 Mart 2016 tarihli ve 2016/343 sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Direktifi." Accessed Mart 13, 2025. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2016/343/oj/eng>.
- Evirgen, Selen. "Türk Ceza Kanunu Madde 286'da Düzenlenen Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması Suçu." *Çankaya Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (Nisan 2020): 1527-1550.
- Feyzioğlu, Metin. "Suçsuzluk Karinesi: Kavram Hakkında Genel Bilgiler ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 48, no. 1 (1999): 135-163.
- Gökcan, Hasan Tahsin. "Bireysel Başvuru Temelinde Lekelenmeme Hakkı." içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.
- Gülsün, Ramazan. "İnsan Onuru ve Lekelenmeme Hakkı." *International Journal of Legal Progress* 1, no. 2 (2015): 17-42.
- Güngör, Devrim. "İnsan Onuru Bağlamında Lekelenmeme Hakkı." içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.
- Hafızoğulları, Zeki, ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 15. Baskı, US-A Yayıncılık, 2024.
- Hakeri, Hakan, ve Yener Ünver. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 21. Baskı, Adalet Yayınevi, 2023.
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 17. Baskı, Adalet Yayınevi, 2014.
- Hâkimler ve Savcılar Kurulu "Türk Yargı Etiği Bildirgesi." Accessed Mart 13, 2025. <https://www.hsk.gov.tr/Eklentiler/Dosyalar/41eacb89-7c48-44ac-b3de-575ee357691c.pdf>.

HUDOC Veri Tabanı. Accessed Mart 13, 2025. <https://hudoc.echr.coe.int/>.

İçel, Kayıhan. *Kitle İletişim Hukuku*. Yenilenmiş Bası, Beta Yayınevi, 2015.

İnceoğlu, Sibel. “Adil Yargılanma Hakkı.” içinde *İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi ve Anayasa*, editör Sibel İnceoğlu. 3. Baskı, Beta Yayınevi, 2013.

İtişgen, Rezzan. “Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 288).” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi* 26, no. 111 (Mart 2014): 61-76.

Kahya, Rukiye. “Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 288) ile Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs Suçunun (TCK m. 277) Karşılaştırmalı İncelemesi.” *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 14, no. 1 (2024): 219-266.

Kara, Eyüp. “Lekelenmeme Hakkı.” *Adalet Dergisi*, no. 43 (2012): 188-197.

Kara, Zeynel. “Medyanın Masumiyet Karinesine Bağlılığı.” *Fasikül Hukuk Dergisi* 1, no. 1 (Aralık 2009): 85-86.

Karakaya, Naim. “Lekelenmeme Hakkı.” *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, no. 2 (2015): 311-318.

Karakehya, Hakan. “Yazılı Haber Medyasında Suçun Temsili.” *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası* 71, no. 1 (2013): 731-744.

Koç, Abdullah. “Hukuk Devletlerinde Sınırlanamayacak Olan Çekirdek Hak: Masumiyet Karinesi.” *Dicle Akademi Dergisi* 3, no. 1 (2023): 1-25.

Memiş Kartal, Pınar. “Ses veya Görüntülerin Kayda Alınması.” içinde *Özel Ceza Hukuku C. X, Adliye Karşı Suçlar (TCK m. 267-298)*. On İki Levha Yayıncılık, 2021.

Memiş, Pınar. “Adil Yargılanma Hakkının Unsuru Olarak Masumiyet Karinesi.” Yüksek Lisans Tezi, Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2003.

Okuyucu Ergün, Güneş. “Lekelenmeme Hakkı Bağlamında Soruşturmanın Gizliliği.” içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.

Okuyucu Ergün, Güneş. “Suçsuzluk Karinesi: ‘Alice Harikalar Diyarında.’” içinde *Ankara Barosu Uluslararası Hukuk Kurultayı 2012 C. III*, editör S. Sinan Kocaoğlu. Ankara Barosu, 2012.

Önok, Murat. “Lekelenmeme Hakkı ve Masumiyet Karinesinin İfade ve Basın Özgürlüğüne Etkileri.” içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.

- Önok, R. Murat. “Ceza Hukuku ve Meslek Etiği Bağlamında Basının Adli Haberleri Verme Hakkıyla Masum Sayılma Hakkı Arasındaki İlişki.” içinde *10. Uluslararası Suç ve Ceza Film Festivali “Ben Masumum” Tebliğler*, editör Adem Sözüer, On İki Levha Yayıncılık, 2023.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 16. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2023.
- Özbek, Veli Özer, Koray Doğan, Pınar Bacaksız ve İlker Tepe, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 7. Baskı, Seçkin Yayınevi, 2016.
- Özbek, Veli Özer. “Masumiyet Karinesi ve Ceza Muhakemesi Hukukuna Etki Eden Sonuçları.” içinde *Masumiyet Karinesi ve Lekelenmeme Hakkı Sempozyumu*, T.C. Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü Yayın no. 1. Özel Ofset Basım Yayıncılık, Nisan 2022.
- Özek, Çetin. *Türk Basın Hukuku*. Fakülteler Matbaası, 1978.
- Özen, Muharrem, ve Atacan Köksal. “Suçsuzluk Karinesi Bağlamında Soruşturma Yapılmasına Yer Olmadığı Kararı.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68, no. 1 (2019): 261-286.
- Özgenç, İzzet. “Soruşturma İşlemlerinin Gizliliğini İhlal ve Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs Suçları.” içinde *Ceza Hukukunun Güncel Sorunları Kolokyumu: 08 Ekim 2010*, editör M. Tefik Gülsoy. Erzurum Atatürk Üniversitesi, 2010.
- Özgenç, İzzet. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. 11. Bası, Seçkin Yayınevi, 2015.
- Salihpaşaoğlu, Yaşar. *Türkiye’de Basın Özgürlüğü*. Seçkin Yayınevi, 2007.
- Şahin, Cumhur, ve Neslihan Göktürk. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 14. Bası, Seçkin Yayınevi, 2023.
- Şahinkaya, Yalçın. *Suçsuzluk Karinesi*. Seçkin Yayınevi, 2008.
- Şenol, Cem. “5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu’na Göre Yargı Görevi Yapanı, Bilirkişiyi veya Tanığı Etkilemeye Teşebbüs Suçu (TCK m. 277).” *İÜHFM LXXI*, no. 1 (2013): 1119-1145.
- Şık, Hüseyin. “Suçsuzluk Karinesi.” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 1 (2013): 103-145.
- Tanrıvermiş, Atilla. *Masumiyet Karinesini Genişleten Bir İlke Olarak Lekelenmeme Hakkı*. Seçkin Yayınevi, 2021.
- Taşkın, Ozan Ercan. “Son Çare (Ultima Ratio) Olarak Ceza Hukuku.” *Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, no. 1 (Haziran 2016): 59-91.
- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu, *Medyada Yer Alan Bazı Haberlerin, Masumiyet Karinesini İhlal Ettiği İddialarının Araştırılması ile İlgili İnceleme Raporu*, Mart 2010.

- Toroslu, Nevzat, ve Metin Feyzioğlu. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. 21. Baskı, Savaş Yayınevi, 2021.
- Toroslu, Nevzat, ve Haluk Toroslu. *Ceza Hukuku Genel Kısım*. 25. Baskı, Savaş Yayınevi, 2019.
- Tosun, Seyfullah. *Anayasa Mahkemesi'ne Bireysel Başvuruda Masumiyet Karinesi*. On İki Levha Yayıncılık, 2018.
- Tozman, Önder. "Suçsuzluk Karinesi: Türk Hukukundaki Sonuçları." *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* XI, no. 3-4 (2007): 315-353.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. "Yargı Hizmetlerinin Etkinleştirilmesi Amacıyla Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması ve Basın Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelenmesi Hakkında Kanun Tasarısı Gerekçesi." Accessed Mart 13, 2025. <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d24/c026/tbmm24026128ss0278.pdf>.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi." Accessed Mart 13, 2025. <https://www.tgc.org.tr/bildirgeler/t%C3%BCrkiye-gazetecilik-hak-ve-sorumluluk-bildirgesi/bildirge.html>.
- Ulutürk, Hande. "Basın Özgürlüğü Çerçevesinde Haber Verme ve Haber Alma Hakları." *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167 (Temmuz 2018): 69-151.
- Ulutürk, Hande. "Suçsuzluk Karinesi." *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 171 (Kasım 2018): 63-122.
- Ulutürk, Hande. "Türk Hukukunda ve Karşılaştırmalı Hukukta Adli Haberlerin Verilişinde Yargı-Medya İlişkileri." *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 13, no. 167 (Temmuz 2018): 39-67.
- Uran, Peri. "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin Basın Özgürlüğüne Yaklaşımı." *TBB Dergisi*, no. 120 (2015): 87-130.
- Uysal, Cem. "Ceza Hukukunda Suçsuzluk Karinesi Üzerine Bir İnceleme ve Lekelenmeme Hakkı." Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2017.
- Ülgen, Mert. "Crime of Recording Audio or Visual Media (Article 286 of the Turkish Criminal Code)." *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 11, no. 1 (2023): 94-123.
- Üzülmez, İlhan. "Türk Hukukunda Suçsuzluk Karinesi ve Sonuçları." *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 58 (2005): 41-72.
- Yargıtay Karar Arama. Accessed Mart 13, 2025. <https://karararama.yargitay.gov.tr/>.
- Yarsuvat, Duygun. "Kitle İletişim Araçlarının Ceza Adaletine Etkisi." *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, no. 10 (Ocak 1995): 97-104.

- Yemenici, Kürşat. “Ceza Muhakemesinde Lekelenmeme Hakkı.” Doktora Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalı, 2024.
- Yerdelen, Erdal. “Syok Uygulamasında Sorunlar ve Çözüm Önerileri.” *ASBÜ Hukuk Fakültesi Dergisi* 5, no. 1 (2023): 1-36.
- Yıldırım, Akif. “Anayasa Mahkemesi Uygulamasında Masumiyet Karinesi.” *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 9 (Haziran 2017): 491-517.
- Yıldırım, Akif. “Anayasa Mahkemesi ve AİHM Kararları Işığında Masumiyet Karinesi.” *Terazi Hukuk Dergisi* 10, no. 111 (Kasım 2015): 118-126.
- Yüzer, Dilara. “Basın Yoluyla Adli Haberlerin Verilişi ve Suçsuzluk Karinesi.” *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 15, Özel Sayı (2013): 1653-1694.
- Zafer, Hamide. “Medya Özgürlüğü ve Adli Haberlerin Verilişi.” içinde *Prof. Dr. Selahattin Sulhi Tekinay’ın Hatırasına Armağan*. İstanbul Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 1999.

Yazar Beyanı / Author’s Declaration**Mali Destek / Financial Support:**

Yazar(lar), bu çalışmanın araştırılması, yazarlığı veya yayımlanması için herhangi bir finansal destek almadığını/alınmadığını beyan eder. / *The author(s) declare(s) that no financial support was received for the research, authorship, or publication of this study.*

Yazar Katkıları / Authors’ Contributions:

Bu çalışma, yazar(lar) tarafından hazırlanmış olup, tüm yazar(lar) çalışmaya asli katkı sağlamış ve makalenin son halini onaylamıştır. / *This study was prepared by the author(s). All author(s) contributed substantially to the work and approved the final version of the manuscript.*

Çıkar Çatışması-Ortak Çıkar / Declaration of Conflict of Interest-Common Interest:

Yazar(lar) tarafından herhangi bir çıkar çatışması veya ortak çıkar beyan edilmemiştir. / *No conflict of interest or common interest has been declared by the author(s).*

Etik Kurul Onayı / Ethics Committee Approval:

Çalışmanın herhangi bir etik kurul onayı veya özel bir izne ihtiyacı yoktur. / *This study does not require ethics committee approval or any special permission.*

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics:

Yazar(lar), çalışmanın tüm süreçlerinde derginin bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyduğunu, makalenin özgün olduğunu ve intihal yapılmadığını, verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, suç unsuru veya hukuka aykırı yöntem kullanılmadığını, üçüncü kişilerin telif haklarının ihlal edilmediğini, karşılaşılabilecek etik ihlallerde derginin ve editör kurulunun sorumlu olmadığını, ayrıca bu çalışmanın başka bir akademik yayın ortamında değerlendirilmediğini beyan eder. / *The author(s) declare(s) that they have complied with the journal’s scientific, ethical, and citation principles throughout all stages of the study; that the manuscript is original and not plagiarized; that no falsification of data has been made; that no unlawful method or material has been used; that no third-party copyrights have been infringed; that the journal and its editorial board bear no responsibility for any potential ethical violations; and that this study has not been submitted to or evaluated in any other academic publication.*